

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**



**TONİ MORRİSON'UN MERHAMET ADLI
ROMANINDA GOTİK UNSURLAR**

Şükran Sena DOĞAN

Yüksek Lisans Tezi

BATI DİLLERİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

İngiliz Dili ve Edebiyatı Programı

TEMMUZ 2025

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi

TONİ MORRİSON'UN MERHAMET ADLI ROMANINDA
GOTİK UNSURLAR

Tez Yazarı
Şükran Sena DOĞAN

Danışman
Doç. Dr. F. Gül KOÇSOY

TEMMUZ 2025
ELAZIĞ

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

Başlığı:	TONİ MORRİSON'UN MERHAMET ADLI ROMANINDA GOTİK UNSURLAR
Yazarı:	Şükran Sena DOĞAN
Tez Öneri	10.06.2025
Tarihi:	
Savunma Tarihi:	20.06.2025

TEZ ONAYI

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına göre hazırlanan bu tez aşağıda imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilmiş ve akademik dinleyicilere açık yapılan savunma sonucunda OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU ile kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Doç. Dr. F. Gül KOÇSOY

Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi

Başkan: Doç. Dr. Seçil TÜMEN AKYILDIZ

Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi

Üye: Doç. Dr. Işıl ŞAHİN GÜLTER

Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunun 20/06/2025 tarihli toplantısında tescillenmiştir.

Prof. Dr. Ahmet AKSIN

Enstitü Müdürü

BEYAN

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım “**TONİ MORRİSON’UN MERHAMET ADLI ROMANINDAKİ GOTİK UNSURLAR**” Başlıklı Yüksek Lisans Tezi’nin içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve sunulmasında bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı, kullandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi, maddi ve manevi desteği olan tüm kurum/kuruluş ve kişileri belirttiğimi, burada sunduğum veri ve bilgileri unvan almak amacıyla daha önce hiçbir şekilde kullanmadığımı beyan ederim.

26.05.2025

Şükran Sena DOĞAN



ÖN SÖZ

Bu tezde, gotik kelimesinin anlamından başlayarak, tarihi hakkında geniş bir bilgi verilerek, önemli çalışmalar ve alt kategorileri hakkında bir literatür taraması yapıldı. Bu tezde gotik türünün işlevinden yola çıkarak, Toni Morrison'ın Merhamet romanı incelenmiştir. Bu tez, gotik edebiyatın tarihsel ve teorik altyapısını inceleyerek, Toni Morrison'ın Merhamet (A Mercy) adlı romanındaki gotik unsurları irdelemeyi hedeflemektedir. Çalışmanın temel amacı, Morrison'ın eserinde bulunan tekinsizlik, travma, şiddet ve toplumsal çürümüşlük gibi temaların, geleneksel gotik anlatım biçimleriyle nasıl iç içe geçtiğini ortaya koymaktır. Gotik edebiyat, yalnızca korku ve gizem ile sınırlı kalmayan; bunun yanı sıra tarihsel, psikolojik ve sosyokültürel analizlere olanak tanıyan çok katmanlı bir anlatım biçimidir. Toni Morrison'ın bu türü yeniden şekillendirerek, özellikle sömürge dönemine ait Amerika'nın travmatik geçmişini ve bu geçmişin günümüze olan etkilerini edebi bir dille ortaya koyması, bu çalışmanın ilham kaynağı ve ana odak noktası olarak belirlenmiştir.

Bu araştırma sürecinin her aşamasında bana rehberlik eden danışmanım Doç. Dr. F. Gül Koçsoy'a değerli katkıları, yönlendirmeleri ve sabrı için teşekkür ediyorum. Ayrıca, araştırmamda desteklerini esirgemeyen canım annem Ayşe Bakır'a ve sevgili eşim Muhammed Süleyman Doğan'a ve yakınlarımıza da minnettarım. Bu çalışmanın, gotik edebiyatın farklı coğrafi alanlar ve zaman dilimlerindeki evrimine ışık tutması ve Toni Morrison'ın edebi mirasını anlamaya katkı sunması en büyük dileğimdir.

Şükran Sena DOĞAN

ELAZIĞ 2025

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	I
ÖN SÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
FOTOGRAFLAR LİSTESİ	VI
1. GOTİK EDEBİYAT: KURAMSAL TEMELLER.....	1
1.1. Edebi Bir Tür Olarak Gotik	4
1.2. Gotik Türünün Tarihçesi.....	6
1.3. Önemli Yazarlar ve Eserler	10
1.4. Kadın Gotiği	18
1.5. Postkolonyal Gotik.....	21
1.6. Amerikan Gotiği	24
1.7. Güney Gotiği.....	29
2. TONİ MORRİSON'IN HAYATI, EDEBİ KİMLİĞİ VE AMERİKAN EDEBİYATINDAKİ ÖNEMİ.....	34
3. <i>MERHAMET (A MERCY) HAKKINDA GENEL BİLGİ</i>	37
4. MERHAMET ROMANINDAKİ GOTİK UNSURLAR	39
4.1. Gotik Mekânlar: Tecrit edilmiş ve Tekinsiz Yerler	39
4.2. Terk edilmiş ve Travmatize Kadın Karakterler	41
4.3. Doğaüstü -Gizemli Unsurlar ve Batıl İnançlar	49
4.4. Toplumsal Çöküş, Şiddet ve Ahlaki Bozulma	50
4.5. Ölüm, Hastalık ve Çürümüşlük.....	51
4.6. Kölelik	56
4.7. Felaket.....	60
4.8. Travma	61
4.9. Cinsel İstismar	63
5. SONUÇ	65
KAYNAKLAR.....	69
ÖZ GEÇMİŞ.....	a

ÖZET
TONİ MORRİSON’UN MERHAMET ADLI ROMANINDAKİ GOTİK
UNSURLAR

Şükran Sena DOĞAN

Yüksek Lisans Tezi

FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimleri Enstitüsü
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

İngiliz Dili ve Edebiyatı Programı

Temmuz 2025, Sayfa: VI + 71

Bu çalışmanın amacı, Toni Morrison’ın *Merhamet (A Mercy)* (2008) adlı romanında gotik unsurların kullanımını ispatlayarak yazarın bunları neden ve nasıl ele aldığını açıklamaktır. Yazar, geleneksel gotik kalıpları yeniden şekillendirerek köleliğin ve ırkçılığın travmatik mirasını, kadınların yalnızlığını ve sömürgeci şiddeti gözler önüne sermektedir. Morrison, esrarengiz mekânlar, bedensel çürüme, ölüm, yalnızlık ve psikolojik bölünme gibi klasik gotik unsurları kullanarak, Kolonyal Amerikan dönemini ele alır. Bu dönemdeki gotik atmosferin Amerikan psikesinde derin izler bıraktığı imasında bulunur. Yazar, gotik türü kuşaktan kuşağa aktarılan acıyı, atalara dair belleği ve kimliğin kökenlerini izlemek amacıyla da kullanır. Çalışma, Morrison’ın gotik unsurları yalnızca estetik bir tercih olarak değil, aynı zamanda tarihsel suskunlukları ifşa eden politik ve psikolojik bir araç olarak değerlendirdiği sonucuna ulaşmaktadır.

Morrison’ın postmodern dönemde bu romanı yazarak Koloni dönemine dönmesinin amacı günümüzde bile o dönemin etkilerinin çözülmeden yaşıyor olduğunu göstermektir. Koloni dönemi 400 yıllık bir geçmişe dayanmasına rağmen benzer sorunlar çağdaş Amerikan toplumunda da devam etmektedir. Sonuç olarak bu önemli noktalara değinerek Morrison, günümüz Amerikan toplumunun sorunlarının Koloni dönemine kadar uzandığını gösterir. Çalışmanın ana hedefi, Morrison’ın gotik öğeleri sadece estetik bir seçenek olarak değil, kölelik, kadınların baskı altına alınması, travma ve toplumsal çöküş gibi önemli tarihsel ve sosyopolitik sorunları aydınlatmak amacıyla nasıl kullandığını ortaya koymaktır. Bu çerçevede çalışma, gotik unsurların sömürge döneminde Amerika’nın travmatik geçmişiyle ilişkilendirilerek günümüze nasıl taşındığını gösterir. Morrison’ın romanı üzerinden geçmişteki bireysel ve toplumsal acıların günümüzdeki tezahürlerinin araştırılması, hem edebiyat hem de kültürel bellek açısından önemli katkılar sağlamaktadır.

Bu tez, özellikle gotik edebiyatın yalnızca korku veya fantastik anlatımlarla sınırlı olmadığını; aynı zamanda politik, tarihsel ve psikolojik analizler için zengin bir zemin sunduğunu ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Morrison’ın eseri çerçevesinde yapılan bu analiz, Afro-Amerikan edebiyatının çok katmanlı yapısını gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: Gotik, Toni Morrison, Merhamet, bellek, kimlik.

ABSTRACT
GOTHIC ELEMENTS IN TONI MORRISON’S NOVEL MERCY

Şükran Sena DOĞAN

Master's Thesis

FIRAT UNIVERSITY

Graduate School of Social Sciences

DEPARTMENT OF WESTERN LANGUAGES AND LITERATURE

English Language and Literature Program

July 2025, Page: VI + 71

The aim of this study is to demonstrate the use of gothic elements in Toni Morrison's novel *A Mercy* (2008) and to explain why and how the author deals with them. By reshaping traditional gothic tropes, the author exposes the traumatic legacy of slavery and racism, women's loneliness and colonial violence. Morrison uses classical gothic elements such as mysterious locations, bodily decay, death, loneliness and psychological disintegration to explore the Colonial American period. She implies that the gothic atmosphere of this period has left deep traces on the American psyche. The author also uses the gothic genre to trace generational pain, ancestral memory and the origins of identity. The study concludes that Morrison utilizes the gothic not only as an aesthetic choice, but also as a political and psychological tool to expose historical silences.

The purpose of Morrison's return to the Colonial period by writing this novel in the postmodern era is to show that even today the effects of that period remain unresolved. Although the colonial period is 400 years old, similar problems persist in contemporary American society. As a result, by addressing these important points, Morrison shows that the problems of contemporary American society date back to the Colonial period. The main goal of the study is to reveal how Morrison uses gothic elements not only as an aesthetic choice but also to illuminate important historical and sociopolitical issues such as slavery, the oppression of women, trauma and social collapse. In this framework, the study shows how gothic elements are associated with America's traumatic past during the colonial period and carried into the present. Investigating the present-day manifestations of past individual and social suffering through Morrison's novel makes important contributions to both literary and cultural memory.

This thesis is especially important as it reveals that gothic literature is not limited to horror or fantasy narratives, but also offers a rich ground for political, historical and psychological analysis. This analysis of Morrison's work reveals the multi-layered structure of African American literature.

Keywords: Gothic, Toni Morrison, *Mercy*, memory, identity.

FOTOGRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Amerikan_Goti%C4%9Fi'nin_fotoğrafi...38



1. GOTİK EDEBİYAT: KURAMSAL TEMELLER

Gotik" duruma bağılı olarak birkaç anlama gelebilir. Bunlardan ilki mimari tarzdır. Mimaride "Gotik" terimi, Orta Çağ'ın sonlarında popüler olan ve uçan payandalar, kaburgalı tonozlar ve sivri kemerlerle ayırt edilen bir stili tanımlar. Kiliseler ve katedraller sıklıkla gotik mimari tasarıma sahiptir. Edebi tür ise ikinci türdür. Gotik edebiyat, 18. yüzyıla kadar uzanan ve ürkütücü, kasvetli ortamlar, doğaüstü temalar ve ürkütücü ve yoğun duyguları vurgulama eğilimi ile karakterize edilen bir edebi alt türdür. Alt kültür üçüncü sırada gelir. Karanlık ve alternatif müzik, kıyafet ve sanatsal zevkleriyle bilinen bir alt kültür de 'goth' olarak adlandırılır. 'Gotik' kelimesinin anlamı başka bir bağlam olmadığında değişebileceğinden, ifadenin kullanıldığı özel alanı dikkate almak önemlidir.

Gotik karanlık, dramatik ve melankolik bir estetik ile kendini ifade etmeyi amaçlayan bir akımdır. Daha sonra, gotiğin edebiyattaki yeri, önemi incelenip, gotik edebiyatı derinlemesine incelenmiştir. Gotik edebiyatında sıkça kullanılan temalar, tipik karakterler ve aynı zamanda yer ve mekânın nasıl kullanıldığı detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Gotiğin alt türleri de vardır ve bu türlerde edebiyatta çok büyük öneme sahiptir. Her alt kategoride gotik edebiyatı temelinde ayı şeyi barındırıp, daha farklı alanlarda detaya yer verilmiştir. Bu çalışma sayesinde gotik ve tarihine dair çok fazla bilgiye yer verilmiştir. Amaç bu edebiyata dair daha geniş açıdan bilgiler sunar. Bu tez, on sekizinci yüzyılın sonlarında Aydınlanma rasyonalizmine karşı bir tepki olarak ortaya çıkan bir tür olan Gotik edebiyatın kökenlerini, gelişimini ve tematik karmaşıklığını araştırmaktadır. Çalışma ayrıca, Kadın Gotiği, Güney Gotiği ve Postkolonyal Gotik gibi çeşitli alt türleri inceleyerek, bunların Gotik edebiyatın farklı coğrafya ve dönemlere yayılmasına katkılarını vurgular. Nihayetinde bu tez, Gotik edebiyatın kalıcı etkisinin ve korku, gerilim ve hayranlık uyandırma gücünün kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

'Gotik' kelimesi farklı bağlamlarda farklı anlamlara gelmektedir. Gotlar, MS üçüncü yüzyıldan beşinci yüzyıla kadar Avrupa'nın büyük bölümüne yerleşmiş bir Germen kabilesiydi. Mimaride bu terim, on sekizinci yüzyılın başlarından on dokuzuncu yüzyılın sonlarına kadar Britanya'da moda olan bir orta çağ estetiğinin yeniden canlanmasını (daha doğrusu kültürel bir yeniden inşasını) ifade eder. Geçmişin biraz hayal ürünü bir versiyonunun bu tür yeniden inşaları ('barbar' Cermen kabileleri duygusuyla birlikte) Gotik'in edebi bir tarz olarak ortaya çıkması için bir bağlam sağlar (Smith,2007:28).

Gotik teriminin çeşitli durumlarda değişik anlamlar ifade ettiğini belirtmektedir. Tarihsel açıdan, Gotlar, Avrupa'da yaşamış bir Germen halkıdır; mimari ve edebiyat bağlamında ise Gotik, Orta Çağ estetiğinin kurgusal bir yeniden oluşumudur. Bu kültürel yeniden yaratım süreci, Gotik'in edebi bir tarz olarak gelişmesine olanak tanımıştır.

'Gotik', 'kamu malı' olarak ya da daha az bilinen bir deyişle modern kültürün baskın mitolojisi olarak her kuşak tarafından yeniden tasarlanmıştır. Hem zamansal hem de biçimsel referanslara gönderme yapan bu terimin son derece esnek olduğu ve belirli bir dönemin siyasi, estetik ve entelektüel bağlamlarına özgü bir dizi anlam üstlenebildiği kanıtlanmıştır. Orta çağcı sanat tarihi içinde Gotik'e yönelik mevcut yaklaşımımız, akademi içindeki söylemler kadar akademi dışındaki daha geniş söylemlere de dayanmaktadır (Reeve,2012:234).

Gotik'in her nesil tarafından farklı bir şekilde anlaşılan, dinamik ve çok boyutlu bir kavram olduğunu belirtir. Gotik, sadece bir sanat tarihi terimi olmanın ötesinde, aynı zamanda günümüz kültürünün mitolojik bileşenlerinden biridir. Anlamı, bağılı olduğu dönemin siyasi, estetik ve

düşünsel şartlarına göre değişir ve hem akademik hem de toplumsal tartışmalarla ilişkili bir yapıya sahiptir.

‘Gotik’ on yedinci ve on sekizinci yüzyıl İngiltere'sinde siyasi ve mimari alanda eşit derecede kullanılmıştır. Samuel Klinger, Gotik üzerine yazdığı etkili kitabında, Gotik'in on yedinci yüzyıldaki ‘canlanışının’ özellikle İngiltere'nin anayasası tartışmalarında ortaya çıktığını göstermektedir: monarşik mutlakiyetçiliğe karşı koymaya çalışan politikacılar ve antikacılar, Tacitus, Augustine, Salvian, Jordanes gibi ‘antik kayıtları’ tarayarak İngilizlerin ‘antik anayasasını’ ortaya çıkarmaya çalışmışlardır (Reeve,2012: 238).

Gotik kavramının 17. ve 18. yüzyıl İngilteresi'nde yalnızca sanatsal değil, aynı zamanda siyasi bir anlam ifade ettiğini vurgular. Samuel Klinger'e göre, bu dönemde Gotik'in yeniden ortaya çıkışı, monarşiyeye karşı anayasal bir temelin araştırılmasında etkili olmuştur. Siyasetçiler ve tarihçiler, eski belgeleri referans alarak İngilizlerin sözde eski ve özgürlükçü bir anayasaya sahip olduklarını kanıtlamaya çalışmışlardır.

O halde, genel olarak, XVIII. yüzyıl İngilizcesinde ‘Gotik’ sıfatının barbarlıkla kesin ve tanınmış bir eşanlamlı olarak kullanıldığı söylenebilir. Bu kullanım çoğunlukla cehalet, zalimlik ya da vahşilikle bağlantılıdır; bunlar orta çağın miras alınan Rönesans görüşüyle ilişkilendirilen niteliklerdir. Bazen ve giderek artan bir sıklıkta, zevkle bağlantılı olarak kullanılır ve böylece eleştirel bir onaylamama sıfatı haline gelir. Bazen, giderek artan bir sıklıkta, zevk ile bağlantılı olarak kullanılır ve böylece eleştirel bir onaylamama sıfatı haline gelir. Bazen de edebi üslubu tanımlamak için kullanılır (Longueil,1923:455).

18. yüzyıl İngiltere'sinde ‘Gotik’ teriminin genellikle vahşet, cehalet ve acımasızlık ile aynı anlamda kullanıldığını açıklar. Bu olumsuz anlam, Orta Çağ'a dair Rönesans döneminde oluşmuş kötü algılarla bağlantılıdır. Fakat zamanla, bu terim bir estetik değerlendirme aracı olarak da kullanılmaya başlamış ve edebi tarzları tanımlamak için eleştirel ama aynı zamanda ilgi çekici bir nitelik kazanmıştır. Gotik, ürkütücü, esrarengiz veya şiddet içeren durumların yanı sıra tecrit edilmiş veya ıssız yerleri içeren bir kurgu türüne aittir veya kuzey Fransa'da ortaya çıkan ve 12. yüzyılın ortaları ile 16. yüzyılın başları arasında batı Avrupa'ya yayılan bir mimari tarzın özelliklerine sahip olmakla ilişkilidir. Bu tarz, sivri kemerler ve tonozların yanı sıra ağırlıkların ve gerilmelerin ince dikey payeler ve dengeleyici payandalar üzerinde tecrit edilmiş noktalarda birleşmesiyle ayırt edilir. Orta çağ mimarisinin büyük çoğunluğu, ‘Gotik’ teriminin ortaya çıktığı yer olan Germen Got kabileleri tarafından üretilen binalara eklenmiştir. Zengin, karmaşık ve zorba olan bu mimari tarzın, batıl inanç, gizem ve gerilim içeren karmaşık hikâyelere odaklanan yepyeni bir edebi türün psikolojik ve fiziksel ortamları için mükemmel bir eşleşme olduğu ortaya çıktı. Romantizm ile güçlü bir şekilde ilişkilendirilen Gotik dönem, genellikle 1764 ile 1840 yılları arasında zirveye ulaşmış olarak görülse de bir dizi kayda değer öncüsü de vardır. Bununla birlikte, etkisi V.C. Andrews, Iain Banks ve Anne Rice gibi 20. yüzyıl yazarlarında görülebilir.

Sanat tarihinin kendisi gibi Gotik de Rönesans İtalya'sının hümanist çevrelerinde doğdu ve sanat ile öğrenimi birbirine bağlamak için gerekli zamansal, estetik ve etnik bir yapı olarak hayal edildi. Rönesans'ta yeni hayal edilen bir ‘orta çağ’ aracılığıyla yeniden canlanmasıyla antik çağın. Giorgio Vasari, *Sanatçıların Yaşamları* (1550,1568) adlı eserinde Gotik hakkında hem en etkili hem de en yanlış anlaşılan açıklamayı yapmış ve ondan maniera tedesca olarak bahsetmiştir. Vasari'nin öncülüğünü takiben, Gotik, görünüşe göre klasik mimarının çoğunun yıkılmasından ve yerine alt veya antiklasik bir yapı tarzının getirilmesinden sorumlu olan kuzeyli barbarlar olan Gotların ürünü olarak anlaşıldı. Ancak Anne-Marie Sankovitch'in gösterdiği gibi, Vasari'nin Gotik'i

bir üsluptan (zamansal bir döneme sabitlenmiş bir dizi biçimsel özellik olarak tanımlanır) ziyade, antik mimarların ve Brunelleschi gibi daha sonraki uygulayıcıların doktriner, çileci klasisizminden biçimsel olarak ayrılan bir tasarım tarzıdır (Reeve,2012:237).

Gotik bir romanın mekânı her zaman çok önemli bir bileşendir. Ürkütücü şato, uzak ev, derin orman, mezarlık ya da evcilleşmemiş bozkır, yalnızlık, tecrit ve olası destek ve yardım kaynaklarından kopuk olma ile ilgili güçlü çağrışımlara sahiptir. Okurlar, korkunç bir şey olursa karakterlerin yardım almakta zorlanacağını farkındadır. Okuyucular ya yavaşça gelecek ya da hiç gelmeyecektir. Böylece gerilim ve gerilim artmaya başlar.

Gotik edebiyat sıklıkla hikâyenin genel gerilim, gizem ve korku atmosferine katkıda bulunan karanlık, tedirgin edici ve atmosferik ortamlara sahiptir. Bu edebiyat türünün birkaç ortak mekânı vardır. İlk örnekler orta çağ manastırları ve şatolarıdır. Bunlar bazen gizli geçitleri, odaları ve dolambaçlı koridorları olan harap, yıkık dökük binalar olarak tasvir edilir. Tarihin ürkütücü hayaletlerini ve geçmişin bozulmasını temsil ederler. İkinci örnek ise tecrit edilmiş edilmiş malikânelerdir. Bu zengin malikâneler genellikle kırlar, ormanlık alanlar veya dağlar gibi ıssız, kasvetli ortamlarda yer alır. İnzivaya çekilmiş olmaları korkuyu artırır ve toplumdan kopuk oldukları izlenimini verir. Bu tür edebiyatın bir başka örneği de Ancient Ruins'tir. Terk edilmiş manastırlar, tapınaklar veya diğer tarihi binalar ürkütücü ve gizemli bir geçmiş hissi uyandırır. Hayaletler, ruhlar ve diğer paranormal varlıklar sıklıkla buralarda ikamet eder. Temel bir örnek olarak kasvetli manzaralar gösterilebilir. Karanlık ormanlar, sisli bataklıklar ve puslu mezarlıklar Gotik havayı artıran tipik yerlerdir. Sıklıkla korkutucu ve önsezili olarak tasvir edilen bu manzaralar, derinlerde karanlık sırlar gizler. Bir başka örnek de kentsel ortamlardır. Terk edilmiş binalar, ürkütücü metropoller veya dolambaçlı ara sokaklar gibi metropol ortamları, daha az sıklıkta olsa da Gotik kurgu için iyi bir arka plan oluşturabilir. Bu ortamlar toplumun ne kadar yozlaştığını ve bozulduğunu vurgular. Her şey göz önünde bulundurulduğunda, Gotik edebiyatta ortam, hikâyenin tonunu ve ambiyansını şekillendirmede son derece önemlidir ve okuyucuları diken üstünde tutan bir rahatsızlık ve belirsizlik hissi uyandırır.

Gotik edebiyatta birkaç basmakalıp karakter arketipi yaygındır ve çeşitli eserlerde bulunabilir. Bu kişilerin hikâyede sıklıkla belirgin rolleri vardır ve bütüne nüfuz eden gerilim, dehşet ve gizeme katkıda bulunurlar. Bunlar en yaygın mitlerden birkaçıdır. Byronik Kahraman ilk sırada yer alır. Tipik olarak bu figür esrarengiz, karamsar ve ahlaki açıdan şüphelidir. Sıklıkla bir yabancı ya da serseridir, sorunlu bir geçmişi ve karmaşık bir iç çatışması vardır. Örnek olarak Emily Brontë'nin *Uğultulu Tepeler* kitabındaki Heathcliff ve Charlotte Brontë'nin *Jane Eyre* kitabındaki Bay Rochester'ı düşünebilirsiniz. Saf kız ise ikincisidir. Genellikle genç, saf ve ahlaki açıdan dürüst bir kadın karakter olan saf kız, genellikle tehlikeli durumlara sokulur ve hikâyedeki gerilim ve dehşetin ana kaynağı olarak hareket eder. Bram Stoker'ın *Dracula*'sındaki Mina Harker ve *Wuthering Heights*'daki Catherine Earnshaw gibi kadın kahramanlar buna iki örnektir. Kötücül antagonist üçüncü sırada gelir. Tipik olarak bu karakter kötü, tehditkâr ve sıklıkla sihirli yeteneklere veya etkiye sahip olarak sunulur. Öfkeli bir hayalet, kötü niyetli bir varlık ya da despot bir lord rakibi temsil edebilir.

Mary Shelley'nin *Frankenstein*'ındaki yaratık ve Bram Stoker'ın *Drakula*'sındaki Kont Drakula bunlara örnektir. Sıklıkla saplantı veya hırs motive olan çılgın bilim adamı karakteri, genellikle etik sınırları zorlayan ve korkunç sonuçları olan deneyler gerçekleştirirken tasvir edilir. Robert Louis Stevenson'ın *Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* adlı eserindeki Dr. Jekyll/Mr. Hyde ve Mary Shelley'nin *Frankenstein* adlı eserindeki Victor Frankenstein buna örnektir. Femme

Fatale sonuncusudur. Genellikle büyüleyici, kurnaz ve gizemli olan bu karakter, cazibesini başkalarını tuzağa düşürmek ve kandırmak için kullanır. Femme fatale sıklıkla baştan çıkarıcı tehlikeyi temsil eder ve fitne ve ihanet için bir kıvılcım görevi görür. Charles Dickens'ın *Kasvetli Ev*'indeki Leydi Dedlock ve Joseph Sheridan Le Fanu'nun *Carmilla*'sındaki Carmilla gibi karakterler buna iki örnektir.

Gotik edebiyat psikolojik gerilim, kasvet ve gizlilik temalarıyla bilinir ve tüm bunlar bu karakter klişeleriyle kurulur ve pekiştirilir. Bununla birlikte, Gotik yazarların hikâyelerinde daha karmaşık ve incelikli karakterler geliştirmek için bu klişeleri sıklıkla sorguladıklarını veya bunlarla çeliştiklerini hatırlamak çok önemlidir. Gotik edebiyatta keşfedilen çok çeşitli temalar gizem, korku ve doğaüstü duygusu uyandırır. Gotik edebiyat en iyi bilinen temalardan bazısına sahiptir. Bunlardan ilki Doğaüstü olarak adlandırılır. Hayaletler, vampirler, canavarlar ve diğer doğaüstü varlıklar da dahil olmak üzere doğaüstünün varlığı Gotik edebiyatın ana konularından biridir. Bu unsurlar sıklıkla dehşet, belirsizlik ve korku havasına katkıda bulunur. İkinci ana konu yüce ve tekinsizdir. Bilinmeyen ya da açıklanamayan karşısında şaşkınlık, korku ve merak duygularını içeren yücelik fikri gotik edebiyatta sıklıkla işlenir. Gotik kurgu, kahramanları mantığa meydan okuyan koşullar ve olaylarla uğraşırken sıklıkla tekinsiz ya da tuhaf ve nahoş olanla ilgilenir. Üçüncü özellik ise yabancılaşma ve izolasyon temasıdır. Gotik öykülerde bazen duygusal ya da fiziksel olarak toplumdan kopuk karakterler bulunur. Bu konu, tecrit, umutsuzluk ve ayrılık duygularını vurgulayarak genel melankoli ve umutsuzluk havasına katkıda bulunur. Kefaret ve suçluluk dördüncü önemli bileşeni oluşturur. Gotik kurgu genellikle günah, suçluluk ve kefaret temalarını karakterlerinin karşılaştığı ahlaki ikilemler aracılığıyla inceler. Çok sayıda kahramanın yaptıklarının sonuçlarıyla mücadele etmesi ve geçmişte işledikleri suçların kefaretinin ödemek için can atması hikâyeye daha fazla ince ayırım ve karmaşıklık katıyor. Bir diğer tema da saplantı ve deliliktir. Gotik edebiyat sıklıkla saplantı ve delilik temalarını ele alır, karakterler içlerindeki şeytanlarla savaşır ve saplantılı ya da deli olurlar. Bu temalar insan ruhunun zayıflığına ve dizginlenemeyen arzusunun yıkıcı gücüne dikkat çeker. Bir diğer konu da çürüme ve ölümdür.

Gotik edebiyat sıklıkla ölüm, çürüme ve ürkütücü temaları irdeler; yıkılmakta olan şatolar, ürkütücü mezarlıklar ve harap konaklar yaşlanmayı ve ölümlülüğü temsil eden yaygın mekânlardır. Cinsiyet ve cinsellik de bir diğer önemli konudur. Çok sayıda Gotik öykü toplumsal cinsiyet ve cinsellik temalarını irdeler; sıklıkla güçlü, kendine güvenen kadın karakterler sergiler ya da geleneksel toplumsal cinsiyet ve cinsellik kavramlarını altüst eder. Kontrol ve Güç önemli tematik konulardır. Gotik edebiyat, genellikle baskıcı toplumsal kurumları, istismarcı gücü ve despot otoriteleri göstererek düzenli olarak kontrol ve güç temalarını ele alır. Bu temalar, toplumdaki kontrol ve otoriteyle ilgili daha büyük endişelerin bir yansımasıdır. Genel olarak, Gotik edebiyat bu konuları atmosferik, ürkütücü ve psikolojik olarak karmaşık romanlar üretmek için araştırır ve okuyucuları insan varoluşunun karanlık taraflarını araştırmaya teşvik eder.

1.1. Edebi Bir Tür Olarak Gotik

Gotik, tarihsel ve sanatsal bir terim olarak, özellikle Orta Çağ'a ait sanatsal ve mimari bir akımı tanımlar. Bu akım Avrupa'da 12. yüzyılın ortalarından itibaren ortaya çıkmış ve 16. yüzyıla kadar devam etmiştir. Gotik sadece mimari ile sınırlı kalmamış, resim, heykel ve edebiyat gibi birçok sanatsal alanı da etkilemiştir. Terim 'Gotik' kelimesinden türetilmiştir ve ilk olarak Rönesans döneminde orta çağ sanatını 'ilkel' ve 'barbar' olarak nitelendiren bir bakış açısıyla ortaya çıkmıştır.

Gotik edebiyat XVIII. yüzyılın sonunda gizemli bir romantizmin en tuhaf biçimlerinden biri olarak ortaya çıkmıştır. Bir edebiyat türüdür. Korku, dehşet hikâyeleri, doğaüstü unsurlar içeren gizemli sahneler vardır. “Gotik yaşam, tıpkı çok geniş bir alana yayılmış zehirli dev bir bitki gibi, okurlarının saflıklarından beslenerek varlığını sürdürmüştür. Bu sıcak ev melezi sürekli mutasyona uğramakta, parodi ve pastiş eğiliminde olduğu gibi eskiden yeni büyümeler yaratmaktadır. Kitaba katkıda bulunanların çoğu, korku mekanizmalarına dair kavrayışımızın sınırlarını zorlayan ve hayal gücünün ürpertici dehşetine yönelen önde gelen Gotikçilerdir. (Mulvey&Roberts,1998:57).

Gotik edebiyat, içerdiği unsurlarla kendini ön plana çıkaran ve okuyucuda merak uyandıran bir akımdır. İlk unsur ürkütücü çevre olabilir. Gotik kurguda çevre başlı başına bir karakterdir. Şatolar, ürkütücü konaklar, mezarlıklar ve karanlık ormanlık alanlar tipik mekân türlerine birkaç örnektir. İkinci unsur doğal imgeler olabilir. Özellikle doğayla ilgili imgeler hem Gotik hem de Romantik edebiyatın belirleyici bir özelliğidir. Kasvetli bir ortam üçüncü unsur olabilir. Atmosfer, özellikle de onu tamamlayan iklim koşulları olmadan hiçbir Gotik masal tamamlanmış sayılmaz. Yağmur, fırtınalar, soğuk hava ve uğuldayan rüzgârlar bunlara birkaç örnektir. Bir diğer bileşen de arketipik karakter özellikleri olabilir. Sorunlu bir kadın kahraman, diktatör erkek karakterler (genellikle kötü adamlar) ve anti- kahramanlar (Romantik şair Lord Byron'a atfen Byronik kahramanlar olarak da anılırlar) Gotik edebiyatta sıkça rastlanan karakter kategorileridir. Gerilim beşinci bileşen olabilir. Şüpheli durumlar, aile gizemleri, kaybolmalar, açıklanamayan olaylar ve dehşet verici eserler Gotik hikâyelerde yaygın temalardır. Altıncı madde terör olabilir. Aniden kapanan kapılar, havlayan köpekler, ayak sesleri, inilti ve geceleri duyulan rahatsız edici sesler gibi dünya dışı ya da doğaüstü gibi görünen olaylar ana karakterin peşini bırakmaz. Bu noktada, kâbus da Gotik için çok önemlidir çünkü kâbus karanlık şeyleri, kötü eylemleri sembolize eder. Paranormal aktivite de bir başka bileşendir. Cadılar, büyücüler, hayaletler yaygındır. “Doğaüstücülüğü ve Amerikan tarihini bir araya getiren Samuel Woodworth'un The Widow's Son (act. and pr. 1825) adlı eseri dikkate değerdir. Oyunun ana figürü, Devrim sırasında Blagge's Cove Cadısı olarak tanınan tarihi Margaret Darby'dir. Oyunda, kulübesi kara sanatın geleneksel araçlarıyla donatılmıştır ve çeşitli hilelerle insanları güçlerinin insanüstü olduğuna inandırır. Cadı teması Woodworth'un iki selefi tarafından zaten kullanılmıştı, ancak o muhtemelen Scott'un Meg Merrilies'ine daha çok borçluydu” (Coad,1925:78-79). Hayaletler, vampirler, canavarlar ve diğer ürkütücü karakterler Gotik romanlarda yaygındır. Bu doğaüstü varlıklar sembolik olabilir ya da doğal bir açıklamaya sahip olabilir, ancak bazen gerçek de olabilirler. “Edgar Allan Poe'nun bazı eserleri Brown tarafından belirlenen kalıbı takip ediyor gibi görünmektedir: belirsiz kentsel durumlar, kâbus yoğunlukları, ama hepsinden önemlisi, kahramanın deliliğinin anlatıyı ve ortamı istikrarsızlaştırdığı bilinç karışıklıkları içerir” (Mulvey,1998:4). Gotik için alametler ve kehanetler de önemlidir. Hikâyenin geçtiği ortam ya da olaylarla ilgili rahatsız edici rüyalar, vizyonlar ya da kehanetler sıklıkla başkahraman ya da yardımcı bir karakter tarafından deneyimlenir. İstirap ve coşku da önemli bileşenlerdir. Gotik hikâyeler sıklıkla kapsamlı romantizm, görkemli tutkular, büyüleyici düzyazı, melodram, içsel ıstırap, entrika ve delilik ile ayırt edilir. Ayrıca, ürkütücü ve ürkütücü olmak da bu tür yazılar için vazgeçilmezdir. Biraz ölüm ve yıkım olmadan hiçbir Gotik hikâye tamamlanmış sayılmaz. Bu, bir cinayet ya da anlatıyla iç içe geçmiş diğer ürkütücü motifler şeklinde olabilir. Yani, bu unsurlar gotik edebiyata atıfta bulunur.

Horace Walpole'un ilk 'Gotik hikâye' olan romanı, feodal tarihi ve mimari ortam, tahttan indirilen soylu varis ve hayaletli, doğaüstü entrikalar gibi yeni bir kurgu türünü tanımlayan özelliklerin çoğunu tanıtır. Walpole'un iki önsözü de aşına olduğu antikacıların çalışmalarına atıfta

bulunur: öykünün 'çevirmeni' öykünün 1529'da İtalya'da gotik yazıyla basıldığını ancak kökeninin Haçlı Seferleri dönemine dayandığını iddia eder. Antikacılar tarafından desteklenen romansların kökenine ilişkin bir teoriye göre, tarihsel arka plan, hata ve batıl inançları teşvik edebileceği yönündeki çağdaş suçlamalara karşı metni savunmak için kullanılır (David,2009:14).

Gotik atmosfer, gotik öykü ve romanların mekânlarını, atmosferini ve ortamını ifade eden bir terimdir. Atmosfer; mezarlıklar, gizli geçitler, sarp kayalıklar, mahzenler, kilitli odalar, harabeler, yeraltı odaları, ürpertici ormanlar, perili evler, yıkık manastırlar, korkutucu şatolar- katedraller-saraylar, işkence odaları, loş salonların yanı sıra tabutlar, hazineler, kendiliğinden kapanan kapılar, Cesetler, kafatasları, iskeletler gibi nesneler ve bulutlu, yağmurlu, sisli, kasvetli hava, şiddetli kar fırtınaları, gölgeler, loş ışıklar, korkutucu ayak sesleri, mumların aniden sönmesi, çığlıklar, fırtınalar, kuru ağaçlar, kâbuslar ve ölümsüzler gibi unsurlar. Kısacası gotik atmosfer ürkütücü mekânlar, korku dolu sahneler ve kasvetli hava ile oluşturulur. Her gotik romanda sıradan insanların dışında, kötü niyetli kişilerden bazıları az çok yer alır. Bunlar şeytanlar, hayaletler, vampirler, cadılar, periler, büyücüler, hortlaklar, canavarlar, lanetliler, siyah giyinmiş yüzü olmayan insanlar, kâbuslar, ucubeler, kötü rahipler, kurbanlar, seri katiller, zalim zorbalar, sadist tipler, cinler, ruhlar, haydutlar, barbarlardır.

Gotik hikâye ve romanların temaları bilinmezliğin belirsizliği, beklenmeyen olaylar ve tekinsiz tesadüfler etrafında şekillenirken, cinayetler, ani ölümler, sırlar, şüpheler, tutkular, kehanetler, büyüler, rüyalar, gizemli ilişkiler, lanetler, doğaüstü olaylar, efsaneler, batıl inançlar, cinsellik, ikiyüzlü kişilikler, delilik, entrika, kıskançlık ve şiddet ve dehşet merkezli kötülükler etrafında şekillenir. Söz konusu gotik temaların başında zulüm, gerçeğin tersine çevrilmesi, hakların gaspı, zulüm, yasadışılık, durdurulamaz kötülük arzusu, sahip olma arzusu, güç ve güç mücadeleleri gelir. Özetle, gotik eserler aşırılığın hâkim olduğu, gizem/endişe/merakla birlikte gelen, korku ve gerilimle birlikte gelen ve korkutucu tasvirler ve anlatılarla yüklü popüler edebiyat eserleridir.

1.2. Gotik Türünün Tarihçesi

Gotik türün tarihi, çeşitli dönemleri ve sanatsal ortamları kapsayan kapsamlı ve çeşitlidir. Başlangıcı on sekizinci yüzyılın ortalarına, edebi Romantik hareketin ortalarına dayanır. Başlangıçta Orta çağ yapılarının Gotik mimarisini tanımlamak için kullanılan 'Gotik' adı, kısa süre sonra gizem, doğaüstü temalar ve güçlü duygusal deneyimlere güçlü bir vurgu yapan yeni bir yazı türüne uygulanmaya başlandı.

Gotik edebiyat, on sekizinci yüzyılın sonlarında sosyal, politik ve ekonomik çalkantıların yaşandığı bir dönemde ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, bastırılmış toplumsal endişeleri yeniden gün ışığına çıkarmayı ve böylece bunların üstesinden gelebilmeyi amaçlayan tepkisel bir tür olarak nitelendirilmiştir ve halen de öyle nitelendirilmektedir. Horace Walpole'un 1764'te yayımlanan Otranto Şatosu ve Charles Maturin'in 1820'de yayımlanan Melmoth the Wanderer adlı eserleri, Avrupa Gotik kurgusuyla ilişkilendirilen tarihsel dönemin başlangıcını ve sonunu işaret eder. Gotik edebiyatın ortaya çıkışı ve 'düşüşü' hala bu zaman dilimi kullanılarak tanımlansa da, tür 1790'larda popüleritesinde öyle bir artış gördü ki, Robert Miles'in aynı adlı çalışmasını takiben artık 'Gotik'in coşkusu' olarak biliniyor. Ann Radcliffe ("Kadın Gotik" bölümünde ele alınmıştır) ve Matthew Gregory Lewis gibi tanınmış yazarlar tarafından yazılan Gotik edebiyatın büyük bir kısmı bu dönemde yayımlanmıştır. Bu durum, William Beckford'un Vathek'i gibi, Gotik akademisyenlerinin 'Radcliffe Okulu' ya da 'Lewisçi' korku hikâyesi olarak adlandırdıkları taklitlerin çoğalmasına yol

açtı. Gotik kurgu en kolay kalıplaşmış olay örgüsü araçları ve stok karakterleriyle tanınsa da, en önemli ve sıklıkla gözden kaçan özelliklerinden biri ‘modernlik’ ve ‘antiklik’ arasındaki çatışmayı vurgulamak için anakronizme dayanmasıdır. “Chris Baldick ve Robert Mighall, Gotik kurguda anakronizmin amacının, anakronizmin yenilgisi ve ortadan kaldırılması yoluyla "modernliğin doğuşuna" izin vermek olduğunu açıklar” (278). Amerikan Gotik tarihçisi Donald A. Ringe'e göre, ilk Gotik öyküler, türün Miles'ın Gotik'in İngiltere'deki ‘parlayışına’ denk gelen ‘büyük aşaması’ boyunca hem İngiltere hem de Amerika'da esasen değişmeden kalan bir model yaratmıştır.

Georgian İngiltere'sinde Gotik edebiyatı doğuran dönem, aynı zamanda ülke tarihinin en korkunç vahşetlerinden ve fantastik başarılarından bazılarına tanıklık eden dönemdi. Bunlar olaylar büyük ölçüde bireysel özgürlük ve özerkliğin artırılması taleplerinden kaynaklanan çalkantılardan kaynaklanmıştır. 1765-83 arasındaki Amerikan Devrimi, 1780'deki Katolik karşıtı Gordon Ayaklanmaları, 1788'deki Naiplik Krizi, 1789'daki Bastille Baskını, 1789-99 arasındaki Fransız Devrimi ve 1793-94 arasındaki Terör Saltanatı, ve hızla ilerleyen endüstriyel ve kapitalist ekonomi, İngiltere halkının her gün uğraştığı krizlerin yanı sıra Michael McKeon ve daha yakın zamanda Ian Haywood'un on sekizinci yüzyıl kurgusunu besleyen meşguliyetlerin karakteristiği olarak tanımladığı kategorik istikrarsızlıkla sonuçlanan kültürel çalkantılar sağladı (McKeon,2000:179).

Gotik edebiyatın ortaya çıktığı Georgian dönemi İngiltere'sinin, hem büyük toplumsal çalkantılar hem de bireysel özgürlük talepleriyle dolu sıkıntılı bir dönem olduğunu belirtir. Amerikan ve Fransız devrimleri, Gordon Ayaklanmaları, Naiplik Krizi gibi olaylar ve sanayi ile kapitalizmin hızlı bir şekilde yükselmesi, halkın günlük yaşamında sorunlar yaratmış; bu durum da edebiyat, özellikle Gotik türde, ‘kategorik istikrarsızlık’ olarak adlandırılan temaların gelişimine yol açmıştır.

1745'teki son Jakoben isyanını çevreleyen dönem ve bununla birlikte İngiliz Katolik monarşisinin yeniden ortaya çıkma tehdidinin sona ermesi, çeşitli biçimlerde devam eden Katolik karşıtı duygularda bir artışa tanık oldu. Bu duygu, İngiltere'nin Protestan geçmişiyle samimi bir özdeşleşmeyi ve Reformu ateşleyen ve daha sonra Amerika'ya yayılan Püriten değerleri yansıtıyordu. Yaygın duygu, diğer birçok şeyin yanı sıra, tiyatroculuğa veya birçok Protestan'ın Katolik Kilisesi'nin imge ve kalınlara tapınması olarak gördüğü şeye karşı güvensizliği içeriyordu. Bu tür korkular ayrıca kısmen, Roma gücünün geri dönmesinin, birçok Protestan İngiliz ailesinin VIII. Henry'nin dağılmasından bu yana evleri olarak adlandırdığı kurumların (manastırlar ve kaleler) kaybını haber vereceği yönündeki aristokrat korkularından ve ayrıca ilahi haklar monarşisinin otokratik biçimlerine geri dönüşe dair daha yaygın korkulardan kaynaklanıyordu (Miles,2002:16-17).

1745'teki son Jakoben isyanından sonra İngiltere'de Katolıklara karşı duyulan nefretin arttığını belirtmektedir. Katolikliğe verilen bu tepki, Protestan kimliği ve Püriten değerlerle bağ kurarak biçimlenmiştir. Katolik inancının sembolleri ve ritüellerine karşı beslenen güvensizlik, tiyatro gibi alanlara da sıçramıştır. Ayrıca, Roma Katolik gücünün yeniden ortaya çıkacağına dair korku, aristokratlar arasında manastır ve kalelerin kaybı endişesi ve daha çok da otokratik yönetim tarzlarına geri dönüş korkusu yaratmıştır. Devrimci dış savaşların yaşandığı yıllarda Katolik karşıtı duygular yeniden alevlenmiş ve yoğunlaşmış, Fransız Devrimi olaylarına karşı yaygın bir muhafazakâr tepkiyle birlikte istila korkuları da ortaya çıkmıştır. Gotik kurgunun bu dönemde ortaya çıkışı, doğrudan siyasi eleştirinin vatan hainliği olarak görüldüğü bir dönemde, dönemin siyasi ve kültürel deneyimini karakterize eden büyük kesinti ve güvenlik tehditlerini yansıtan kodlanmış bir iktidar ve tahakküm eleştirisi olarak anlaşılmaktadır.

Horace Walpole tarafından yazılan ve 1764 yılında yayımlanan "Otranto Şatosu", Gotik Edebiyat akımını başlatan temel eser olarak kabul edilir."Orta çağ ve modern arasındaki ilişkiye dair bir tartışmanın inşasında bir dizi Aydınlanma karşıtı temayı müzakere eder " (Smith,2007:44). Perili şatolar, başı dertte genç kızlar ve paranormal aktiviteler gibi temaları içeren bu kitap, türün tonunu belirlemiştir. 18. yüzyılın sonları ve 19. yüzyılın başlarında, Gotik roman dalgası Walpole'un yazılarının popülerliğinden ilham almıştır.

Mary Shelley tarafından yazılan ve 1818'de yayımlanan Gotik klasik *Frankenstein* bilim, ahlak ve tanrıçılık oyununun sonuçları gibi konuları ele alır. Ann Radcliffe *The Mysteries of Udolpho* ve Matthew Lewis *The Monk* gibi yazarların yazıları da aynı dönemde türün genişlemesine yardımcı olmuştur. Gotik alt türü 1800'ler boyunca daha da gelişti. Amerikalı yazar Edgar Allan Poe ve İngiliz yazarlar Charlotte Brontë ve Emily Brontë, özellikle *Jane Eyre* ile Gotik duyarlılıkları Romantik ve Viktoryen temalarla harmanlamak için Gotik yönleri tanıttılar. 20. yüzyılda Gotik alt türü, Shirley Jackson (*The Haunting of Hill House*) ve Daphne du Maurier (*Rebecca*) gibi yazarların yardımıyla yeniden popülerlik kazanmıştır. Gotik unsurlar, mimari ve sinema gibi bir dizi sanatsal ortama da dâhil edilmiştir. Gotik tür yirmi birinci yüzyılda hala popülerdir ve temel bileşenlerini korurken yeni ortamlara uyum sağlamıştır. Gotik gelenek edebiyat ve kültür tarihinde canlı ve iyi durumda çünkü çağdaş yazarlar hâlâ ürkütücü, esrarengiz ve tekinsiz olanı keşfetmeye devam ediyor.

Edebiyat söz konusu olduğunda, gotik edebiyat 18. yüzyıla kadar uzanan ve korkutucu, doğaüstü ve gizemli yönlerin kullanılmasıyla ayırt edilen bir türdür. Gotik edebiyatın bazı temel özellikleri vardır. Bunlardan ilki gizemli ve gerilimli bir atmosferdir. Gotik edebiyat sıklıkla kasvetli, esrarengiz bir ruh hali yaratarak okuyucuyu tedirgin eder ve meraklandırır. İkincisi ise doğaüstü unsurlardır. Gotik kurguda sıklıkla hayaletler, vampirler ve fantastik ya da korkutucu bir nitelik kazandıran diğer doğaüstü olaylar yer alır. Bir diğeri ise gotik mimaridir. Ürkütücü atmosfere katkıda bulunan dekor parçaları arasında orta çağ kaleleri, manastırlar ve Gotik mimariye sahip diğer binalar yer alır. Basitçe ifade etmek gerekirse, Gotik edebiyat ürkütücü ve güzel ortamlar, dramatik ve şok edici hikâyeler ve gizem, korku ve dehşetle dolu egzotik, ürkütücü bir atmosfer kullanan edebiyattır. Gotik edebiyat, 1700'lerin sonlarında popülerlik kazanmış bir edebi alt türdür. Geçmişte "Gotik" terimi, Orta Çağ'da popüler bir mimari tarzı tanımlamak için kullanılmıştır. O zamandan beri bu ifade, kasvetli sahneler, ürkütücü atmosferler veya ürkütücü temalar gibi belirli estetik nitelikler sergileyen her türlü medyayı tanımlamak için kullanılmaktadır. Gotik kitaplar bunların hepsini ve daha fazlasını içerir. Gotik roman ve hikâyeler genellikle ya korkunç bir sırrı saklayan ya da özellikle tehditkâr ve ürkütücü bir figürün sığınağı olarak işlev gören büyük, eski bir evi merkez alır. Gotik yazarlar okuyucularını büyülemek için mistik unsurlar, romantik dokunuşlar, popüler kültürden tarihi figürler, seyahat ve macera hikâyeleri gibi çeşitli edebi araçlar kullanmışlardır. Rüzgârda savrulan saçlar ve ciltsiz kapaklarda çılgın âşıkların yer aldığı aşk kitaplarından ziyade Romantik döneme dayanan Romantik edebiyatın bu alt türü, modern yazında popüler bir türdür. Orta Çağ'dan kalma Gotik mimari, 18. yüzyıl boyunca Avrupa'da Gotik edebiyatın gelişimi için ilham kaynağı olmuştur.

Gotik tarz, tıpkı Romantizm gibi Aydınlanma'ya tepki olarak ortaya çıkmıştır. Gotik yazarlar, evrenin yalnızca mantıksal olarak anlaşılabileceği yönündeki Aydınlanma düşüncesine karşı çıkmışlardır. Bireycilik, idealizm ve duygusal arzu romantikler tarafından olumlu yaşam biçimleri olarak görülüyordu. Gotik yazarlar da aynı inançları paylaşıyordu, ancak bu inançları benimsemenin sonuçlarının daha kötü olabileceğini de ima ediyorlardı. Gotik edebiyat bu nedenle

sıklıkla Kara Romantizm olarak anılır. Gotik hikâyeler genellikle karmaşık ve sıklıkla uğursuz bir paranormal komploya karışan bilgisiz bir karakteri (veya karakterleri) -tipik olarak masum, saf ve nispeten savunmasız bir kadın kahramanı- içerir. Anne Radcliffe'in 1794 yılında yayınlanan ikonik Gotik romanı *Udolpho'nun Gizemleri* bu klişenin bir örneği olarak genç Emily St. Roman daha sonra Jane Austen'in 1817 tarihli "Northanger Manastırı" adlı romanı şeklinde bir parodiye ilham kaynağı olacaktır. Gotik edebiyatın belki de ilk eseri olan Horace Walpole'un *Otranto Şatosu*(1764) saf Gotik kurgu için bir standarttır. Anlatı çok uzun olmasa da karanlık, baskıcı arka plan, dehşet ve orta çağ unsurları, tamamen yeni ve heyecan verici bir yazı türünün standardını belirlemiştir. Gotik kurgu bazı yönler içerir. Ruh hali her şeyden önce gelir. Gizem, gerilim ve dehşet bir Gotik romanın atmosferinin ayırt edici özellikleridir ve bu atmosfer tipik olarak açıklanamayan ya da bilinmeyen unsurlarla zenginleştirilir. Ortam ikinci sıradadır. Bir Gotik romanın mekânını başlı başına bir karakter olarak görmek yaygındır. Gotik mimari öykülerde önemli bir rol oynadığından, öykülerin çoğu genellikle terk edilmiş ya da en azından köhne ve toplumdaki tecrit edilmiş (böylece yardım için bağırdığınızda kimse sizi duyamaz) bir kalede ya da büyük bir malikânede geçer. Diğer ortamlar mağaralar veya fundalık ya da bozkır gibi vahşi yerler olabilir. Diğerleri ise doğaüstüdür. Hayaletler ve vampirler gibi doğaüstü ve paranormal unsurlar Gotik kurgunun temel unsurlarıdır. Bu uhrevi nitelikler, bazı eserlerde son derece mantıklı terimlerle tanımlanırken, diğerlerinde tamamen mantığa meydan okuyan bir şekilde bırakılır. Drama da bir diğer önemli bileşendir. "Yüksek duygu" olarak da adlandırılan melodram, aşırı duygusal bir dil ve abartılı duygusal anlatılarla karakterize edilir. Karakterlerin korku, panik ve diğer duygularla yaşadıkları deneyimler, çevrelerindeki giderek kötüleşen güçler karşısında güçsüz oldukları izlenimini vermek için bazen aşırıya kaçır ve abartılır. Gotik üslubun bu şekilde geliştirilmesi, on sekizinci yüzyılın ortalarında rasyonalitenin erdemlerini yücelten Aydınlanma inançlarının ortaya çıkmasıyla yeni bir ivme kazandı. Bu fikirlere İngiltere'de on sekizinci yüzyılın sonunda, insan deneyiminin karmaşıklığının insanlık dışı bir rasyonalizmle açıklanamayacağını savunan Romantikler tarafından meydan okundu.

Onlara göre duyguların ve hayal gücünün iç dünyaları, örneğin doğa felsefesinin iddialarından çok daha ağır basıyordu. Gotik bir düzeyde bu Romantik düşüncelerle yakından ilişkilidir ve Coleridge, Keats, Shelley ve Byron gibi şairler çeşitli zamanlarda Gotik'i, farklı açıklık düzeylerinde, deneyimin yarı rasyonalist açıklamalarını eleştirmede görünüşte irrasyonel olanın oynayabileceği rolü keşfetmek için kullanmışlardır (Smith,2007:28).

Gotik edebiyatın Romantizm ile derin bir bağımlı gözler önüne seriyor. Smith, Gotik'in yalnızca korku ve dehşeti değil, aynı zamanda duyguları, hayal gücünü ve bilinmeyenin gücünü dile getiren bir ifade alanı olduğunu savunuyor. Coleridge, Keats, Shelley ve Byron gibi Romantik şairlerin, deneyimin sadece akıl yoluyla açıklanamayan yönlerini keşfetmek için Gotik unsurları kullandıkları görülür. Bu şairler, doğa felsefesi gibi rasyonalist yaklaşımların sınırlılıklarına dikkat çekerken, görünüşte irrasyonel olan unsurları –doğaüstü ya da bilinçaltı deneyimleri gibi– insanın iç dünyasını anlamada önemli bir araç olarak değerlendiriyorlar. Böylece Gotik, sadece korkutmakla kalmayıp, aynı zamanda insanın varoluşsal sorgulamaları için de bir kapı aralar.

"Dehşet duygularıyla ilişkilendirilmiştir (diğer bazı yücelik modellerini karakterize eden iyi huylu bir panteizmden ziyade). Sınır aşan, korkutucu duygular (Burke'de, büyük ölçüde hayal edilen yakın şiddetli ölümle ilgili) insanların maruz kaldığı en güçlü ve dolayısıyla en yüce duygulardır."(Smith,2007:28) Gotik edebiyatın temel duygusal dinamiklerinden biri olan 'yücelik' (sublime) kavramını ele alıyor ve Edmund Burke'ün düşünceleri üzerine inşa ediyor. Smith'e göre,

Gotik edebiyatta yücelik, huzur verici doğa deneyimlerinden ziyade, insanın sınırlarını zorlayan ve onu dehşete düşüren duygularla bağlantılıdır. Bu duygular genellikle hayal edilen ya da yaklaşan bir ölüm tehlikesi gibi uç deneyimlerden doğar. Burke'ün tanımına göre, bu tür korku, insanın karşılaştığı en güçlü ve etkileyici duygu olarak yüceliğin temelini oluşturur. Gotik edebiyat da bu yüce kavramı, okuyucunun hem büyülenip hem de ürperti hissettiği bir alan olarak ortaya koyar.

Bununla birlikte, Gotik genellikle bu tür Aydınlanma karşıtı fikirleri paylaşa da (çünkü düşünce ve duygulara odaklanır), erken dönem Gotik'in son derece kalıplaşmış, şatolar, manastırlar ve harabeler gibi belirli ortamlara ve aristokratlar, keşişler ve rahibeler gibi romandan romana değiştirilebilir gibi görünen karakterlere bağlı olduğunu kabul etmek önemlidir. (Smith,2007:29)

Gotik edebiyatın Aydınlanma karşıtı yönlerini vurgularken, aynı zamanda erken dönem Gotik'in biçimsel sınırlılıklarına da dikkat çekmektedir. Smith, Gotik'in akıl yerine duygu ve hayal gücüne odaklanarak Aydınlanma düşüncesine bir tepki sunduğunu belirtmekte; ancak bu türün başlangıçta oldukça kalıplaşmış yapılar içinde geliştiğini de vurgulamaktadır. Şatolar, harabeler ve manastırlar gibi mekânlar, tekrarlanan karakter tipleri –aristokratlar, keşişler ve rahibeler– Gotik anlatılara tanıdık bir atmosfer kazandırmıştır. Bu durum, Gotik'in ilk dönemlerinde yenilikten ziyade belirli dramatik kalıpları ve temaları tekrarlama eğiliminde olduğunu göstermektedir. Ancak bu kalıplar, zamanla farklı coğrafyalarda ve dönemlerde yeniden yorumlanarak, türün evrim geçirmesine olanak tanımıştır.

Gotik bir metnin analizinde ikinci önemli husus, metnin 'kötülük' temsiliyle ilgilidir. Belirli davranış türlerinin şeytanlaştırılması, bir metnin gizli siyasi görüşlerini görünür kılmaktadır. Bu durum, 1790'ların Fransız Devrimi'nin pratikte uygulanmasıyla örneklenen devrimci fikirlerden korkulan ya da bu fikirlere coşkuyla yaklaşılan bir dönem olduğu düşünüldüğünde şaşırtıcı değildir, İngiliz Gotiğini derinden etkilemiştir. (Smith,2007:29)

Gotik edebiyatın yalnızca bireysel korkuları değil, aynı zamanda o dönemin politik atmosferini de derinlemesine yansıttığını göstermektedir. Smith'in belirttiği üzere, 'kötülük' temsilleri, sadece ahlaki bir mesele değil; aynı zamanda bir metnin ardındaki ideolojik veya siyasi tutumu ifade eden önemli göstergelerdir. Özellikle Fransız Devrimi gibi büyük toplumsal dönüşümlerin ardından Gotik metinler, sıklıkla düzeni tehdit eden fikir ve davranışları 'şeytanlaştırarak' muhafazakâr veya devrim karşıtı görüşleri dolaylı bir şekilde gündeme getirir. Bu bakış açısıyla, Gotik, korku atmosferinde iktidar, otorite, sosyal düzen ve ahlak gibi konuları sorgulayan ya da pekiştiren bir araç haline gelir. Dolayısıyla, korkunun estetiği aslında politik bir söylemin kisvesi olabilir.

1.3. Önemli Yazarlar ve Eserler

Gotik, sürekli olarak açıklanamayan olayları inceleyen ve yüce olanla karşılaşmayı teşvik eden bir türdür. Ruhsal huzursuzluk ile karakterize edilir. Gotik edebiyat, eser ister kahramanların psikolojik acılarına odaklansın isterse de diğer dünyevi olayları içersin, okuyucuları toplumumuzda var olan kötülüklere maruz bırakarak korkutur. Gotik kurgu karakterleri- ve okuyucuları- alıştıkları güvenli dünyadan ayırdıklarında kendilerini sıklıkla tuhaf ortamlarda bulurlar. Bu türde hayaletler tecrit ve tutsaklık temalarını keşfetmek için mükemmel bir şekilde uygundur ve batıl inançlar, alametler ve lanetler gizem duygusunu artırır. Olayların gerçek korkutuculuk seviyesi kadar önemli olan bir diğer şey de ürkütücü ruh halidir. Gotik bir masalda gökyüzü her zaman bulutlu ve siyah görünür ve hava her zaman dondurucudur. Gotik edebiyat, ürkütücü ortamların yanı sıra zihnin karanlık köşelerini de araştırır. Genellikle ahlak, delilik ve Tanrı ya da doğayla karşı karşıya gelen

insan gibi varoluşsal meseleleri ele alır. Hem fiziksel hem de duygusal yıkım bir arada yaşanır; tarihsel ortamlar bozuldukça bireylerin gerçekliğe tutunuşları da bozulur.

‘Gotik’ kelimesi akla hemen kasvetli hüzün ve hayaletleri getirir de bu tür sadece korkudan ibaret değildir. Bu türe ait bazı temel eserler vardır. Bunlardan ilki ve en önemlisi olan Horace Walpole tarafından yazılan Otranto Şatosu'dur. Bazılarına göre, İngiliz yazar ve devlet adamı Horace Walpole'un 18. yüzyılda yazdığı melodram Otranto Şatosu, Gotik akımı başlatan eser olarak kabul edilir. Walpole orta çağ tarihine o kadar meraklıydı ki, 1749 yılında Gotik bir kale taklidi olan Strawberry Hill House'u inşa etti. Bu paranormal öykü, İtalyan Orta çağ'ından kalma eski bir eser olarak bulunan bir metin olarak sunuluyor. Hikâye, Lord Manfred'in şatosunda geçiyor ve güçsüz oğlu Conrad'ın güzel Isabella ile evlendiği gün başlıyor. Ancak, düşen bir miğfer tarafından ezilen Conrad'ın evdeki mutlu sonu pek de parlak değildir. Onun kaderi, kale sakinlerinin korkunç sonunu öngören eski bir kehanetin gerçekleşmeye başladığının kanıtı gibi görünmektedir. Daha sonraları bu türü tanımlayacak olan sayısız Gotik klişeyi sunan dehşet verici bir kitap olan Otranto Şatosu, gizli geçitler ve kilitli kuleler, başı dertte olan genç kızlar ve zırhlı şövalyelerle doludur. "Ama ne yazık ki! Lordum, kan nedir ki! Asalet nedir ki! Hepimiz sürüngeniz, sefil, günahkâr yaratıklarız. Bizi çıktığımız ve dönmek zorunda olduğumuz topraktan ayırabilecek tek şey dindarlıktır" (Walpole, 1764:26). Kitabın ne kadar karanlık ve kasvetli olduğunu göstermektedir. "Kan" kelimesinin kullanılması da kötü, korkunç bir dilin işaretidir. Ayrıca günahkâr yaratıkların, sürüngenlerin ve acınası şeylerin olması da kitabın iç karartıcı olduğunu göstermektedir.

Diğer bir gotik eser örneği olan kitap Mary Shelley'nin *Frankenstein* (1818) adlı eseridir. Mary Shelley karanlık bir gecede Frankenstein hikâyesini yarattı ve o zamandan beri kolektif hayal gücümüze musallat oldu. İnsanlığın tehlikeli bilgi arayışındaki aptallığının bu zamansız hikâyesinde, bilim adamı Victor Frankenstein yeniden canlandırılmış cesetlere hayat vererek Tanrı'yı oynamaya çalışır, ancak yarattığı şeyin gerçekliğiyle yüzleşmek istemez. Frankenstein, şimdiye kadar yazılmış en iyi kitaplardan biri ve bilim kurgu türünde ufuk açıcı bir eser olarak kabul edilir. Bununla birlikte, gizem, trajik bir romantizm ve tüm eser boyunca ortaya çıkan mistik enerji gibi birçok geleneksel Gotik unsur da içerir. Frankenstein, çirkin yaratığın beklenmedik insanlığı nedeniyle sürükleyici bir hikâyedir. Hikâyedeki yaratık inanılmaz derecede zeki ve ruhsal acılar içinde kıvranan, yaratıcısı tarafından acımasızca terk edildikten sonra tam bir yalnızlığa mahkûm olan biridir. "Düşmüş melek kötü huylu bir şeytana dönüşür. Yine de Tanrı'nın ve insanın düşmanı olan o meleğin bile ıssızlığında dostları ve ortakları vardı; ben ise yalnızım" (Shelley,2003:52). *Frankenstein*'dan alınan bu kısım, paranormal fenomenlerin, etik ikilemlerin, psikolojik acıların ve yinelenen yalnızlık motifinin incelenmesiyle ayırt edilen gotik bakış açısını göstermektedir. Romanın insan varoluşunun karanlık yönlerini incelemesi ve tür üzerindeki kalıcı etkisi, Mary Shelley'nin bu gotik unsurları kullanmasıyla mümkün olmuştur.

Gotik diğer bir kitap örneği Edgar Allan Poe'nun *Usher Evi'nin Çöküşü* (1839) adlı eseridir. Edgar Allan Poe: Gotik ikon, gizem ustası ve ürkütücülüğün şairi. Poe eserlerinde çoğunlukla psikolojik acılara odaklanır, karanlık Gotik ortamları çağrıştırmaktan ziyade zihnin dehşetini araştırır. Usher Evi'nin Çöküşü romanı, isimsiz anlatıcının arkadaşı Roderick Usher'ın gözlerden uzak malikânesine gelmesiyle açılır. Usher evin canlı olduğunu düşünmektedir. Evin çatısındaki bir çatlak Roderick'i endişelendirir ve kısa süre sonra akıl sağlığı da gitmeye başlar. İkiz kız kardeşi ölüme benzer translara girmeye yatkınken, okuyucu ölüme doğru giden sürükleyici hikâyenin içine çekilir. "Gerçekten de mutlak etkisi- dehşet- dışında tehlikeden nefret etmiyorum. Bu acınası

durumda, er ya da geç yaşamı ve akli birlikte terk etmem gereken dönemin geleceğini hissediyorum, korkunç bir fantazma olan korku ile bir mücadeleye gireceğim "(Poe,1839:72).

Burada dehşetin güçlü ve tehditkâr bir güç olarak ele alınması, insan doğasının kırılğanlığı ve paranormal ya da psikolojik olarak yıpratıcı bir karşılaşma beklentisi gotik bir bakış açısını yansıtmaktadır. Bu bileşenler gotik türün insan psikolojisinin ürkütücü, tuhaf ve karanlık köşelerine olan ilgisinin tipik bir örneğidir.

Diğer bir gotik eser örneği Charlotte Brontë'nin *Jane Eyre* (1847) adlı romanıdır. Jane Eyre, kendinden önceki diğer Gotik romanlarda olduğu gibi, sırlarla dolu geleneksel gözlerden uzak malikâneyi fon olarak kullanır. Jane, Edward Rochester'ın tuhaf tavan arası, dolambaçlı koridorlar ve hapsedilmiş dehşetler gibi her şeye sahip köhne evinde dadı olarak çalışmaktadır. Başkarakterinin samimi birinci şahıs anlatımı ve kadınsı içselliğe odaklanmasıyla Jane Eyre, Gotik kurguda baştan çıkarıcı bir gelişmedir. Jane, çok az sevgiyle büyütülmüş ama yine de inanılmaz derecede iyimser olan genç bir yetimdir. Yeni deneyimlere duyduğu arzu onu Rochester'daki Thornfield Hall'da mürebbiye olarak çalışmayı kabul etmeye iter. Psikolojik derinlikle, yaklaşan her şok anlatılır ve anlatım, Jane İngiltere'de Georgian dönemindeki cinsiyet rolleri ve sosyal eşitsizlikler hakkındaki çelişkili bakış açısını derinlemesine inceler. Ancak bu başyapıt sadece sefaletle ilgili değildir; *Jane Eyre*, delilik ve ahlaki ikilemlere değinirken bile tüm zamanların en tanınmış aşk kitaplarından biri olarak kabul edilir. Gizemli Rochester'ın geçmişiyle ilgili bir şeyler sakladığına inanmaya devam etse de Jane sonunda ona karşı gizli bir aşk hissetmeye başlar. Onların dramatik ve trajik bir şekilde renklendirilmiş kurları, Gotik'in romantik kökenlerine bir saygı duruşu niteliğindedir. "Kendimde çok az şey kaldı- sana sahip olmalıyım. Dünya bana gülebilir- saçma, bencil diyebilir- ama bu bir anlam ifade etmez. Ruhum seni talep ediyor: ya tatmin olacak ya da çerçevesinden ölümcül bir intikam alacak " (Brontë,1847:68). Bu sözler, yoğun duygular, geleneksel bilgeliğin reddi, ruhun gücü ve ürkütücü ya da doğaüstü sonuçların olasılığı ile işaretlenen gotik bir dünya görüşünü temsil etmektedir. Bu bileşenler, kahramanların sıradan insan deneyimi alanını aşan güçlü kuvvetlerle savaştığı Gotik kurgunun karmaşık ve sıklıkla tekinsiz dokusuna katkıda bulunur.

Önemli bir gotik eseri örneği ise Robert Louis Stevenson'ın *Dr.Jekyll ve Mr. Hyde'ın Tuhaf Hikâyesi* (*The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*) (1886) adlı romanıdır. İnsanın psikolojik ıstırapı ve kendi kendini yok etmesi temalarını Robert Louis Stevenson'ın bu etkileyici romanından daha açık bir şekilde ele alan başka bir şey yoktur. Dr. Jekyll ve Bay Hyde'ın Tuhaf Hikâyesi, ahlaken saf ve iyi huylu bir psikiyatrist olan alter egosu Edward Hyde'ın kötücül dürtüleriyle savaşırken kendi içinde iyilik ve kötülükle savaşan bir adamın hikâyesini anlatmaktadır. Bu uğursuz ikilik, çözüm için bilime başvurmaktan kaynaklanmaktadır: Jekyll, yıllarca en kötü arzularını kontrol etmeye çalıştıktan sonra, onları örtbas etmek için bir serum yaratır ve bu da onun korkunç Bay Hyde'a dönüşmesine yardımcı olur. Hyde, ahlaksızlığa düşkünlük ve şiddet kullanma konusunda hiçbir pişmanlık duymuyor, ancak Jekyll'ın korkunç istekleri onu ele geçiriyor ve nasıl dönüştüğünü kontrol etmesini zorlaştırıyor.

"Her geçen gün ve zekâmın her iki yanından, ahlaki ve entelektüel yanından, kısmi keşfiyle böylesine korkunç bir gemi kazasına mahkûm edildiğim gerçeğe daha da yaklaştım: insan gerçekten bir değil, gerçekten ikidir"(Stevenson,2003:82). Söz konusu bölüm, Gotik bir bakış açısını yansıtacak şekilde, insanın ikiliğini ve ahlaki ve entelektüel boyutlar arasındaki iç mücadelesini incelemektedir. Kendini keşfetmeye doğru yapılan yolculuğu işaret eden korkunç ve

nihayetinde alegorik gemi kazası, Gotik geleneğin psikolojik terör, ahlaki belirsizlik ve insan varlığının karanlık yönlerinin araştırılmasına olan ilgisiyle tutarlıdır.

Diğer bir gotik eser örneği olan Bram Stoker'ın *Dracula*'sıdır (1897). Bram Stoker'ın *Dracula*'sı, bize gelmiş geçmiş en ikonik ve büyüleyici Gotik figürlerden birini veren unutulmaz bir korku romanıdır. Binlerce vampir hikâyesini başlatan kitaptır. Kont Drakula'nın ne olduğunu söylemeye gerek yok; sadece adı bile dizginlenemez kan tutkusu imgelerini çağırıştırıyor. Kont, uzak bir ülke olan Transilvanya'da bulunan, labirentlerle çevrili gizemli bir şatoda yaşamaktadır. İngiliz Avukat Jonathan Harker, Drakula'ya mahkemede yardımcı olmak için geldiğinde, hayaletimsi görüntüler, garip uyurgezerlik büyüleri ve açıklanamayan boyun yaraları tarafından rahatsız edildikten sonra kısa sürede ev sahibi hakkındaki korkunç gerçeği keşfeder. Drakula, İngiltere'ye yaptığı kan tohumlama gezisi sırasında Lucy Westenra'ya âşık olur ve bu, Lucy'nin açıklanamayan kan kaybını keşfeden bir doktor olan Dr. Abraham Van Helsing'i çileden çıkarır. Bu, Gotik temanın modernlikle antikliğin iç içe geçtiği klasik bir örneğidir: Van Helsing'in vampirin lanetini fark etme ve bozma yeteneği sadece tıbbi becerisinden değil, aynı zamanda halk hikâyelerine ve geleneksel şifa uygulamalarına aşinalığından da kaynaklanmaktadır. Ölmeden ya da ölümsüz bir yaratığa dönüşmeden önce, bilim ve batıl inançlar hakkındaki bu hikâyeyi okumalısınız.

Ah, son zamanlarda sık sık uykuya karşı verdiğim korkunç mücadele; uykusuzluğun acısı ya da uyku korkusunun acısı ve benim için sahip olduğu bilinmeyen korku! Hayatlarında korku ve dehşet olmayan, uykunun her gece gelen ve tatlı rüyalardan başka bir şey getirmeyen bir nimet olduğu bazı insanlar ne kadar da kutsanmıştır. (Stoker,1897:34)

Alıntılanan metin, psikolojik sıkıntı, endişe ve insan zihninin esrarengiz yönleri temalarını işlerken Gotik bir bakış açısı sergilemektedir. Masal, kullanılan dil, iç savaşıyla yapılan vurgu ve konuşmacının deneyimleri ile diğerlerinin görünüşte huzurlu yaşamları arasındaki zıtlık nedeniyle Gotik geleneğin insan varoluşunun gizemli ve karanlık taraflarına odaklanmasına uygundur.

Başka bir gotik örneği olan eser Henry James'in *Yürek Burgusu* (*The Turn of the Screw*) (1898) adlı romanıdır. Evin gerçekten hayaletleri var mı? Yoksa bağırان ve tırmalayan sesler kafanızın içinden mi geliyor? Henry James'in *The Turn of the Screw* adlı romanının da gösterdiği gibi, korkuların en kötüsü, kişinin gerçekliği kavrayışına dair bu cehalet ve belirsizlik halidir. Bu hikâyede genç bir mürebbiye, işverenin yetim yeğenleri Miles ve Flora'ya İngiltere'de bir kır evinde bakıcılık yapmaktadır. Çok geçmeden evde dolaşan yabancılar görmeye başlar. Kendisinden önce orada çalışan insanlar hakkında daha fazla şey öğrendikçe, evin perili olduğundan ve çocukların ruhlar hakkında kendi bilgilerini sakladıklarından giderek daha fazla emin olur. Anlatı, mürebbiye'nin hayaletlerle, evle ve kayıp patronuyla olan saplantısı aracılığıyla psikolojik güdümlenme ve bastırılmış cinsellik konularını araştırmaktadır. Aynı zamanda her dönemeçte ne olduğunu bilmemenin getirdiği yüksek duyguları da yakalamaktadır. Romanın dehası, tamamlanmamış olmasında yatar. Eleştirmenler arasındaki görüşler bölünmüş durumdadır: romanda hayaletler mi var, yoksa mürebbiye aklını mı kaçırmaktadır, bu iki görüş vardır. Tek yapmanız gereken okumak ve kendi kararınızı vermektir. "Hayır, hayır- derinlikler var, derinlikler! Üzerinde ne kadar çok durursam, o kadar çok şey görüyorum ve ne kadar çok şey görürsem, o kadar çok korkuyorum. Neyi görmediğimi bilmiyorum- neyden korkmadığımı!" (James,2008:54). Alıntı, Gotik bir bakış açısını somutlaştırarak gizem ve dehşeti vurgulamaktadır. Konuşmacının gizli derinlikler konusundaki ısrarı, Gotiklerin bilinmeyene olan takıntısını anımsatmaktadır. Bu derinlikleri düşündükçe, daha fazlasını fark ettikçe dehşet daha da artar ve Gotik sırları keşfetme

motifini yankılar. "Üzerinden geçtikçe daha fazlasını görüyorum" ifadesinin tekrarı, genişleyen bir kavrayışı vurgular. Son dize, yeraltı derinliklerinin gerçek doğasının anlaşılmaz ve kaygı verici olduğunu ima ederek, bilinmezlikle yüzleşmenin ve bunun sonucunda ortaya çıkan duygusal ıstırapın Gotik konusunu yakalar. Bu da şiire varoluşsal bir dehşet katar.

Gotik eser örneği olan diğer bir kitap Daphne du Maurier'in *Rebecca*'sıdır (1938). Bu kitabın isimsiz Amerikalı anlatıcısı, kitabın başında zengin bir İngiliz dulla evlenir ve kısa sürede Cornish sahilindeki muhteşem Manderley malikânesine taşınır. Ancak bu bir peri masalından ziyade Gotik bir romans olduğu için, yeni Bayan de Winter'ın evlilik hayatı o kadar da güzel değildir. Kocasının ilk karısı Rebecca'nın hayaleti, ev üzerinde hâlâ baskın anılara sahiptir ve evliliğine musallat olmuştur. Manderley'nin gizli sırları ve kocasının geçmişi hakkındaki gerçeği öğrenmeye çalışan anlatıcı, Rebecca'nın hayalet etkisinin yanı sıra kötü kalpli kâhya Bayan Danvers'inkiyle de savaşı. Rebecca, içindeki gücü keşfeden ve evliliğinde, evinde ve okuyucuların hayal dünyasında otoritesini kabul ettiren bir kız hakkında sürükleyici bir anlatı. Aynı zamanda dramatik bir kıskançlık ve öfke öyküsüdür. "Kriz anı gelmişti ve bununla yüzleşmeliydim. Eski korkularım, çekingenliğim, utangaçlığım, umutsuz aşağılık duygum şimdi yenilmeli ve bir kenara itilmeliydi. Eğer şimdi başarısız olursam sonsuza dek başarısız olurum."(Maurier,2014:245). Paragraf, konuşmacıyı varoluşsal bir krize sokarak ve kişinin en derin korkularıyla yüzleşmesinin ve bunların üstesinden gelmesinin aciliyetini vurgulayarak Gotik bir bakış açısı sergiliyor. Dil, dönüşümü ve kalıcı başarısızlık tehlikesini vurgulayarak, psikolojik çalkantı, dönüştürücü zorluklar ve kritik anların uzun süreli etkileri gibi Gotik temalara güzel bir şekilde uyuyor.

Diğer bir gotik eser ise Shirley Jackson'ın *Tepedeki Evin Laneti* (1959) adlı kitabıdır. *Tepedeki Evin Laneti*, tuhaf bir korku ve derin bir kendinden şüphe duymanın başyapıtıdır. Basit bir perili ev hikâyesi değildir. Sadece evle olan sarsıcı bağlantılarıyla birbirine bağlı dört yabancıyı bir araya getirir: Luke Sanderson, Tepedeki Ev'in küstah genç varisi; Eleanor Vance, çocukluğunda karşılaştığı bir öcü tarafından lanetlenmiş utangaç genç bir kadın ve Dr. John Montague, okült ve paranormal bir araştırmacı. Dr. Montague tarafından en son araştırma projesinin bir parçası olmak üzere seçilen bu iki genç, yazı evde geçirirken paranormal olaylara dair bilimsel kanıtlar toplamayı amaçlamaktadır. Okuyucu sürekli bir endişe içinde bırakılıyor çünkü Jackson, gerçek hayalet faaliyeti sahneleri seyrek ve oldukça belirsiz bir şekilde tasvir edilmiş olsa da bilgi saklayarak daha fazla dehşet yaratıyor. Eleanor, onu tamamen yok etme potansiyeline sahip sahiplenici bir güç tarafından ele geçirilir ve gerçek dehşetin görkemli Tepe Evi'nde değil, zihnin en karanlık girintilerinde bulunduğunu ortaya çıkarır.

Hill House, akli başında değildi, tepelerine karşı tek başına duruyordu, içinde karanlığı barındırıyordu; seksen yıldır böyle duruyordu ve seksen yıl daha durabilirdi. İçeride duvarlar dimdik ayakta duruyor, tuğlalar düzgünce birleşiyor, yerler sağlam ve kapılar hissedilir şekilde kapanıyordu; sessizlik, Tepedeki Ev'in ahşap ve taşına karşı istikrarlı bir şekilde uzanıyordu ve orada yürüyen her neyse, yalnız yürüyordu. (Jackson,1967:147)

The Haunting of Hill House'dan yapılan bu alıntı, Hill House'u karanlık, esrarengiz uzun ömürlülük ve iç kötülük ile dış düzen arasındaki rahatsız edici çelişki ile karakterize edilen sorunlu ve tecrit edilmiş bir yer olarak sunarak Gotik bir bakış açısını mükemmel bir şekilde yakalamaktadır.

Gotik olarak önemli bir eser olan Angela Carter'ın *Kanlı Oda ve Diğer Öyküler* (1979) adlı kitabıdır. Gotik akımın ardındaki fikir, antik çağın gizemlerini keşfetmek ve onların dehşetini günümüz dünyasına salmaktır. Angela Carter, Kanlı Oda'da klasik öyküleri daha önce hiç

duymamışsınız gibi anlatmaktadır. "Güzel ve Çirkin" ve "Kırmızı Başlıklı Kız" gibi klasik peri masallarını çarpıtarak yeniden anlattığı masallar, gölgelerdeki duygusallığı ve alevli arzuyu çağrıştıran ürkütücü betimleyici bir düzyazıyla anlatılıyor. Kanlı Oda'da tehlikeli cinsellik ve paranormal romantizm hikâyeleri bolca yer alıyor, ancak masallar feminist bir bakış açısıyla yeniden yorumlanarak kadınları dizginlenemez aşka teslim olmamaları konusunda uyararak geleneksel ahlak masallarına meydan okuyor. Masal kahramanları Carter'ın rehberliğinde güçlü, cinsel olarak özgürleşmiş kadınlara dönüşüyor. Carter'ın toplumsal cinsiyeti ve türü yapısökümü uğratması nedeniyle çağdaş Gotik hayranlarının mutlaka okuması gereken bir kitaptır. "Gölgeler gibi olacaklar, hayalet gibi olacaklar, bir kâbus cemaatinin gri üyeleri; kulak verin! uzun dalgali uluması... duyulabilir hale getirilmiş bir korku aryası. Kurt şarkısı, acı çekeceğiniz parçalanmanın sesidir, kendi içinde bir cinayettir" (Carter,1993:127). Paragraf, hayalet varlıklar, tehditkâr görüntüler ve yaklaşan şiddet duygusu gibi Gotik motifleri kullanarak ürkütücü bir atmosfer yaratıyor. Tehlikenin gölgelerde gizlendiği ve doğaüstü ile doğal dünya arasındaki çizgilerin bulanıklaştığı Gotik alt türünü tanımlayan içgüdüsel endişe ve kaygılara hitap ediyor.

Önemli bir gotik eser Joseph Sheridan le Fanu'nun *Carmilla* (1872) adlı romanıdır. *Dracula*'dan 25 yıl önce yayımlanan bu kadın vampir hikâyesi, hem James Corden'ın Lezbiyen Vampir Katiller'ine hem de Bram Stoker'ın ikonik eserine ilham kaynağı olmuştur. *Carmilla* ve genç Laura arasında gerilim dolu bir korku/romantizm gelişir ve ilk olarak *Dracula*'da ortaya çıkan birçok unsurun sonunda vampir ilmine nasıl girdiğini gözlemlemek ilginçtir. Şato ortamı, avcının geçmişi ve soylu kökler kayda değer örneklerdir. 'Carmilla' kalesinin arka planı gizem, ıssızlık ve eski kasvet hissi uyandırarak Gotik ambiyansa katkıda bulunur. Bu tür ortamlar Gotik edebiyatta dehşet ve paranormal gizem atmosferi yaratmak için sıklıkla kullanılır. Vampir avcısı fikri ilk olarak "Carmilla" da Laura'nın babası tarafından ortaya atılır. Bu, daha sonra *Dracula* gibi filmlerde ortaya çıkan vampir avcıları temasının ipuçlarını verir. Bu da Gotik motifin doğaüstü güçlerle yüzleşme ve onları yenme motifini oluşturur. *Carmilla*, Gotik perspektifte Gotik vampir türünün öncüsü olarak kabul edilir. Romantizm, terör ve öteki dünya temaları Gotik edebiyat kanonuna katkıda bulunarak daha sonraki eserleri etkilemiş ve vampirlerin popüler kültürde nasıl tasvir edildiğini etkilemiştir. Gotik türün ana temaları, esrarengiz manzaralar ve doğaüstü ile ölümlü dünya arasındaki çatışma ile birlikte incelenmektedir.

Bazen bir saatlik kayıtsızlıktan sonra, garip ve güzel arkadaşım elimi tutar ve tekrar tekrar yenilenen sevgi dolu bir baskı ile tutar; yumuşak bir şekilde kızarır, yüzüme durgun ve yanan gözlerle bakar ve o kadar hızlı nefes alır ki, elbisesi fırtınalı solunumla yükselir ve düşer. Bir aşkın coşkusu gibiydi; beni utandırıyor, nefret uyandırıyor ama yine de çok güçlüydü; hüznü gözlerle beni kendine çekti ve sıcak dudakları yanağımda gezinerek öpücükler kondurdu; neredeyse hıçkırıklar içinde, 'Sen benimsin, benim olacaksın ve sen ve ben sonsuza dek biriz,' diye fısıldadı. (Fanu,1971:78)

Laura ve *Carmilla*'nın ilişkisinin mahrem ve korkutucu doğasını mükemmel bir şekilde yakalayarak yasak arzular, doğaüstü ve güzellik ile korku arasındaki etkileşimin Gotik temasını somutlaştırır. Gotik edebiyat, rahatsızlık hissi ve gizemli olan ile gündelik olan arasındaki çizgilerin bulanıklaşması ile karakterize edilir.

Gotik bir eser olarak önemli olan diğer bir kitap ise Emily Brontë'nin *Uğultulu Tepeler* (*Wuthering Heights*, 1847) adlı romanıdır.

Roman, birbirlerine durmaksızın ihanet eden, kötü davranan, şiddet ve intikam uygulayan kaba, düşmanca karakterlerle doludur. Karakterler tanınabilir herhangi bir toplumsal değerler

dizisine uymamakta ya da herhangi bir geleneksel ahlak kuralını takip etmemektedir. Ancak, uygarlık dışı karakterlere ve romanın belirsiz ahlak anlayışına rağmen, *Uğultulu Tepeler* zamanında son derece popüler olmuş ve yıllar boyunca büyük saygı görmeye devam etmiştir. Roman çok sevilmiş ve güzel şiirsel yazım tarzıyla sürekli övülmüş olsa da *Uğultulu Tepeler* sayısız soruyu gündeme getirmekte ve sayısız yoruma yol açmaktadır. *Uğultulu Tepeler*, alışılmadık çerçevesi içinde zamansız temaları ele alır; saplantılı aşk, intikam arzusu ve sosyal sınıfların güvencesizliği. Hayalet görünüşleri, ibislere ve diğer doğaüstü unsurlara yapılan göndermelerle örülü *Uğultulu Tepeler*, Brontë'nin birçok yönden bu türün kalıplarını kırmasına rağmen, olağanüstü bir kurgudur. *Uğultulu Tepeler*, alışlagelmişin pek çok yönden dışına çıkarak, merak uyandıran nesiller boyunca okunacak bir romandır (Kadhim,2017:1).

Uğultulu Tepeler'in karanlık ve tedirgin edici bir ev olarak tasvir edilmesi, perili evin Gotik edebi mecazına katkıda bulunur. Kitapta yer alan Cathy'nin hayaletinin ısrarlı varlığı gibi bir dizi başka tema da doğaüstü olaylara gönderme yapmaktadır. Doğal çevrenin -özellikle de kırların-tasvir ediliş biçimi, insanların duygusal ruh hallerini yansıtmaktadır. Fırtınalar, düzensiz hava ve yabancı arazi, öyküde sık sık içte meydana gelen çalkantıları ve yoğun duyguları sembolize etmek için kullanılır. Emily Brontë, *Uğultulu Tepeler*'de aşk ve ölümün inceliklerini, intikamın korkunç gücünü ve insan duygularının karmaşıklığını keşfetmek için Gotik motifleri kullanır. Roman, kasvetli ve atmosferik atmosferinin yanı sıra güçlü duyguları ve ahlaki belirsizliği keşfetme şekli nedeniyle açıkça Gotik tarzdadır.

Gotik kurgu her zaman bir zulüm teması içerir, genellikle muğlak bir şekilde işlenir, zulüm kurbanı zulmedene dönüşür ya da tam tersi olur. Her Gotik olay örgüsünün temelinde bir delilik akımı vardır; hırs ya da intikam en az bir karakteri deliliğin eşiğine sürükler. (Longmans,1980:15)

Gotik kurgunun merkezinde yer alan karanlık psikolojik dinamiklerle güç ilişkilerini çarpıcı bir biçimde özetlemektedir. Longmans'a göre Gotik anlatılar, yalnızca dışsal korkularla değil, aynı zamanda karakterlerin içsel çöküşleriyle de ilgilenir. Zulüm temasının karmaşıklığı -kurbanın zalime dönüşmesi ya da rollerin yer değiştirmesi-, Gotik'in ahlaki belirsizlikleri ve insan doğasının karanlık yönlerini derinlemesine inceleyen yapısını ortaya koymaktadır. Ayrıca hırs ve intikam gibi güçlü duyguların karakterleri akıl sağlığından uzaklaştırması, Gotik edebiyatın yalnızca korku yaratmakla kalmayıp, insan zihninin sınırlarında dolaşan bir tür olduğunu da göstermektedir. Bu bağlamda, Gotik hem psikolojik hem de toplumsal çürümüşlük temalarını ustalıkla işler.

Sadece beni bu boşlukta, seni bulamayacağım bir yerde bırakma! Oh, Tanrım! Bu anlaşılmaz! Hayatım olmadan var olamam! Ruhum olmadan var olamam!"(Brontë,1983:96). Bu ifade, şiddetli içsel çalkantı, çaresizlik ve sıradanlığın ötesine geçen bir bağ kurma ihtiyacı temalarını keşfederek Gotik bir bakış açısını etkili bir şekilde aktarmaktadır. Konuşmacı, "Terör beni zalim yaptı" diye yalvararak, ezici bir dehşet ya da endişenin karakteri zalimliğe sürüklediğini ima eder. Karakterler sıklıkla hem içsel hem de dışsal dehşetle mücadele ettiğinden, bu Gotik edebiyatta yaygın bir temadır. Güçlü duyguları, doğaüstü bir bağlantıya duyulan özlemi ve bilinmeyene ve uçuruma bağlı varoluşsal korkuyu irdeler ve gotik bakış açısını mükemmel bir şekilde yansıtmaktadır. Dehşet, delilik ve yücelik temalarının iç içe geçmesi, Gotik edebiyatın karakteristik özelliği olan ürkütücü ve yoğun bir ruh hali yaratır {Woolf, 1964: 102-307}.

Gotik olarak önemli olan diğer bir eser Oscar Wilde'ın *Dorian Gray'in Portresi* (1890) adlı kitabıdır. Bu zamansız Gotik kitap ahlak, çöküş ve dizginlenemeyen arzusun yol açtığı çöküş konularını incelemektedir. Romanın doğaüstü ögesi Dorian Gray'in portresinde görünür hale gelir. Dorian ahlaksızlık ve sefahat içinde bir yaşam sürdükçe bu imge olgunlaşır ve saklamaya çalıştığı

ahlaki çürümeyi yansıtır. Bu doğaüstü unsur, doğaüstü ve ürkütücü olana duyulan Gotik ilgiyi anımsatır. Bozulan görüntü ve Dorian Gray'in ahlaki çöküşü, romanın tekrar eden çürüme ve ahlaksızlık temalarının iki örneğidir. Wilde, Gotik geleneğin ahlaki ve maddi dünyanın parçalanmasına duyduğu hayranlığı, ahlaksız ve hedonist bir yaşam tarzının olumsuz etkilerini göstermek için kullanır. *Dorian Gray'in Portresi*, bu Gotik motifleri kullanarak, ahlaksızlığın ve yasak tutkuların peşinden gitmenin sonuçlarını inceleyen kasvetli ve yansıtıcı bir hikâye geliştirir. Eser, toplumsal gelenekleri sorgulayarak ve insan ruhunun karanlık köşelerini keşfederek Gotik edebiyat geleneğine önemli bir katkıda bulunur. "Bir ayartmadan kurtulmanın tek yolu ona boyun eğmektir. Ona direnirseniz, ruhunuz kendisine yasakladığı şeylerin özlemiyle, canavarca yasalarının canavarca ve yasadışı kıldığı şeylerin arzusuyla hastalanır" (Wilde,1890:218). Ayartma kavramını ve yasak arzuların baştan çıkarıcı karanlığını ele alarak Gotik bakış açısını mükemmel bir şekilde yansıtmaktadır. Kişinin kendini ayartmaktan mahrum bırakmasının ruhunun "hastalanmasına" ve "özlem" duymasına neden olabileceği düşüncesi, romanın psikolojik ve duygusal mücadelesini vurgulamaktadır. Gotik geleneğin yasak olanı araştırmasına, toplumsal adetleri çiğnemenin yarattığı sonuçlara ve karakterlerin karanlık eğilimlerini kontrol etmeye çalışırken yaşadıkları iç çatışmalara gönderme yapar. Kitabın karanlık ve düşünceli atmosferine katkıda bulunan tabu ve ahlaki belirsizliklerle Gotik meşguliyet Wilde tarafından iyi bir şekilde yakalanmıştır.

Diğer bir önemli gotik kitap Matthew Lewis tarafından yazılan *Keşiş* (1796). Bu Gotik klasik, yozlaşma, ayartma ve dizginlenemeyen arzunun yol açtığı yıkım konularını irdeler. Gotik edebiyat sıklıkla yasak aşkları ve sosyal norm ihlallerini inceler. *Keşiş* filmi, Ambrosio'nun tecavüze, ensest dürtülere ve tutkuya sürüklenmesini de içeren tabu yıkıcı ve grafik cinsellik tasvirleriyle tanınır. Kitapta ürkütücü, gerilim dolu bir atmosfer yaratılmıştır. Gotik motifler Lewis tarafından, kasvetli ve önsezili manastır ortamlarından şeytani müdahalelere kadar tüm hikâyeye nüfuz eden bir korku ve tedirginlik duygusu yaratmak için kullanılmıştır. *Keşiş* pek çok Gotik eserde olduğu gibi toplumsal eleştiri içerir. Gücün kötüye kullanımı, kurumsal yozlaşma ve toplumsal baskının etkileri gibi konuları ele alırken insan doğasının en karanlık yönlerini incelemek için bir merceğe sağlar. Sonuç olarak, *Keşiş* psikolojik dehşeti, yasak tutkuları, doğaüstü unsurları ve toplum kurallarının eleştirisini bir araya getirerek sürükleyici ve dehşet verici bir hikâye dokuyan klasik bir Gotik kurgu örneğidir. Romanın tartışmalı ve düşündürücü doğası ününü artırmış ve Gotik edebiyat kanonundaki yerini sağlamlaştırmıştır.

"Erdem, dostum, gururlu olmaya çok yatkındır; felsefe ise, tam tersine, insanlığın o alçakgönüllü hayırseveri, bir melek gibi aptallığı savunur" (Lewis,1796:63). Kitapta yer alan ahlaki zorlukları ve karmaşıklığı inceleyerek Gotik bir bakış açısı yakalıyor. Erdemin "gururlu olmaya yatkın" olduğu fikri, aşırı doğruluğun yozlaştırıcı gücüne işaret eder; bu tema Gotik edebiyatta insanlar katı ahlaki standartların yol açtığı sonuçlarla mücadele ederken sıkça karşımıza çıkar. Buna karşıt olarak felsefenin 'alçakgönüllü bir hayırsever' olarak tanımlanması, erdem ve ahlaksızlık arasındaki ayrımların bulanık olduğu karmaşık bir ahlak felsefesine işaret eder. Gotik geleneğin insan doğasının karanlık yönlerini keşfetme ve kabul görmüş ahlaki standartları sorgulama eğilimini yansıtmaktadır.

Gotik eser örneği olarak önemli roman ise Ann Radcliffe'in *Udolpho'nun Gizemleri* (1794) adlı kitabıdır. Radcliffe'in kitabında yüce ve güzel manzaralar tipik bir Gotik temadır. Çağırıştırıcı ve esrarengiz atmosfer, İtalyan kırsalının ve görkemli Udolpho kalesinin tasvirleriyle zenginleştirilmiştir. *Udolpho'nun Gizemleri* romanı, mistik unsurlarla zenginleştirilmiş Gotik bir

çekiciliğe sahiptir. Bu, gizemli manzaralar, doğaüstü olaylar, psikolojik terör ve yücelik duygusu gibi unsurlara sahip klasik bir Gotik romandır. Gotik antagonist arketipi kitaptaki kötü karakterler tarafından somutlaştırılmıştır. Baskıcı ve uğursuz karakter Montoni, tehdit ve tehlike hissini artırıyor. Tehditkâr varlığı Gotik atmosfere bir bütün olarak katkıda bulunur. Bu unsurlar sıklıkla gizemli sesler, hayaletimsi görüntüler ve açıklanamayan fenomenleri içerir ve tekinsizliğe katkıda bulunur. Gotik türü, Ann Radcliffe'in çağrıştırmacı ve heyecan verici anlatımıyla hala değer gören yazılarından büyük ölçüde etkilenmiştir."Dehşet beni zalimleştirdi; kararlılığımı sarsmaya çalışmanın yararsız olduğunu anlayınca sustu; bir süre bana acıma ve öfke karışımı bir gözle baktıktan sonra geri çekildi "(Radcliffe,1949:86). "*Udolpho'nun Gizemleri* "nden alınan bu kısım, Gotik bir bakış açısını tasvir etmek için vahşet, dehşet ve esrarengiz önsezi unsurlarını bir araya getirir. Anlatıcının "dehşet beni zalimleştirdi" şeklindeki itirafı, Gotik bir edebi temayı vurgular: korkunun insanların eylemleri üzerindeki psikolojik etkileri. Karakterin anlatıcının çözümüne tepki olarak hareketsiz kalması, türe özgü ürkütücü ve esrarengiz atmosferi güçlendirir. Alıntı, Gotik geleneğin dehşetin duygusal ve psikolojik yönlerini ve bu tür güçlü duyguların bir hikâyedeki karakterler arasındaki ilişkileri nasıl etkilediğini araştırmasını yansıtmaktadır.

1.4. Kadın Gotiği

Gotik edebiyatın "Kadın Gotik" olarak bilinen bir alt türü ilk olarak 18. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış ve 19. yüzyılın başlarında tanınmıştır. Bu tür, kadınların deneyimlerinin, kaygılarının ve sosyal kısıtlamalarının Gotik geleneğe dayalı olarak incelenmesiyle ayırt edilir. "Kadın gotiğin sosyal ilerleme fırsatlarına odaklanması, değişim olasılıkları hakkında bir iyimserlik önerir, ancak bu iyimserlik genellikle ataerkil otoriteye dayanabilecek bir anne ve kız ilişkisini kolaylaştıran uzun süredir kayıp bir annenin keşfedilmesine bağlıdır " (Smith,2007:57). Kadınların yaşadığı zorluklar, tutsaklık ve toplumsal beklentilerin psikolojik etkileri gibi temalar kadın Gotik kurgularında sıklıkla işlenir. Kadın gotik sıklıkla ev ortamlarında, özellikle de uzak ya da harap malikânelerde geçer. Ev, o dönemde kadınların sıklıkla uğraşmak zorunda kaldığı ataerkil sistemleri ve sosyal kısıtlamaları yansıtan sembolik bir hapishaneye dönüşür. Kadınları geleneksel cinsiyet rollerine meydan okuyan çok yönlü, incelikli karakterler olarak tasvir ederek sosyal standartlara sık sık meydan okur. Kadın karakterler, zaman zaman hikâyelerde kendilerine geleneksel olarak biçilen itaatkâr rolleri reddederek, öz farkındalık ve güçlenme yolunda ilerleyebilirler. Birçok Kadın Gotik edebiyatı baskıcı kültürlerdeki kadın cinselliğini inceler. Bu tür, cinsel dürtülere, endişelere ve korkulara ses verir ve bunları sıklıkla esrarengiz veya doğaüstü temalarla ilişkilendirir. Kadın Gotik anlatılarında kadınlar sıklıkla ataerkil zulmün ya da zorbalığın kurbanları olarak resmedilir. Kadın karakterler, ister zalim bir erkek figürünün zorbalığından ister toplumsal standartlardan kaynaklansın, mağduriyetten muzdariptir; bu da onların savaşlarına sinmiş bir dehşet duygusuna neden olur. "Kadın gotik'te kadınlar, erkek kahramanların evden uzakta keşif ve macera yaparken temsil edildiği gibi, ev içinde keşif ve macera yaşayabilir. Aynı şekilde, Kadın Gotik'in merkezi figürleri aynı anda hem kahraman hem de kurban olan kadınlardır. Genellikle ataerkil bir figür ya da şey tarafından tehdit edilirler, ancak yine de bu tehditle yüzleşmek ve hayatta kalmak için cesur olmayı başarırlar. Daha genel Gotik'in aksine Kadın Gotiği'ndeki bu tehditler romanın sonunda açıklanır. Gotik romanlarda gerçek dışı ya da doğaüstü şeylerin gerçek olarak kabul edilmesi beklenirken, Kadın Gotik'te sorular en sonunda yanıtlanır ve okuyucu mantıklı bir açıklamayla baş başa bırakılır" (Moers,1974:216). Kasvetli atmosferler, esrarengiz manzaralar ve paranormal olaylar gibi Gotik mecazlar, kadınların psikolojik ve duygusal durumları

için sıklıkla metafor olarak kullanılır. Kültürel baskıların kadın ruhu üzerindeki hayalet etkileri doğaüstü ile sembolize edilebilir. Female Gothic'in kadın karakterlerinin duygusal ve psikolojik deneyimleri yoğun bir şekilde vurgulanır. Karakterlerin çevrelerindeki baskıcı sistemler içindeki iç mücadeleleri, kaygıları ve korkuları sıklıkla anlatı gerilimine yol açar.

Udolpho'nun Gizemleri gibi romanları kadın karakterlerin iç yaşamlarını vurgulamasıyla tanınan Ann Radcliffe ve *Jane Eyre* adlı romanı esrarengiz ve buyurgan bir malikânede yaşayan bir mürebbiyenin sıkıntılarını konu alan Charlotte Brontë Gotik kurgunun tanınmış yazarlarıdır. Psikolojik terör ve doğaüstü unsurlar kadın Gotik sanatında sıklıkla bir araya getirilir. Bu kombinasyon, atmosferik ve duygusal açıdan yoğun bir hikâye yaratarak kadınların en derin arzu ve kaygılarının keşfedilmesine olanak tanır. Sonuç olarak, Kadın Gotiği olarak bilinen alt tür, Gotik gelenek içinde kadınların deneyimlerini araştırmak için bir forum sunar. Kadın kimliğinin inceliklerini, toplumsal kısıtlamaları ve ataerkil bir kültürde yaşamanın psikolojik etkilerini ele alarak daha geniş Gotik edebiyat geleneği içinde farklı bir bakış açısı sağlar. "Kadın Gotik" genel olarak sansasyonel edebiyatın pek çok yönünü, özel olarak da Wilkie Collins'in yazdıklarını etkilemiştir. Ana tema ve konular arasında kadınların kodlanmış ev içi mekânlara (şatolar, aristokratik çevreler vb.) hapsedilmesi ve genellikle 'kayıp' bir annenin keşfi ya da annenin müdahalesi yoluyla kadın kimliğinin yeniden kazanılması yer alır. Bu form tipik olarak ince bir feminizm ve kadınlar için sosyal ilerleme olasılığına dair bir iyimserlik ile karakterize edilir. (Smith,2007:244).

Kadın Gotiği'nin Gotik edebiyat içindeki özel ve farklı konumunu etkileyici bir şekilde ortaya koyuyor. Smith, Ann Radcliffe ve Charlotte Brontë gibi yazarlar aracılığıyla kadın karakterlerin iç dünyalarına odaklanarak, Gotik'in sadece korku ve dehşet değil, aynı zamanda psikolojik derinlik ve toplumsal eleştiri de barındırdığını vurguluyor. Kadın Gotiği, geleneksel Gotik mekanları –şatolar, malikâneler, kapalı alanlar– kadınların bastırılmış arzularının, korkularının ve kimlik arayışlarının sahnesine dönüştürmekte. Bu alt türdeki doğaüstü unsurlar ve psikolojik gerilim, kadın karakterlerin hem içsel çatışmalarını hem de ataerkil düzenle olan mücadelelerini görünür hale getiriyor. Burada belirtilen “kayıp anne” figürü ya da anneden gelen müdahale, kadın kimliğinin yeniden inşasında sembolik bir rol üstleniyor. Bu durum, tarihi boyunca bastırılmış kadın seslerinin edebiyat aracılığıyla yeniden ifade bulmasını temsil ediyor. Kadın Gotiği'nin incelikli bir feminist bakış açısıyla şekillenmesi ve toplumsal ilerlemeye dair umut taşıması, onu klasik Gotik edebiyatından ayıran en önemli özelliklerden biri. Böylece bu alt tür hem bireysel hem toplumsal düzeyde kadın deneyimlerini anlama çabası içinde önemli bir edebi alan haline geliyor.

Kadın Gotik", kahramanlarının "özellikle kadın dehşetini" keşfederken yine de ev içi alanda yer almalarıyla geleneksel Gotik'ten ayrılır. Ann Radcliffe, "kadınların sınırlı rollerini ve ev içi ideallerini sorgularken" esasen Kadın Gotik alt türünü başlatmıştır. Kadın Gotik hem toplumsal cinsiyet rollerini hem de toplumsal cinsiyet normlarını gizli bir şekilde sorgulama yeteneği açısından benzersizdir. Geleneksel olarak, Kadın Gotik romanların kadın yazarları, tuzağa düşmüş kahramanlarını bir araç olarak kullanır ve görünüşte doğaüstü olan aracılığıyla evlilik, doğum ve bağımsızlık (ya da bunların eksikliği) ile ilgili endişeleri keşfederler. (Davidson,2009:85)

Kadın Gotik alt türünün hem tematik hem de ideolojik boyutlarını net bir şekilde ortaya koyuyor. Davidson'a göre, Kadın Gotik, kadın karakterlerin ev içindeki –yani geleneksel olarak onlara atfedilen mekânda– geçen ancak bu alanın sınırlarını sorgulayan anlatılarıyla klasik Gotik'ten ayrılmaktadır. Ann Radcliffe'in öncülüğünde şekillenen bu tür, kadınların maruz kaldığı

toplumsal sınırlamaları; özellikle evlilik, annelik ve bağımsızlık gibi konuları, doğrudan ya da doğaüstü unsurlar aracılığıyla ele almaktadır. Burada dikkate değer bir vurgu, Kadın Gotik'in gizli bir direniş alanı olarak işlev görmesidir. Görünüşte Gotik kalıplarına sadık kalsa da aslında bu romanlar aracılığıyla kadın yazarlar toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamakta ve kadın deneyimlerinin bastırılmış yönlerini açığa çıkarmaktadır. Tuzağa düşen kahraman figürü, bu eleştirinin merkezinde yer alır; onun yolculuğu, aynı zamanda kadının kendi kimliğini, gücünü ve özgürlüğünü arayış yolculuğudur. Bu bakımdan Kadın Gotik, sessiz ama etkili bir biçimde ataerkil düzeni sorgulayan bir anlatı tarzı sunmaktadır. "Kadın Gotik, ev hayatı için dersler vermiştir. Kadınlar tarafından yazılan Gotik romanlar "sıklıkla bir kadının parasal ve mülk konularındaki gerekli farkındalığının yanı sıra titiz ve çok yönlü eğitimini savunur" ve "tüm evliliklerin eşit yaratılmadığı" konusunda uyarır" (Davidson,2009:90).

Kadın Gotik'in sadece duygusal veya psikolojik meselelerle değil, aynı zamanda kadınların toplumsal konumlarıyla –özellikle ekonomik bağımlılık ve evlilik kurumu aracılığıyla– nasıl şekillendiğini de ele aldığını gösteriyor. Davidson'un belirttiği gibi, kadın Gotik yazarlar, romanlarını bir tür "ev içi eğitim aracı" olarak da kullanmışlardır. Bu türde sıkça dile getirilen bir düşünce, kadınların maddi güvenliğe, mülkiyet haklarına ve kaliteli bir eğitime sahip olmaları gerektiğidir. Aynı zamanda, 'tüm evliliklerin eşit yaratılmadığı' ikri, kadınların idealize edilmiş evlilik anlatılarına karşı da uyarılmasını içerir. Kadın Gotik bu bağlamda, romantik aşkın arkasındaki güç dengesizliklerini gün yüzüne çıkarır ve evliliği yalnızca kişisel bir ilişki değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal bir kurum olarak sorgular. Böylece bu alt tür, kadın okuyucularına hem bir bilinç kazandırır hem de ataerkil beklentiler karşısında dikkatli olmaları gerektiğini ima eder. Kadın Gotik, kadınların içsel dünyalarının yanı sıra toplumsal gerçekliklerini de derinlemesine inceler.

Kadın Gotik, toplumsal cinsiyet ve türün kesişimini vurgulama sürecinde, Gotik'i kadınların aşk ve romantizmle ilgili can sıkıcı deneyimlerine ve çok yönlü kadınlık ideolojisine, özellikle de kadınlar için savunulan kısıtlayıcı rollere ve evlilik ve annelik kurumlarına taşımıştır. Bu nedenle, Radcliffe ve kardeş yazarları, Wylie Sypher'ın hatalı bir şekilde iddia ettiği gibi, salt estetik bir devrimden daha fazlasını sahnelemişlerdir. Aksine, Gary Kelly'nin 'orta sınıf kültürel devrimi' olarak adlandırdığı şeyin ön saflarında yer aldılar. (Davison,2009:85)

Kadın Gotik'in yalnızca bir edebi tür olmanın ötesinde, toplumsal dönüşüme katkıda bulunan bir kültürel hareket olarak değerlendirilmesi gerektiğini güçlü bir şekilde savunuyor. Davison, Radcliffe ve benzeri kadın yazarların sadece estetik açıdan yenilikler sunmadıklarını, aynı zamanda dönemin hâkim toplumsal cinsiyet rollerine karşı bir düşünsel direniş gösterdiklerini belirtmektedir. Gotik edebiyat, kadınların aşk, romantizm, evlilik ve annelik gibi deneyimlerini merkezine alarak, bu konulardaki normları ve beklentileri sorguladığı için, kadınların seslerini duyurabilecekleri son derece önemli bir alan haline gelmiştir. Bu nedenle, Gotik sadece korku ya da gizem yaratmanın ötesinde, kadınlık ideolojisini derinlemesine irdeleyen bir araç olmuştur. Davison'un Kelly'ye atıfta bulunarak belirttiği gibi, bu yazarlar orta sınıf kültürel devriminin öncüleridir; zira eserleri aracılığıyla kadınların düşünsel, toplumsal ve duygusal alandaki özgürleşmelerine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Böylece Kadın Gotik hem edebi hem de kültürel anlamda dönüştürücü bir güce sahip olmuştur. Erkeklerin ahlaksızlığı tercih etmesinin aksine, kadın Gotik, Charlotte Dacre'in domestik gotik romanı *The School for Friends* (yaklaşık 1800), Harriet Beecher Stowe'un melodrama *Tom Amca'nın Kulübesi* (1851-52) ve Eudora Welty'nin *The Robber Bridegroom* (1942) adlı eserlerindeki olay örgüsünün kaynağı olan,

toplumun ve kilisenin katı cinsiyet kısıtlamaları içinde kadın kahramanların güçsüzlüğüne ve erkek egemenliğine yönelik endişeyi yansıtır. Laura Esquivel'in Meksika melodramı *Like Water for Chocolate*'ta (1989) hayaletin eve bağlı Tita'yı azarlamasında olduğu gibi, eşler ve kızlar üzerindeki ataerkil kontrolü, kadınların ötekileştirdiğini ve kaygılarının değersizleştirilmesini, kadın sanatçıların tecrit edilmesini ve çalışmalarının önemsizleştirilmesini ve kadınların cinsel özerkliğinin reddedilmesini kınayan motifler kadın Gotik yazarları için çok önemlidir. Kadın Gotik, klasik gotik konvansiyonları kadınların kötü durumunun telafi aracı olarak meşrulaştırır. Kahramanlar güçsüz, annesiz ya da yetim, bazen düşük doğumlu ve genellikle parasız olma eğilimindedir. Sıklıkla saflığı, iyiliği, asaleti ve masumiyeti ima eden sembolik karakter isimleri taşırlar. Hikâyeleri, peri masalları ve folklor'un standart kadın ikilemleriyle- "güzel ve çirkin" in şeytani aşığı, mavi sakal efsanesi'nin tehdit altındaki nişanlısı/eşi ya da "Rapunzel" veya "Pamuk Prenses" in hapsedilmiş prensesi- karşılaştırılabilir. Bedenlerine, akıl sağlıklarına ve/veya yaşamlarına yönelik kesin olmayan tehditlerle karşı karşıya kalan kadın Gotik eserlerinin kahramanları, aşırı derecede zulüm ve tehdide maruz kalmakta ya da prangalara, tuzaklara, köle odalarına, hapisanelere, kulelere, akıl hastanelerine, manastırlara kapatılmakta veya erken gömülmektedir. Tipik olarak, zayıflar siner ve hapsedildikleri yerden kurtarılan kadar hayatta kalırlar. Daha motive olmuş dişiler hücrelerini keşfetmek ve kendilerini özgürleştirmenin yollarını bulmak için önceliği ele alırlar. Kadın Gotik yazarların görüşlerindeki önemli bir fark, kadın kahramanın yaşadığı sıkıntıları ve içinde bulunduğu toplumu yeni anlamasının övülmesidir. Kadın Gotik, Charlotte Brontë'nin mağrur mürebbiyesi Jane Eyre ve Emily Brontë'nin inatçı Catherine Earnshaw'ında bulunan iki nitelik olan hem bağımsızlık hem de cinsel özerklik iddiasında bulunmasına izin verir.

1860'larda İngilizler boşanma yasasını liberalleştirmeye başladığında, kadın Gotik'i terörden uzaklaşarak, ev içi Gotik romanında tasvir edildiği gibi orta sınıfa karşı işlenen günlük suçlara doğru yeni bir dönüş yaptı. 1866'da Saturday Review için kaleme alınan "Homicidal Heroines" (Cinayete Yatkın Kadın Kahramanlar) başlıklı makalede yer alan ve atıfta bulunulmayan erkek eleştirisi, okuyuculara kadın yazarların çirkin bir ortamda gelişemeyeceği konusunda güvence veriyordu. Ancak, bu tür görüşler kadın yazarların deneyimlerini göz ardı etmek açıkça öngörüsüzlüktür." (Snodgrass,2005:117).

1.5. Postkolonyal Gotik

'Postkolonyal Gotik' olarak bilinen bir Gotik kurgu türü, sömürgecilik, sömürgecilik sonrası ve sömürgeciliğin sosyal, psikolojik ve kültürel sonuçlarıyla ilgili konulara odaklanır. Güç, kimlik, yerinden edilme ve sömürgeciliğin süregelen hayaletleriyle ilgili soruları ele alan bu edebi akım, sömürgeciliğin tarihsel miraslarına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Gotik ve postkolonyal edebiyat geleneklerinin kesiştiği nokta, postkolonyal Gotik'in tarihinin bulunabileceği yerdir.

Postkolonyal teori, herhangi bir emperyal ya da metropolitan yorumun dayatılmasına karşı çıkarak yerel bağlamlara dikkat edilmesini talep eder. Postkolonyal Gotik'in metinleri analiz etmek için eleştirel bir çerçeve olarak kullanıldığı ya da alternatif olarak yazarın Gotik'i yaratıcı bir strateji olarak kullanma eylemine girdiği durumları fark etmek de önemlidir. Postkolonyal Gotik, sonuçta, ülkelere, bölgelere, etnik kökenlere bölünme eğilimindedir. (Brantlinger,1988:75)

Postkolonyal Gotik'in hem edebi hem de politik açıdan ne kadar çok katmanlı bir eleştiri alanı sunduğunu net bir şekilde ortaya koyuyor. Brantlinger'e göre bu tür, sömürgeciliğin bıraktığı "hayaletlerle" –yani güç ilişkileri, kimlik krizleri, travmalar ve yerinden edilme deneyimleriyle–

yüzleşen bir edebi anlatı biçimidir. Gotik'in karanlık, bastırılmış ve rahatsız edici temaları, postkolonyal bağlamda yeniden işlenerek, emperyal tarihin ardında kalan travmaları görünür kılmak amacıyla kullanılır. Aynı zamanda postkolonyal teorinin yerel bağlamlara duyarlılık gösterme gereğini vurgulayarak, evrensel ya da merkezî anlatılara yönelik eleştiriye de ön plana çıkarıyor. Bu bağlamda Gotik, yerinden edilmiş kimlikleri, bastırılmış tarihleri ve unutulmuş anlatıları sahneye taşıyan güçlü bir araç haline gelir. Yazarlar, Gotik'i sadece bir edebi gelenek olarak değil, aynı zamanda yaratıcı bir strateji olarak da benimseyerek kendi tarihlerini ve kimliklerini yeniden yazma fırsatı bulurlar. Son cümlede bahsedilen bölünme eğilimi, bu türün homojen olmaktan uzak olduğunu; her kültür, bölge ya da etnik grubun kendi postkolonyal Gotik anlatısını geliştirdiğini gösterir. Böylece Postkolonyal Gotik hem geçmişin hayaletleriyle yüzleşme hem de alternatif seslerin ve kimliklerin öne çıktığı bir alan haline gelir. Sömürge tarihlerinin, miraslarının ve kültürel kimliklerinin Gotik hikâye anlatımı bağlamında incelenmesi, benzersiz bir alt tür olarak sömürge sonrası Gotik'in doğuşuna yansır. Hem sömürge hem de sömürge sonrası dönemlerde yaşamış yazarların yazıları, sömürge sonrası Gotik'in kaynağıdır. Gotik unsurlar, sıklıkla yerleşimciler tarafından yazılan ve kolonilerin garip ve muammalı niteliklerini tasvir eden erken sömürge edebiyatında yaygındı. Sömürge sonrası edebiyat ilk olarak, eski kolonilerden gelen yazarların fikirlerini söylemeye başladığı 20. yüzyılın ortalarında ortaya çıktı. Gotik motifler, sömürge anlatılarını sorgulamak için 20. yüzyılın ortalarında, Ngũgĩ wa Thiong'o ve Chinua Achebe gibi sömürge sonrası yazarlar tarafından kullanıldı. Sömürgeleştirilmiş alanların egzotikleştirilmiş imgelerini incelediler, Avrupamerkezci bakış açılarını sorguladılar ve sömürgeleşmenin yerli kültürler üzerindeki etkilerini araştırdılar. "Sömürge sonrası yazarlar sıklıkla Gotik'i sömürge şiddetini kaydetmek ve sömürge söylemini eleştirmek için uygun bir mod olarak benimsemişlerdir. Bu, korku ve travmaya uygun bir dil sağlar; sömürge projesini sömürgeleştirilmiş halkların ötekileştirilmesi yoluyla destekleyen bir imparatorluk Gotik edebiyatı gövdesine geri döner ve Frankensteinvari canavar yaratıcılarının kendilerini canavarlaştıran 'bumerang etkisini' kabul eder. Ashcroft, Griffiths ve Tiffin, *İmparatorluk Geri Yazıyor (The Empire Writes Back)* adlı kitabında, sömürge sonrası yazılanları, merkezin dilini ele geçirme ve onu sömürgeleştirilmiş yere tamamen uyarlanmış bir söyleme yeniden yerleştirme' süreci olarak tanımlarlar, bu da bir sahiplenme ve iptal kombinasyonudur" (Brantlinger,1988:19). *Merhamet* adlı romanda da Morrison Amerikan toplumunun kökenin de gotik unsurlara dayandığını belirtir ve bunu sahiplenir.

Postkolonyal Gotik, Latin Amerika'nın edebi mirasına, özellikle de büyülu gerçekçiliğe çok şey borçludur. Gabriel García Márquez gibi yazarlar, mistik yönleri tarihi ve siyasi meselelerle birleştirerek sömürge sonrası uygarlıkların inceliklerine inen öyküler dokumuşlardır. 1980'ler ve 1990'larda akademisyenler postkolonyal ve Gotik temaların nasıl örtüştüğünü fark etmeye başladıklarında, "Postkolonyal Gotik" ifadesi daha popüler hale geldi. Sömürgeciliğin etkileriyle yüzleşmek için Salman Rushdie ve Jean Rhys gibi yeni bir postkolonyal yazar dalgası, bu dönemde yazılarında Gotik motifleri kullandı. Sömürgeleştirmenin yarattığı travma ve sömürgeci yapılar tarafından bastırılan ve haklarından mahrum bırakılan madunların sesleri, 20. yüzyılın sonlarındaki postkolonyal Gotik kurguda ana temalardı. Gotik unsurlar, Jamaica Kincaid ve Derek Walcott gibi yazarlar tarafından tarihin bireysel ve toplumsal hafıza üzerindeki ürkütücü etkisini göstermek için kullanılmıştır. Kültürel melezlik ve kopuntu deneyimlerinin araştırılması postkolonyal Gotik eserler tarafından başlatılmıştır.

Salman Rushdie gibi yazarlar, *Şeytan Ayetleri* adlı eserlerinde, postkolonyal hikâyelerine fantezi unsurlarını da dahil ederek, giderek birbirine daha fazla bağlanan bir dünyada kültürel kimliğin karmaşıklığını gözler önüne sermişlerdir. Postkolonyal Gotik tarzı yirmi birinci yüzyılda hala büyümekte ve değişmektedir. Bu alt türe katkıda bulunanlar arasında iktidar mücadeleleri, sömürge tarihleri ve siyaset ile doğaüstü olayların kesiştiği noktalar gibi konulara yeni bakış açıları getiren çeşitli geçmişlerden ve yerlerden gelen yazarlar bulunmaktadır. Gotik ve postkolonyal çalışmalar arasındaki bağlantılar, bu alanlardaki akademisyenlerin daha fazla dikkatini çekmiştir. Postkolonyal Gotik edebiyat, postkolonyal teori ve Gotik mod gibi teorik çerçevelerin uygulanması yoluyla analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Genel olarak, postkolonyal Gotik'in tarihi, Gotik gelenek ile kolonyal ve postkolonyal temalar arasındaki dinamik ve değişen etkileşimle karakterize edilir. Yazarlar postkolonyal anlatıların ve kimliklerin karmaşıklığını anlamaya çalışırken edebi formlar, tarihler ve kültürler arasındaki sürekli iletişimi temsil eder. Sömürgeciliğin korkunç geçmişini ele alan postkolonyal Gotik, sömürgeci etkileşimlerle bağlantılı şiddet, sömürü ve kültürel silinmeyi kabul eder. Hikâyeler sıklıkla sömürgeci baskının hem sömürgecileri hem de sömürgeleştirilmiş insanları nasıl etkilediğini vurgular. Postkolonyal Gotik kurguda çevre sıklıkla ürkütücü ve tedirgin edicidir. Sömürgeciliğin hayaletleri hem kentsel hem de kırsal çevrelerde dolaşarak çözülmemiş sorunları ve travma kalıntılarını temsil eder. Postkolonyal Gotik, kültürel melezlik fikrini benimseyerek yerli ve kolonyal kültürlerin karışımını inceler. Bu kaynaşma nedeniyle, farklı kültürel kimliklerin zorlukları arasında gezinen karakterler rahatsız edici ve tekinsiz unsurlarla karşılaşabilir.

Postkolonyal Gotik anlatılarda, ötekileştirilenlerin veya madunların sesleri ön plana çıkar. Bu sesler tarihe farklı yorumlar getirerek, hâkim sömürgeci anlatılara karşı çıkar ve tarihsel olarak ötekileştirilmiş insanlara bir ses verir. Postkolonyal Gotik sanatta kimlik, aidiyet ve "Öteki"nin yaratılması konuları çok önemlidir. Sömürgeleştirmenin ardından, karakterler sıklıkla kimlikleriyle mücadele eder ve Öteki korkusu doğaüstü veya korkunç varlıkların kullanımıyla ele alınır. Siyasi bir alegori olan postkolonyal Gotik edebiyat sıklıkla yeni-sömürgecilik, postkolonyal güç yapıları ve kolonyal mirasların sosyal ve siyasi alanlardaki kalıcı etkileriyle ilgili güncel sorunlara değinir. Postkolonyal Gotik edebiyat sıklıkla büyülü gerçekçilik unsurlarını bünyesinde barındırır. Hikâye doğaüstü olaylar, hayaletler ve efsanevi unsurlarla inceliklerle örülmüştür, yerel inançları yansıtır ve Batı mantığına meydan okur. Sömürgecilikten kurtulma ve direniş pek çok postkolonyal Gotik hikâyenin ana temalarıdır. Karakterler baskıcı kurumlarla mücadele edebilir, sömürgeci yapılara karşı savaşılabılır ve sömürgeciliğin etkilerinden kurtulmak için çabalayabilir. Postkolonyal Gotik edebiyatta, yer değiştirme ve dağılma deneyimi sıklıkla işlenir. Sömürgeciliğin yarattığı kargaşanın ardından, karakterler sıklıkla farklı kültürlerle ait olmanın ya da bir yer duygusu keşfetmenin zorluklarını müzakere ederler. Metinlerarasılık, sömürgecilik sonrası Gotik edebiyatın ortak bir özelliğidir, çünkü sömürgecilik tarihlerine, mitlere ve edebi geleneklere atıfta bulunur ve bunları yeniden yorumlar. Bu da tarihsel anlatıları eleştirel bir şekilde yeniden incelemeyi ve yeni bakış açıları geliştirmeyi mümkün kılar.

Başından beri postkolonyal Gotik, sömürgeci muadiliyle tematik olarak bu şekilde ilişki kurmuş, emperyal Gotik'in doğasında var olan korkuları açığa çıkarmış ve yapıbozuma uğratmıştır: 'bireysel gerileme ya da yerlileşme; barbarlık ya da şeytanlık güçlerinin uygarlığı istilası ve Modern dünyada macera ve kahramanlık fırsatlarının azalmasıdır (Brantlinger 1988: 230).

Sonuç olarak, postkolonyal Gotik edebiyat, sömürgeciliğin muğlaklıklarını, paradokslarını ve ürkütücü etkilerini araştırmak için bir forum sunar. Gotik türün prizması aracılığıyla, yerleşik

iktidar yapılarına meydan okumak, kültürel kimlikleri yeniden hayal etmek ve tarihsel travmalarla yüzleşmek için bir yol sağlar.

1.6. Amerikan Gotiği

Amerikan Gotiği (American Gothic), 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan bir edebi ve sanatsal akımdır. Bu akım, Avrupa'daki gotik edebiyatın karanlık, ürkütücü ve doğaüstü temalarını, Amerika'nın kendine has özellikleriyle harmanlayarak işler. Genellikle kırsal bir ortamda geçen hikâyelerde, bireyin içsel karanlığı, toplumun baskıları ve çürümüş yapısıyla derin bir bağ kurar. Amerikan gotiğin bu dünyasında melankoli, delilik, yabancılaşma, aile sırları, yıkım ve ahlaki çöküş gibi temalar dikkat çeker. Charles Brockden Brown ve köle anlatıları (slave narratives) ile başlayarak Edgar Allan Poe, Nathaniel Hawthorne ve Flannery O'Connor gibi yazarlar, bu akımın en önemli temsilcileri arasında yer almaktadır. Görsel sanatlarda ise Grant Wood'un "American Gothic" adlı tablosu, taşra yaşamını hem idealize eden hem de eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayan önemli bir eser olarak öne çıkar.

Grotesk terimi, geçmişe dayanan bir geleneğe sahiptir. Terimin kökü Latince 'grotto'dur ve eski Roma dönemi evlerinin kalıntılarında bulunan belirli bir dekorasyon stilini ifade eder. Ancak terimin sanatsal, tarihi ve edebi kullanımları biraz farklılaşmış ve insan karakterlerine uygulandığı gibi gariplik, çarpıklık ve canavarlık anlamı ifade eden bir anlama gelmiştir. (Crow, 2009:6).

'Amerikan Gotiği' terimi, ilk olarak 1800'lerde ABD'de ortaya çıkan ve o zamandan beri daha da gelişen edebi ve yaratıcı bir eğilimi tanımlamaktadır. "Örneğin Amerikan Gotik geleneği, kölelik meseleleriyle yakından bağlantılı olan ırkla ilgili belirli endişeleri ve bunun İç Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan siyahi kimlik politikasını nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır" (Smith,2013:3). Gotik edebiyat, ortak bir tema etrafında birleşen ve daha geniş bir Gotik gelenek içinde benzersiz bir tarz oluşturan çeşitli eserleri (romanlar, kısa öyküler, resimler ve diğer sanat eserleri) içerir. Amerikan Gotik edebiyatı 19. yüzyıla kadar uzanan uzun bir geçmişe sahiptir. "Amerikan Gotiği: "Amerikan Gotiği: Ulusal Bir Anlatıya Yeni Müdahaleler", bu çeşitli eleştirel yörüngelerin kesişme noktalarında ya da arakesitlerinde ortaya çıkmakta ve "teori "yi Batı kültüründeki gotik eğilimlerden doğmuş ve onlara dayanmış olarak anlarken bile gotiği "teori "ye doğru yönlendirmeye çalışmaktadır. Gotik'in tüm tarihi -etkili bir örnek vermek gerekirse- Julia Kristeva'nın bireysel ve ulusal öz-tanımlamadan "radikal bir şekilde dışlanan" ama "[özneyi] anlamın çöktüğü yere doğru çeken" abject anlayışının ardında yatar, çünkü "abject sürgün edildiği yerden efendisine meydan okumaktan vazgeçmez" (Martin,1998:8). Edebi, sosyal ve kültürel ilerlemelerin bir sonucu olarak zaman içinde değişmiştir. 19. yüzyıl başı kültürü Amerikan Gotiğinin ilk ortaya çıktığı yerdir. Amerikan Gotik temaları Nathaniel Hawthorne'un "The Minister's Black Veil" ve "Young Goodman Brown" gibi psikolojik ve karanlık öykülerinden ve Washington Irving'in *The Legend of Sleepy Hollow* gibi kısa öykülerinden kaynaklanmıştır. Amerikan Gotik edebiyatının ana karakterlerinden biri de Edgar Allan Poe'dur. Başta *The Fall of the House of Usher*, *The Tell-Tale Heart* ve *The Raven* olmak üzere eserleri korkunç ortamlar, psikolojik derinlik ve tuhaf ve acayip olana odaklanma ile karakterize edilir. "On dokuzuncu yüzyıl sonu Amerika'sı hala kölelik geçmişinin hayaletiydi ve bu, dönemin Amerikan Gotiği'nin bir kolunda güçlü bir rol oynar" (Smith,2013:102). Gotiği göstermek için bazı temel unsurlar vardır. Karanlık ve esrarengiz atmosferler Amerikan Gotik edebiyatı tarafından sıklıkla yaratılır. Atmosfer, harap evler, ürkütücü küçük köyler ve perili manzaralar gibi mekânlarla güçlendirilir.

Amerikan Gotiği psikolojik karmaşıklığıyla bilinir. Yazarlar trajedinin, suçluluğun ve doğaüstü olayların karakterler üzerindeki psikolojik etkilerini onların kafalarının içine girerek keşfederler. Amerikan Gotiğini Avrupalı öncüllerinden ayıran şey psikolojik derinliğidir.

18.yüzyıl ...sınıf, zenginlik ve siyasi güçle ilgili ulusal meselelerin bu biçime nasıl yansıdığını görmemizi sağlamıştır. Ancak on sekizinci yüzyıl, oldukça farklı baskılara maruz kalan bir Amerikan Gotik geleneğinin ortaya çıkışına da tanıklık etmiştir. On sekizinci yüzyıl Amerikan Gotiğinin baş temsilcisi ve Amerika'daki ilk profesyonel yazarlardan biri olan Charles Brockden Brown, en ünlüsü *Wieland* (1798) olmak üzere Amerikan Gotiğinin yönünü derinden etkileyen bir dizi roman yazmıştır (Smith,2013:33-34).

Amerikan Gotiği sıklıkla tekinsizlik fikrini ya da tanıdık olanın olağandışı veya sinir bozucu hale geldiği noktayı araştırır. Bu durum kendini açıklanamayan olaylar, perili evler ve doğaüstü ile gerçek dünya arasındaki sınırın belirsizleşmesi olarak gösterebilir. Amerikan Gotiği sıklıkla toplumsal eleştiri için bir platform olarak kullanılır. Gotik edebiyat, yazarlar tarafından toplumsal cinsiyet rolleri, ırkçılık, kölelik ve savaşın etkileri gibi çeşitli sosyal temaları ele almak için kullanılır. Gotik unsurlar aracılığıyla toplumun gelenekleri incelenir ve sorgulanır. Amerikan Gotik edebiyatında tekrarlanan konulardan biri de grotesktir. Grotesk, normallığe ve güzelliğe dair geleneksel fikirleri altüst eden ortamlar veya karakterler tarafından somutlaştırılabilir. Bu, insan deneyiminin hoş olmayan yönlerine dikkat çeker. "Amerikan Gotiği" terimi zaman zaman terör, ürkütücü veya grotesk unsurları Amerika çerçevesinde bütünleştiren bir edebi alt türü ifade etmek için kullanılır. Terimin edebi kullanımı, resmin taşra yaşamı ve Gotik mimari özellikleriyle olan bağlantılarına dayanmaktadır. Sanatta Amerikan Gotik'inin en ünlü tasviri tartışmasız Grant Wood'un ünlü "Amerikan Gotik" tablosudur. Gotik tarzda tasarlanmış bir çiftlik evinin önünde duran bir çiftçi ve kızının görüntüsü, kırsal Amerikan yaşamının sadeliğini ve metanetini yansıtmaktadır. "Resimle ilgili literatür kapsamlı değildir ve sorularımızı yanıtlamada çok az yardımcı olmaktadır. Amerikan Gotiği hakkında iki temel iddiada bulunmaktadır; bunlardan ilki resmin en önemli kaynaklarının Avrupalı olduğudur. Amerikan Gotiği ile ilgili ikinci iddia ise eserin hicivsel olduğu, Wood'un Orta Batı yaşamının kayıtsızlığı ve uyumluluğuyla alay ettiği ya da dalga geçtiğidir. Bu yorum 1930'ların başında Doğu Yakası'nda ortaya çıkmış gibi görünmektedir ve o zamandan beri geleneksel tarihsel bilgelik olmuştur. Resmin ilk ortaya çıkışı, Wood'un Iowa'nın güneyindeki küçük Eldon kasabasında arkadaşlarını ziyaret ederken Gotik Uyanış tarzında küçük bir ahşap çiftlik evine rastlamasıyla gerçekleşti.

Bu evi tanımlayacak bir kelime bulamayan Wood- 'Gotik Uyanış' terimi henüz geçerli değildi- onu Avrupa katedrallerinin Fransız Gotik'inden ayırmak için "Amerikan Gotik" evi olarak adlandırdı. Wood, on dokuzuncu yüzyıl sonu fotoğraflarından yalnızca kıyafetleri değil, pozları ve tavırları da uyarladı: sert, dik gövdeler, kırışmayan gözler ve uzun pozlu stüdyo portrelerinin karakteristik özelliği olan sessiz, taş gibi yüzler.



Kadın ve erkeği evlerinin önüne yerleştirirken, çiftleri ve aileleri evlerinin önünde pozlayan gezgin fotoğrafçılardan on dokuzuncu yüzyılın sonlarında popüler olan bir başka geleneği ödünç almıştır. Birinci Dünya Savaşı'na kadar Orta Batı'nın kırsal kesimlerinde yaygın olan bu uygulama, ev sakinlerini olduğu kadar evlerinin gururunu da kaydeden sayısız fotoğraf üretti. Üslubu, imgeleri ve kaynaklarıyla Amerikan Gotiği, Wood'un Ortabatı deneyiminden doğmuş ve ona "bölgeselci" ressam unvanını kazandırmıştır. Sanatçının hatırı sayılır şaşkınlığına rağmen, resim hemen ün kazandı ve bu ün elli yıl sonra da azalmadan devam etti. Bunun nedenini anlamak zor değil. Bölgeselci sanatın en iyi geleneğine uygun olarak Wood, yerel malzemelerle işe başlamış ama sonuçta zaman ve mekânı aşmıştır. Amerikan Gotik'i sadece Viktorya döneminden kalan kırsal alanların değil, genel olarak Amerikalıların kolektif bir otoportresi olduğunu kanıtlamıştır " (Corn, 1983:253-272).

"Amerikan sahnesinde, gotik hakkındaki geniş genellemeler -İngiliz ve kıta etkilerinin soykütüğünün izini sürerek gölgede kaldıkları gibi- kavramsal veya açıklayıcı yararlılığın bir sınırına ulaşmış olabilir ve acilen daha fazla özelleştirme gereklidir. Amerikan gotiği, kendine özgü bölgesel tezahürlerinden ayrı olarak var olmaz; geçmişin izlerini taşıyan bir yük, New England ve güney gotiğine, örneğin kırlarinkinden daha tipiktir, ancak hepsinde ortak olan, bilinen ve bilinmeyen, benlik ve Öteki arasındaki mekânsal bölünmenin zamansal boyutlar kazandığı epistemolojik bir sınır olma eğiliminde olan bir anlatı alanıdır. Gotik, yakın dönüşü olarak tahayyül edilen bir Ötekilik yakınlığı olmadan işleyemez; sonuç olarak, alegorinin zamansallık retoriği - açıkça geri getirilemeyene işaret etmesi- 'coğrafyanın' dilin hem ulusal hem de kişisel tarih yazımının imkânsızlıklarını tamamladığı bir sınırdaki Öteki'nin bolluğunun geri dönüşüne dair bir anlatıyı teşvik eder. Amerikan gotiğinin, göstergeyi göndergeden ayıran travmatize bir söylemde "travma"yı temsil eden alegorik dürtüsünün çift yönlülüğü, geleneğin erken dönemlerinde, en dikkat çekici şekilde Poe'nun hatırlama ve geri dönüş mimarisi *The Fall of the House of Usher* 'da ortaya çıkar "(Martin ,1998: 5-12). Edebi ve yaratıcı bir akım olarak Amerikan Gotiği, ABD'de ortaya çıkmış ve Gotik temaları ABD'nin kendine özgü kültürel, sosyal ve tarihi geçmişiyle birleştirmiştir. Buna ek olarak, kelime esas olarak Grant Wood'un 1930 tarihli ünlü tablosuyla ilişkilendirilse de Amerikan yaşamının çeşitli yönlerini yansıtan ya da eleştiren daha geniş bir edebi ve kültürel ortamı ima eder hale gelmiştir. Özetle, resim Amerikan tarihinin çeşitli dönemlerinin endişe ve sorunlarını yansıtırken Amerikan deneyiminin karanlık taraflarını keşfetmektedir. Hem resim hem de başlığı, Amerikan kültürel bilincinde sağlam bir yer edinmiştir.

Gotik, ilk olarak İngiltere'de 1764 yılında Horace Walpole'un *The Castle of Otranto* adlı romanıyla doğmuş ve 19. yüzyılda Mary Shelley (*Frankenstein*) ile Bram Stoker'ın (*Dracula*) eserleriyle zirveye ulaşmıştır. Avrupa gotiği, genellikle eski şatolar, doğaüstü varlıklar ve aristokratik çöküş temalarını işlerken, Amerikan gotiği bu unsurları Amerikan kıtasının karmaşık

kültürel çatışmalarıyla harmanlayarak kendine özgü bir perspektif geliştirmiştir. Gotik edebiyat ve sanat, 18. yüzyılda Avrupa’da doğarak karanlık ve ürkütücü temalarıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. Amerikan gotiği, bu geleneği alarak kendine özgü bir yorumla Amerika’nın tarihsel, kültürel ve toplumsal dokusuna uyarlamıştır. Amerikan edebiyatında özellikle Güney Gotik (Southern Gothic) olarak bilinen alt tür, ülkenin acı dolu tarihi, kimlik çatışmaları, bireysel psikozlar ve toplumsal çöküş süreçlerini gotik unsurlar aracılığıyla derinlemesine işler. Edgar Allan Poe’dan Flannery O’Connor’a, William Faulkner’dan Shirley Jackson’a kadar pek çok yazar, bu estetikle Amerikan toplumunun bastırılmış korkularını gün yüzüne çıkarmıştır.

Devrimci Amerika’nın tarihinde bir tiranlık geçmişi ya da kavramı yoktu ve bu yüzden geleneksel gotik figürlerin Amerikan kültüründe yeri yoktu. “Geleneksel olarak aristokratlar, keşişler, Engizisyon görevlileri, İlluminati gibi gizli toplulukların üyeleri, Amerikan sahnesine ikna edici bir şekilde giremezdi. Kasvetli gotik Avrupa geleneği, Kuzey Amerika’nın yenedünyasına uygun değildi” (Michaud, 2010:12). Bu yüzden, İlk bakışta, geçmiş ve tarihle hiçbir ilgisi yokmuş gibi temsil edilen bir ülkeye bu gibi bir kurgu türünü adapte etmek gerçekten zordu. Geçmişe karşı belirli tavırların sembolleri olan perili köşkler ve yıkık manastırlar Avrupa gotik eserlerinde bir anlam kazanırken bunun Amerika’da bütün bu oldukça imkânsızdı. Sosyal statü kavramı çok farklı olan yeni kıtanın sanatına Engizisyon hizmetkârlarını, aristokratları, keşişleri ikna edici bir biçimde uyarlayabilmek kolay değildi. Bütün olasılıkları gelecekte saklı olan bir ülkeyi geçmişle saplantılı bir türle buluşturmak neredeyse imkânsızdı, çünkü Amerika, kasvetli, gizemli unsurlara ve Avrupalı yazarların beslendiği dini ve sosyal çökmüşlüğe sahip değildi. Buna rağmen Amerikalı yazarlar, duygusal roman gibi diğer türler yerine gotik romans tarzını seçtiler. Bu ancak gotik edebiyatı ile Amerika’daki tarih arasında var olan ortak özelliklerin bir analizi ile açıklanabilir. Weinstock (2017) ise, Amerikan gotiğinin politikliğine vurgu yapar” (Mez,2023:14). *Merhamet* adlı romanda da aynı şekilde yazarımız Amerikanın gotik köklerinden uzaklaşma konusunda politikalar üretilmesi konusunda mesajlar vermektedir.

Gotik anlatılar, iktidar, güç veya dayatılan yasaklarla ilgili, kültürel olarak öznel kaygılara ve tabulaşmış arzulara şekil verme işini gerçekleştirir. Amerikan gotiği, her birinin kendine özgü sınırlarıyla birbirine bağlı olan dört temel kavram etrafında yoğunlaşır: din, ırksal ve cinsel ötekilik, coğrafya ve rasyonellik. Akla gelebilecek her temayı içine alır diyebilecek kadar ileri gitmemiz mümkün olmasa da Tanrı, şeytan ve şeytanilik, Püritenliğin mirasıyla ilgili kaygı ve arzular, ırksal ve cinsel öteki, Batıdaki ilerleyiş ve bireylerin duyusal verilere dayanarak mantıklı ve doğru sonuçlar çıkarma kapasitesi, Amerikan gotik geleneğinin temelini yapılandırır (Weinstock,2017:6).

Amerikan gotiği, klasik gotik anlatıların unsurlarını alarak, bunları Amerikan toplumuna özgü temalarla yeniden yorumlar. Bu çerçevede, Amerikan gotiğinde öne çıkan bazı temalar vardır. Amerikan gotiğinde mekân, yalnızca fiziksel bir arka plan olmanın ötesinde, karakterin iç dünyasını yansıtan canlı bir organizma olarak karşımıza çıkar. Edgar Allan Poe’nun klasik eseri Usher Evinin Çöküşü bunun çarpıcı bir örneğidir. “Yılın sonbaharında, sıkıcı, karanlık ve sessiz bir günün tamamı boyunca... At sırtında, tek başıma, son derece kasvetli bir kırsal bölgeden geçiyordum...” (Poe,1839:67). Burada kasvetli doğa ve çökmekte olan ev, yalnızca fiziksel bir gerçeklik değil, aynı zamanda karakterin zihinsel çöküşünü simgeler. Mekân, adeta karakterin ruhsal çöküşüne tanıklık eden bir varlık hâline gelir. Amerikan gotiği sıkça delilik temasını işler. Bu delilik, genellikle içsel bir çözülme, bastırılmış suçluluk duygusunu ya da ahlaki çöküntüyü yansıtır. Poe’nun Tell-Tale Heart adlı öyküsündeki anlatıcı, deliliği reddederken aslında kendi akıl

hastalığını açığa çıkarır. Amerikan gotiğinde karakterler; ruhsal anlamda çözülmeye yüz tutmuş, bastırılmış arzular ve suçluluk duygularıyla savaşıyor bireylerdir. Delilik, sıklıkla anlatıcının güvenilirliğiyle birleşerek derin bir psikolojik boyut kazanır.

“Evet! Sinirliydim — çok sinirliydim ve hâlâ öyleyim. Ama neden deli olduğumu söylüyorsunuz? Bu sinirlilik, duyularımın keskinleşmesiydi — özellikle işitme duyumu olağanüstü artmıştı. ” (Poe,1843:76). Burada anlatıcının "deli olmadığını" kanıtlama çabası, onun deliliğinin en büyük kanıtıdır. Amerikan gotiğinde anlatıcılara güvenmek neredeyse imkânsızdır ve bu durum okuru sürekli bir belirsizlik hissine sürükler. Amerikan Güney’ine özgü bir tür olan Güney Gotik, iç savaş sonrası toplumsal çöküş, ırkçılık, ailevi yozlaşma ve dinî ikilyüzlülük gibi konulara yoğunlaşır. Flannery O’Connor’ın eserleri, bu temaların en etkileyici örneklerini sunmaktadır. "İyi bir kadın olabilirdi," dedi Misfit, "ama hayatı boyunca her an birini onu vuracakmış gibi hissetseydi" (O’Connor,1955:42).Amerikan gotiğinde doğaüstü olaylar genellikle karakterlerin zihinsel durumlarıyla ilişkilendirilir. Bu durum okurlarda sürekli bir belirsizlik ve huzursuzluk hissi yaratır. Shirley Jackson’ın *The Haunting of Hill House* adlı romanı bu bağlamda çarpıcı bir örnek sunar. "Hiçbir canlı organizma, mutlak gerçeklik koşulları altında akıllıca varlığını uzun süre sürdüremez " (Jackson,1959:85).

Edgar Allan Poe Amerikan gotiğinin öncülerinden biri olarak kabul edilir. Poe’nun öyküleri, karanlık atmosferleri, psikolojik gerilimleri ve güvenilir anlatıcıları ile türün temel taşlarını oluşturur. Diğer bir önemli isim ise William Faulkner’dır. Güney Gotik türünün önde gelen yazarlarından olan Faulkner, özellikle *A Rose for Emily* adlı kısa öyküsünde gotik unsurlar ile toplumsal yozlaşmayı işlemektedir. “Emily Grierson öldüğünde bütün kasaba cenazesine katıldı: erkekler saygıdan ötürü, kadınlarsa evin içini görebilmek merakıyla...” (Faulkner,1930:62). Bu cümleler, toplumun dışına itilmiş bir kadın karakterin ölümünün kasaba halkı için nasıl bir "sosyolojik spektakl" haline geldiğini gözler önüne seriyor. Emily’nin evindeki çürümüş ceset, yalnızca fiziksel olarak değil, toplumsal anlamda da bir çürümeyi sembolize ediyor.

Shirley Jackson Modern Amerikan gotiğinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. *The Lottery* gibi eserleri, banliyö hayatının altında yatan şiddeti ve irrasyonel korkuları gün yüzüne çıkarır. Toni Morrison ise Afrikalı-Amerikalı deneyimi gotik bir dille anlatan bir yazardır, özellikle *Beloved* adlı romanında kölelik geçmişini ve hayalet temalarını harmanlayarak türü yeni bir boyuta taşır. " kin doluydu. Bir bebeğin zehriyle doluydu " (Morrison,1987:92). Bu hayalet yalnızca bir çocuğun ruhu değil, köleliğin, anneliğin ve geçmişin hayaleti; unutturulmaya çalışılan tarihin geri dönüşüdür. Morrison, Amerikan gotiğini beyaz Orta Amerika’nın değil, köleliğin ve sömürünün deneyimlendiği siyahıların gözünden yeniden kurgular.

Amerikan gotiği yalnızca edebiyatla sınırlı kalmamıştır. Grant Wood’un 1930 tarihli ünlü eseri “American Gothic”, bu estetiği pastoral bir Amerikan ironisiyle yansıtır. Görseldeki çift, geleneksel değerleri temsil etmesine rağmen, arkadaki evin sivri gotik penceresi modern huzursuzluğu simgeler. Yani kısaca, Amerikan gotiği, bireysel ve toplumsal karanlıkları keşfetmekte güçlü bir anlatı türüdür. Avrupa’daki köklerini Amerikan topraklarına ve tarihine uyarlayarak kendine özgü bir estetik ortaya koymayı başarmıştır. Bu tür, korku ve eleştirel bir bakış açısı sunarak Amerikan toplumunun bastırılmış gerçeklerini gözler önüne serer. Gotik, Amerika’nın karanlık aynasıdır; kimi zaman delilikte, kimi zaman eski malikânelerde, kimi zaman ise sıradan bir banliyö kasabasında gizlenir.

1.7. Güney Gotiği

Gotik edebiyatın bir alt türü olan ve 20. Yüzyılın başlarında ortaya çıkan Güney Gotik edebiyatının kökleri Amerika'nın güneyine ve Amerika Birleşik Devletleri'nin güney bölgesine dayanır. Amerikan güney eyaletlerinin toplumsal değerleri ve bellek anlayışı bu alt türün doğmasına neden olmuştur. Güney deneyiminin kölelik ile harmanlanan karmaşıklığını inceler, Grotesk, korkunç ve doğaüstü gibi Gotik bileşenlerin Amerikan Güneyi ortamında kullanımı onu farklı kılan şeydir. Güney'in tarihinin, kültürünün ve toplumunun karanlık ve nahoş yönleri Güney Gotik edebiyatında sıklıkla araştırılır. Güney Gotik sanatının eserleri büyüleyici ve atmosferik ortamlara sahiptir.

Güney Gotiği, 19. yüzyıl Avrupa edebiyatının karanlık kalelerinden ve şingirdayan zincirlerinden geri çekilerek Mark Twain'in masallarının, Kaye Gibbons ve Carson McCullers'in romanlarının, William Gilmore Simms'in ve George Washington Cable'in eserlerindeki ırksal şiddetin, Marsha Norman'ın oyunlarındaki kara mizahın, Zora Neale Hurston'ın vudu ve halk biliminin ve Truman Capote, William Faulkner, Mary Noailles Murfree ve Flannery O'Connor'ın ürkütücü kısa öykülerinin kasvetli romantizmini, gizemi, dehşetini ve groteskliğini kucaklayan bir türdür. (Snodgrass,2005:322-323)

Güney Gotik edebiyatının temel öğelerini etkileyici bir biçimde özetlemektedir. Gotik gelenekten klasik Avrupa motifleri olan karanlık kaleler ve doğaüstü unsurları bir kenara bırakarak, Amerikan Güneyi'nin tarihsel yüklerini, ırksal gerilimlerini, toplumsal yozlaşmalarını ve kültürel motiflerini sahneye taşıdığına dikkat çekmektedir. Flannery O'Connor ve William Faulkner gibi yazarlarla sembolize edilen bu tür, grotesk karakterler, çarpık ahlak anlayışı, karamsar mizah ve doğaüstü atmosferle zenginleştirilmiş anlatılarıyla hem ürkütücü hem de düşündürücü bir edebi deneyim sunar. Snodgrass'ın belirttiği gibi, Güney Gotik, yalnızca korkutmakla kalmaz; aynı zamanda bölgenin derin yaralarını edebi bir mercekten detaylı bir şekilde incelemektedir.

Güney'deki edebi çaba defalarca Gotik gelenekten devşirilmiş ve onunla ilişkilendirilmiştir. Edebi bağlamlarda 'Gotik', genellikle şiddet, vahşet, azgın cinsel dürtüler ve ölümle birlikte kaygıları, korkuları, dehşeti çağırıştırır. Bunların hepsi, çoğunlukla güç için, bilinen ama dokunulmaz ya da bilinmeyen kişiler tarafından yapılan zulümden kaynaklanır. Ayrıca doğal, doğaüstü ya da doğaüstü gibi görünen güçler de bu olumsuz etkilere neden olabilir. Tek başlarına ya da toplu olarak cinsellik, evlilik ve aile ile ilgili kimlik meseleleriyle bağlantı kurarlar. Tipik olarak bir Gotik eser, varlıkları bu tür kişi veya güçlerin etkilerini vurgulayan bireylere odaklanır. (Wilson,2008:145- 146)

Gotik geleneğin özünü ve Güney edebiyatındaki yansımalarını derinlemesine ortaya koymaktadır. Wilson, Gotik anlatının temel bileşenleri olan şiddet, korku, bastırılmış cinsellik ve ölüm gibi unsurları birer araç olarak tanımlarken, bu unsurların güç ilişkileri çerçevesinde işlendiğine dikkat çekmektedir. Özellikle kimlik, aile ve cinsellik gibi kişisel ve toplumsal meselelerle iç içe geçmiş olan bu temalar, Güney Gotik'in birey odaklı karanlık evrenini şekillendirmektedir. Bu bağlamda, Güney Gotik edebiyatı sadece korku yaratmakla sınırlı kalmaz; aynı zamanda bireyin içsel çatışmalarını ve toplumun yozlaşmış yapısını eleştirel bir bakış açısıyla sorgulama fırsatı sunar.

Güney, karanlık kültürel dokusu akıldan çıkmayan, travmatik hafıza ve süregelen şiddetle örülü, doğası gereği gotik bir bölgedir. Dahası, Güney Gotiği bugün de canlı ve iyi durumda gibi görünmektedir. Güney uzun zamandır ulusun ötekisi, Amerika'nın sınırları içinde sapkın bir alan olarak tasvir ediliyor ve İç Savaş'ın Kuzey ve Güney arasındaki bölünmesi, coğrafi kesinliği

olmasa da kültürel gücünün çoğunu koruyor. Bu makale, Güney Gotiği'nin çeşitli tezahürleriyle bölgenin kültürel üretiminin çoğunu hala tanımladığını ileri sürmektedir. (Llyod,2016:79)

Güney'in tarlalar, bataklıklar ve terk edilmiş köylerden oluşan manzarası, korku atmosferine önemli bir katkıda bulunur. Garip ve sıklıkla iğrenç figürleri tasvir etmesiyle ünlüdür. Bu kişiler sosyal geleneklere karşı gelebilir, uğursuz sırlara sahip olabilir ya da garip davranışlar sergileyebilir. Grotesk, bir kişinin kusurlarına ve tuhaflıklarına dikkat çekmek için kullanılır. Bu tür sıklıkla Güney Amerika'da yaygın olan sosyoekonomik sorunları eleştirmek için kullanılır. Gotik bir çerçeve içinde, ırksal gerilimler, sınıf farklılıkları ve kölelik ve İç Savaş gibi tarihsel olayların kalıcı etkileri gibi temalar incelenir. Bu tür gotikte, işlev bozukluğu ve aile sırları ortak temalardır. Karanlık aile geçmişi, dile getirilmeyen skandallar ve sırların ortaya çıkardığı sonuçlar, karakterlerin mücadele ettiği konular arasındadır. Aile, toplumdaki daha geniş sorunları yansıtan bir mikrokozmostur. Güney Gotiği sıklıkla dini temaları ve ahlakı, genellikle yıkıcı bir şekilde ele alır. Bu tür, insanların ahlaki ikilemlerini irdeler ve dini örgütlerin ikiyüzlülüğünü inceler. Güney'in İç Savaş, kölelik ve Yeniden Yapılanma dönemini içeren sorunlu tarihi önemli bir rol oynuyor. Geçmişin gölgeleri günümüze uzanarak ürkütücü ve rahatsız edici atmosfere katkıda bulunur. Folklor veya doğaüstü temalar zaman zaman Güney Gotiğine dahil edilir, ancak bunlar her zaman mevcut değildir. Hikâye, gizemi artırmak için hayaletler, batıl inançlar ve diğer ürkütücü unsurları içerebilir. Yinelenen vahşet, yozlaşma ve çürüme temaları vardır. Bu, bireylerin veya toplumun ahlaki çürümesinin yanı sıra yapıların ve ortamların fiziksel olarak bozulması olarak da ortaya çıkabilir. İzolasyon ve umutsuzluk Güney Gotik sanatında yaygın motiflerdir.

Karakterler, umutsuzluk ve yalnızlık duygularını artıran uzak yerlerde tecrit yaşayabilirler. Birçok Güney Gotik edebiyatı kara mizah ve alaycılık kullanır. Yazarlar, ciddi ve sıklıkla trajik konuları ele aldıklarında bile mizah kullanarak Güney toplumundaki abeslik ve çelişkiyi vurgularlar. "Yirminci yüzyıl Gotik, anormal insan güdülerini ve eylemlerine odaklanmayı sürdürdü. Bir örnek, tuhaf karakterler dizisini Wise Blood (1952) adlı eserinde kendini yetiştirmiş bir mürted ve şehit olan Hazel Motes ile tamamlayan Flannery O'Connor'ın Güney Gotik yazılarıdır. Gariplik modelleri için doğaya dönen Daphne Du Maurier'in *The Birds* (1952) adlı eseri, yırtıcı kuşların içgüdülerini geliştiren ötücü kuşlardaki garip davranışları karakterize eder. Toni Morrison, *Beloved* (1987) adlı eserinde deliliği hayaletlerle birleştirdi; bu eserde, öldürülen bir çocuğun ruhu, çılgına dönmüş annesinin onu kölelikten ve köle yetiştirmekten korumak için boğazını kestiğinin açık bir hatırlatıcısı olarak sızlanmak ve büyüklerinden ilgi talep etmek için geri döner. Oyun yazarı August Wilson, çılgın vizyonerin *Seven Guitars* (1995) adlı eserinde, sapkınlığın karmaşıklığını inceler. Hedley, satış için tavuk keser, sonra da açıklanamayan bir şekilde pala'sını bir komşusuna çevirir. (Snodgrass,2005:19)

Güney Gotik edebiyatının ünlü yazarları arasında William Faulkner, Flannery O'Connor, Tennessee Williams, Carson McCullers ve Eudora Welty yer alır. Güney deneyiminin inceliklerini incelemeleri tür üzerinde kalıcı bir izlenim bırakmıştır ve eserleri bu nedenle hala incelenmekte ve değer görmektedir. *Ses ve Öfke* (*The Sound and the Fury*) ve *Döşegimde Ölüirken* (*As I Lay Dying*) gibi kitaplarıyla tanınan Faulkner, romanlarında sıklıkla Güney tarihinin karmaşıklığını ve geçmişin bugünü nasıl etkilediğini ele alır. O'Connor, aralarında İyi İnsan Bulmak Zor (*A Good Man Is Hard to Find*)'ın da bulunduğu roman ve kısa öykülerinde ahlak, din ve tuhaflık temalarını irdeler ve garip karakterlere yer verir. McCullers'ın Güneyli karakterlerin psikolojik ve duygusal zorluklarını incelediği eserleri arasında *Düğünün Bir Üyesi* (*The Member of the Wedding*) ve *Yalnız Bir Avcıdır Yürek* (*The Heart Is a Lonely Hunter*) sayılabilir. İhtiras Travmayı "A Streetcar Named

Desire" ve Sırça Kümes "The Glass Menagerie" gibi oyunları bulunan oyun yazarı Tennessee Williams, Güneyli Gotik unsurları eserleriyle kaynaştırarak aile dinamiklerinin inceliklerini araştırır. Eudora Welty'nin Yorgun Patika "A Worn Path" gibi kısa öykülerinde zengin karakterler ve Güney kırsalının ayrıntılı betimlemeleri, Güney yaşamının ruhunu yansıtmak için kullanılır. Harper Lee'nin önemli bir gotik eseri vardır.

Sevilen(Beloved) bir Güney romanı olan Harper Lee'nin *Bülbülü Öldürmek* (1960), küçük kasaba dehşetini tasvir ettiği için Pulitzer Ödülü kazandı. Lee, idealist avukat Atticus Finch'in hayranlık uyandıran hümanizminin üzerine inşa edileceği bir zemin olarak, Büyük Buhran döneminde ırkçı adaletsizliğin ve beyazların şiddetinin dehşet verici bir resmini çiziyor. Senaryolar, beyaz bir kıza tecavüz etmekle suçlanan sakat bir siyahi adam karşısında yetişkinlerin yaşadığı ikilem ve gizemli hayalet komşu Arthur "Boo" Radley karşısında çocukların duyduğu endişe gibi karşılıklı olarak ilerliyor. Atticus'un oğlu ve kızı Jem ve Scout, Boo'yu çılgın bir katil olduğuna dair dedikodu ve imalardan kurtarırlar. Bu iki eylemin çıktığı sahneler mizah, dram ve Gotik geleneklere alışılmadık bir bakış açısı sunar. (Snodgrass,2005:323).

Amerikan Güney Gotik edebiyatının önde gelen yazarlarını ve eserlerinde ortak bir şekilde ele aldıkları temaları kapsamlı bir şekilde sunmaktadır. Faulkner'ın tarih ve hafıza, O'Connor'ın din, ahlak ve grotesk karakterler, McCullers'in ise psikolojik derinlikle işlediği Güneyli kimlik, bu edebi akımın zenginliğini ve çeşitliliğini yansıtmaktadır. Tennessee Williams, aile içindeki çatışmaları ve bastırılmış arzuları Güneyli bir tiyatro diliyle sahneye taşıırken; Welty, Güney'in gündelik yaşamını pastoral ama derin bir anlatımla betimlemektedir. Harper Lee ise *Bülbülü Öldürmek* adlı eserinde küçük kasaba atmosferinde sistemik ırkçılığı Gotik bir gerilimle işler. Bu yazarların her biri, Güney Gotiğinin farklı ancak tamamlayıcı yüzlerini temsil eder. Alıntının sonunda, özellikle Harper Lee'nin eserindeki iki ayrı korkunun –toplumsal adaletsizlikle ilgili gerçek bir dehşet ile çocukların Boo Radley hakkındaki hayalî korkuları– iç içe geçmesi, Gotik geleneğe yenilikçi bir bakış açısı sunmaktadır. Bu tür çakışmalar, Güney Gotiğinin yalnızca fiziksel ya da doğaüstü korkulara değil, aynı zamanda ahlaki ve toplumsal korkulara da odaklandığını göstermektedir. Snodgrass'ın da belirttiği gibi, bu eserler sadece korku yaratmakla kalmaz; aynı zamanda Amerikan Güneyi'nin tarihsel, kültürel ve ahlaki karmaşasını edebi bir mercekte incelemektedir.

Flannery O'Connor yazıları boyunca aşırılık, sapkınlık, aşırılık, canavarlık, ucubelik kavramlarıyla ilgilenmiştir: 'grotesk' dediği şey. Romanları ve kısa öyküleri yabancılaşmış, uzuvsuz, deforme olmuş ve yabancılaşmış karakterlerle doludur; kendini kör etme ve soğukkanlı cinayet gibi şok edici şiddet eylemlerine tanık oluruz; çoğu zaman en karanlık insan arzularını keşfederiz. Gleeson-White, grotesk tarzı, "aşk acısı çeken çorak manzaralar, delici sıcaklar ve kapalı mekânlara yerleştirilmiş ucube yabancıların tuhaf dünyalarını, melezleşme, cinsel sapkınlık ve kanlı şiddet temalarıyla" tasvir etmek olarak tanımlar. (2001: 108)

Güney Gotiği ya da onunla özdeşleşen grotesk, bölge edebiyatının genelinde ilgi görmektedir: en önemli uygulayıcıları O'Connor, William Faulkner, Eudora Welty, Carson McCullers ve Truman Capote gibi bu hayali tekrar tekrar kullanmaktadır. Konuyla ilgili ünlü bir makalesinde O'Connor, "Güney'den çıkan her şeyin Kuzeyli okuyucu tarafından grotesk olarak adlandırılacağını fark ettim, eğer grotesk değilse, bu durumda gerçekçi olarak adlandırılacaktır" (O'Connor 1988: 815) diye alaycı bir gözlemlerde bulunur. O'Connor burada birkaç meseleye işaret etmektedir; bunlardan ilki, ulusun Kuzey ve Güney arasındaki bölünmeyle nasıl oluşturulduğudur; Güney sıklıkla ulusal (Kuzey) kimliğe uygun olmayan nitelikleri- şiddet, yoksulluk, ırkçılık- işaret

etmektedir. O'Connor ayrıca şunu da belirtmektedir. Kuzeyli okurlar için Güney, doğası gereği gotik ve grotesktir. Goddu'nun belirttiği gibi, "Güney'in muhalif imajı- gotik aşırılıkları ve sosyal ihlalleri- ulusun emniyet sibobu olarak hizmet etmiştir: ulusun olmadığı her şeyin deposu olarak, Güney aykırı dürtüleri temizler" (Goddu 1997: 76). Güney, ulusun geri kalan zorlu geçmişini ve sosyal sorunlarını bir kenara atmak için 'Öteki' bir yer olarak işlev görür, böylece çağdaş topluma musallat olan hayaletler, tüm gotik yükleri Güney'in taşıdığı bölgesel bir mesele haline gelir. Dahası, 'Amerikan edebi geleneği gotiği Güney'le yakından ilişkilendirerek, gotiğin ulusal kimliğe yönelik tehdidini etkisiz hale getirir' (Goddu 1997: 76), böylece ulusal edebi kültür için sadece Güney'le ilişkilendirilen bir gotik ülkenin geri kalanını etkileyemez " (Lloyd,2016:82).

Güney Gotik'in yalnızca edebi bir akım değil, aynı zamanda kültürel ve ideolojik bir işlev üstlendiğini gözler önüne sermektedir. O'Connor ve özellikle Goddu'nun vurguladığı üzere, Amerikan edebiyatında Güney, ulusal bilinçaltının karanlık bir deposu haline gelmiştir. Kuzeyli okurlar için gotik olarak nitelenen bu bölge, Amerika'nın yüzleşmekte zorlandığı tarihsel travmaları —ırkçılık, şiddet, sınıfsal adaletsizlik ve ahlaki çöküş— sembolik bir biçimde taşımaktadır. Bu perspektif, Gotik'in ulusal kimliğe yönelik tehditkâr yönlerini bölgeselleştirerek, Amerika'nın geri kalanının temiz ve rasyonel bir anlatı içinde kalmasını sağlar. Güney, adeta ulusun "öteki"sidir; ahlaki sapmaların, geçmişin hayaletlerinin ve bastırılmış dürtülerin yerleştiği dışsal bir alan konumundadır. Bu durum, Gotiğin 'sapkın' veya 'rahatsız edici' doğasının ideolojik bir kontrol altında tutulduğu anlamına gelir: Tehlikeler yerleştirilir, böylece merkez —ulusun geri kalanı— bu tehlikeden uzak görünür. Sonuç itibarıyla, bu eleştirel yaklaşım, Güney Gotiğinin yalnızca bölgesel bir edebi tür değil, aynı zamanda Amerikan ulusal kimliğinin inşasında kullanılan stratejik bir araç olduğunu göstermektedir. Gotik'in kültürel işlevi, yalnızca korku yaratmakla sınırlı kalmayıp; aynı zamanda ulusun tarihsel ve toplumsal suçlarını belirli bir coğrafyada hapsederek görünmez kılmaktır.

Virginia doğumlu yazar Ellen Glasgow, Edgar Allan Poe'nun *Usher Evi'nin Çöküşü* (*The Fall of the House of Usher*) (1839) adlı eserindeki imge ve temaları, *The Shadowy Third and Other Stories* (1923) koleksiyonundaki ürkütücü bir öykü olan "Jordan's End" e uygulamıştır. Bir yabancı tarafından anlatılan öykü, Usher malikânesine benzeyen Gotik bir malikânede geçmekte ve uzun bir süre boyunca rahatsız olan Jordan ailesinin çöküşünü konu almaktadır. Glasgow, Bay Jordan'ın fiziksel ve zihinsel bozulmasını Güneyli erkek aristokratın çöküşünün bir sembolü olarak kullanır. Glasgow, oy hakkı sonrası bir bakış açısıyla, zayıf eşini cezasız bir şekilde öldüren güçlü, kendi kendini motive eden kadın kahramanı Bayan Jordan'ı tanıtmaktadır. Bu değişim, Glasgow'un Madeline USHER gibi klişeleşmiş hayaletlerin yeni ortaya çıkan özgürleşmiş Amerikan kadınına karşılıklarını bulduklarına olan inancını göstermektedir (Snodgrass,2005:323-324).

Ellen Glasgow "Jordan's End" adlı öyküsünde Gotik gelenekleri nasıl yeniden şekillendirdiğini ve bu gelenekleri toplumsal eleştirinin bir aracı olarak nasıl kullandığını etkileyici bir şekilde gözler önüne sermektedir. Snodgrass'a göre, Glasgow, Edgar Allan Poe'nun *The Fall of the House of Usher* adlı klasik Gotik eserin temalarını kendi hikâyesine entegre ederken, bunları Güneyli aristokrasinin çöküşü ve kadın özgürleşmesi çerçevesinde yeniden yorumluyor. Bay Jordan'ın fiziksel ve zihinsel çöküşü, yalnızca bireysel bir trajedi olmanın ötesinde, gücünü yitirmiş, yozlaşmış bir erkek egemen düzenin —özellikle Güneyli aristokrat erkek figürünün— çöküşünü simgeler. Bu çöküş karşılık olarak Bayan Jordan karakteri, geleneksel Gotik kadın figürlerinin pasif ve kurban konumlarının tam tersine, güçlü, kararlı ve kendi kaderini tayin edebilen bir birey olarak karşımıza çıkar. Onun "cezasız bir şekilde eşini öldürmesi" ifadesi, ahlaki

bir yargıdan ziyade, ataerkil düzenin dönüşümünü temsil eden simgesel bir eylem olarak değerlendirilebilir. Glasgow, Madeline Usher gibi Gotik anlatıların klasik "hayalet kadın" figürlerini dönüştürerek özgürleşmiş kadın kimliğiyle buluşturması, oy hakkı sonrası dönemin sosyolojik değişimleriyle de doğrudan ilişkilidir. Böylece "Jordan's End", sadece bir Gotik hikâye olmanın ötesine geçerek, feminist bir alt metin barındıran ve toplumsal cinsiyet ile sınıf yapılarındaki değişimi sorgulayan bir eser halini alır. Bu yönüyle Glasgow, Güney Gotik'in geleneksel kalıplarını kullanmasına rağmen, bu unsurları dönemin sosyo-politik gerçekliğiyle harmanlayarak yenilikçi bir yazar olarak öne çıkmaktadır.

"Yeniden canlanan bir Gotiklik, 20. yüzyıl güney yazınının çoğuna sızar; bunun başlıca örnekleri William Faulkner (1897-1962), Andrew Lytle (1902-95), Eudora Welty (1909-2001) ve Flannery O'Connor'dır (1925-64). Faulkner'ın Gotik geleneğe dair farkındalığı pek çok eserinde belirgindir, ancak belki de en önemli temsilcileri *Döşegimde Ölürlen* (*As I Lay Dying*) (1930), *Sığınak* (*Sanctuary*) (1931), *Ağustos Işığı* (*Light in August*) (1932) ve *Abşalom, Abşalom!* (*Absalom, Absalom!*) (1936). İlk roman, Bundren ailesinin, Anse Bundren'in karısı ve dört çocuğunun annesi olan Addie'nin cesedini gömmek için yaptığı uzun cenaze yolculuğuna odaklanır ve bir tanesinin babası papaz Whitfield'dır, ancak Darl hariç (çünkü o diğerlerinin sahip olmadığı yaratıcı içgörüye sahiptir) aile üyelerinin çoğu tarafından babalık bilinmemektedir. Cenaze yolculuğunun kendisi tehlikelerle doludur ve kendi ailesinin çok uzaktaki mezarlığına gömülmesini dikte eden Addie, ölümünden sonra hayattayken olduğundan daha güçlü bir varlık haline gelir.

Faulkner onda, doğaüstü gotiklerde yaşayanlara zarar veren intikamcı ruhun bir değişikliğini oluşturur. Darl'ın sonunda deliliğe ve hapse düşerek Jewel'ı Whitfield'in çocuğu olduğunun ortaya çıkmasından kurtaran hassas psişik dengesi, canlı gömülme temasının bir varyasyonu olarak, istenmeyen kişilerin tımarhanelere gönderildiği daha önceki korkunç hikâyeleri de hatırlatır. *As I Lay Dying*'deki değişken anlatı bakış açısı, duyguların inişli çıkışlı yükselişlerinin olağan olduğu Gotik kurguda çok yaygın olan karakterlerin mizaçlarındaki değişimleri anımsatır (Wilson,2008:149).

Özetle Güney Gotiği, 20. yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde, özellikle de Amerikan Güneyinde ortaya çıkan Gotik edebiyatın bir alt türüdür ve atmosferik mekanlar, eksantrik karakterler ve Amerika Güneyindeki toplumsal meselelerin derin bir analiziyle gelişir. Müzik, film ve edebiyat üzerinde önemli bir etkisi olmuştur ve karmaşıklık, çürüme ve karanlık temaları modern eserlerde hala mevcuttur. Gotik bileşenlerin, yerel çevrenin ve kasvetli ve nahoş temalara yapılan vurgunun farklı bir birleşimi onu tanımlar. Temel özellikleri arasında lanetli geçmişler ve tarihi miraslar, şiddet ve çürüme temaları, izolasyon ve ıssızlık hissi, eksantrik ve sıklıkla grotesk karakterler, atmosferik ve çağrıştırmacı ortamlar, aile sırlarının ve işlev bozukluğunun araştırılması, ırk ve sınıf gibi konuları ele alan sosyal eleştiri ve zaman zaman doğaüstü unsurların kullanımı yer alır. Güney Gotik edebiyatının tanınmış yazarları arasında William Faulkner, Flannery O'Connor, Tennessee Williams, Carson McCullers ve Eudora Welty sayılabilir. Modern yazarlar Güney Gotik mirası içinde yeni açılar keşfettikçe alt tür büyümeye devam ediyor ve edebiyat, film ve müzik üzerinde kalıcı bir etki bıraktı.

2. TONİ MORRİSON'IN HAYATI, EDEBİ KİMLİĞİ VE AMERİKAN EDEBİYATINDAKİ ÖNEMİ

Toni Morrison olarak da bilinen Amerikalı yazar ve editör Chloe Anthony Wofford Morrison, 18 Şubat 1931'de Chloe Ardelia Wofford olarak doğdu ve 5 Ağustos 2019'da hayata veda etti. Lorain, Ohio'da Ramah (kızlık soyadı Willis) ve George Wofford'un çocuğu olarak dünyaya gelen Toni Morrison, işçi sınıfından siyahi bir ailenin dört çocuğundan ikincisiydi.

Yazar Toni Morrison'ın yaşamında ve sanatındaki olağanüstü başarıları, Amerika'daki siyahi kadınların gücü, sebatı ve başarıları geleneğini genişletmekte ve büyütmektedir. Hayatta, ilk olarak, bu yüzyılın başlarında, olgunlaşmakta olan kızlarına karşı beyazların cinsel şiddetinden korktuğu için yedi çocuğu ve otuz dolarıyla Güney'deki evini terk eden büyükannesi; ikinci olarak da üniversite ve yüksek lisans eğitimi sırasında Morrison'a düzenli olarak para gönderebilmek için “aşağılayıcı işlerde” çalışan annesidir. Sanatsal öncüleri de aynı derecede etkileyicidir. Amerika'da kitap yayınlayan ilk siyahi, 1773'te Çeşitli Konularda Dini ve Ahlaki Şiirleri Yayınlanan bir kadın - Phillis Wheatley- bir köleydi. (Morrison,1983:413)

Amerikalı yazar Toni Morrison'ın yaşamı, ailesinin kökenleri ve edebi mirası, onun kişisel tarihine derin bir biçimde bağlıdır. Morrison'ın hikâyesi, siyahi Amerikalıların nesiller boyunca süren direniş ve azmi ile iç içe geçmiş bir yolculuktur. Morrison Philis Wheatley'i de kendine örnek almıştır. Onun aileden aldığı güç ile Afrikalı-Amerikalı kadın yazarların tarihsel mirasından beslenen sanatsal gelişimini ön plana çıkarmaktadır.

1970 yılında Morrison'ın edebi kariyeri En Mavi Göz (The Bluest Eye)'ün yayımlanmasıyla başladı. Morrison'ın memleketinde geçen roman, eleştirmenlerin beğenisini kazandı ancak halkın ilgisini çekmeyi başaramadı. Morrison'ın ikinci romanı Sula 1973'te yayımlandı ve Afro-Amerikan yaşam tarzına dair içgörülü tasvirleri nedeniyle Sula, Ulusal Kitap Ödülü'ne aday gösterildi ve Ohioana Kitap Ödülü'nü aldı. Bir sonraki romanı Song of Solomon (1977), kağıt üzerinde en çok satanlar listesine girdi. Siyah kültürel mirasın zenginliğine saygı duruşu Morrison'ın iki ödül daha kazanmasına yardımcı oldu: National Book Critics Circle Award ve American Academy and Institute of Arts and Letters Award. Morrison daha sonra 1987'de Sevilen (Beloved)'i yayımladı. Roman, kölelerin dehşet verici ve gotik yaşamlarını ve eski bir kölenin geçmişinin peşini nasıl bırakmadığını anlatmaktaydı. Roman uluslararası başarı kazandı ve Pulitzer Ödülü ile onurlandırıldı. Sevilen (Beloved) ayrıca New York Eyalet Valiliği Sanat Ödülü, Washington College Edebiyat Ödülü'nün ilk sahibi, Ulusal Kitap Ödülü adaylığı ve Ulusal Kitap Eleştirmenleri Birliği Ödülü adaylığı gibi başka ödüller de kazandı. 1993 yılında Morrison, “vizyoner gücü ve şiirsel önemi ile karakterize edilen romanlarında Amerikan gerçekliğinin temel bir yönüne hayat veren” bir yazar olarak Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Ödülü kazanan sekizinci kadın ve ilk Afro-Amerikalı oldu. (Publicwebsites,2025)

Toni Morrison'ın Afro-Amerikan toplumunu, özellikle de Siyahi kadınların tarihini, kültürünü ve deneyimlerini incelemesi, onun edebi karakterini tanımlar. Morrison, Amerikan edebiyatındaki geleneksel ırk ve cinsiyet tasvirlerine meydan okurken, güçlü hikâye anlatımıyla kimlik, hafıza ve aidiyet gibi karmaşık konuları irdeler. Afro- Amerikan mirası ve kültürünün incelenmesi yazarın edebi kimliğinin yönlerinden ilkidir. Afro-Amerikan maneviyatı, folkloru ve sözlü gelenekleri Morrison'ın yazılarına güçlü bir şekilde yansımıştır. Afrika kökenli Amerikalıların konuşma kalıplarını, ritimlerini ve kültürel tarihlerini eserlerine dâhil ettiği için yazıları otantik ve harika bir şekilde inceliklidir. Köleliğin mirasını ve bunun hafıza ve kimlik

üzerindeki yıkıcı etkilerini inceleyen *Sevilen (Beloved)* gibi romanlar bunun özellikle açık örnekleridir. İkincisi ise Siyahi kadınların deneyimlerine odaklanmasıdır. Kitapları sıklıkla Siyahi kadınların yaşamlarına odaklanır ve onların zorluklarını, dayanıklılıklarını ve kendilerini keşfetmelerini vurgular. Örneğin Morrison, *En Mavi Göz (The Bluest Eye)*'de genç bir siyahi kızın hikâyesini anlatarak güzellik, kimlik ve içselleştirilmiş ırkçılığı araştırır. Morrison, kadın karakterlerine, sık sık zorlu sosyal ve kişisel engellerle karşılaşmalarına rağmen, insanlıklarını ve cesaretlerini gösteren büyük bir derinlik verir.

Morrison'a göre, ırk tartışmaları geleneksel olarak yalnızca ırksal hiyerarşiler altında acı çeken insanlara odaklanma eğilimindedir; beyazlık fikrinin de aynı derecede önemli olmasına rağmen, neredeyse her zaman hafife alındığını söyler. Edebiyatta ırk temsillerine yakından bakmak, eserin kasıtlı olarak ırk veya ırkçılık konularını ele alıp almadığına bakılmaksızın, günümüz Amerika'sının karmaşık güç dinamiklerini anlamak için zengin ve ilgili bir yol sağlar. Morrison, kibar görünmek için ırkı görmezden gelme geleneğinin, aslında ırkçılığı ele almak ve nihayetinde ortadan kaldırmak için gerekli olan açık tartışmayı engellediğini iddia etmektedir (Jakubowicz&Perchard, 2017:10-11).

Anlatı tarzı ve yapısı üçüncü sırada gelir. Morrison bir postmodernist olarak doğrusal olmayan yapısı ve lirik, şiirsel diliyle tanınır. Hikâyeleri sıklıkla zaman ve bakış açısı değiştirerek okuyucuların kahramanların en içteki duygularına, anılarına ve fikirlerine daha yakından bakmalarını sağlar. Bu hikâye anlatma tekniği, okuyuculara çok katmanlı bir deneyim sunarak dünyayı genellikle yeterince temsil edilmeyen çeşitli bakış açılarından görmelerini sağlar. Travma ve hafıza temaları dördüncü sırada yer alır. Acı ve hafızanın kimliği şekillendirme biçimi Morrison'ın yazılarında tekrar eden bir konudur. *Sevilen (Beloved)*'de bir hayaletin ürkütücü varlığı, kölelikle ilgili çözülmemiş travmayı temsil eder. Morrison, hem bireysel hem de kolektif geçmişin karakterlerinin hayatlarını etkilemeye devam ettiği yolları inceleyerek tarihsel ve kişisel travmayla yüzleşmenin ve bu travmadan kurtulmanın önemini vurgular. Geleneksel anlatılara meydan okuma beşincisidir. Morrison sık sık Amerikan toplumunu ve edebiyat kanonunu Siyahilerin varoluşuna dair kısıtlı tasvirleri nedeniyle eleştirir, aşırı basitleştirilmiş veya basmakalıp tasvirleri reddeder. Farklı sesleri ve deneyimleri içeren daha kapsamlı bir Amerikan edebiyatı görüşünü destekleyen Morrison'ın çalışmaları, Afro-Amerikan seslerin edebiyattan dışlanmasına karşı çıkan daha geniş bir hareketin parçasıdır. Morrison'ın kültürel eleştirmen olarak işlevi altıncı sırada yer alır. Morrison, kitaplarının yanı sıra ırk, cinsiyet ve kimlik konularında makaleler yazan ve eleştiriler yapan kamusal bir entelektüeldi. Toplumsal kaygıların ele alınmasında edebiyatın işlevi üzerine düşünmüş ve dilin gerçekliği nasıl etkilediğinden bahsetmiştir. Etkisi, feminist ve Afro-Amerikan eleştirisinde öncü bir figür olarak kabul edildiği edebiyat teorisi ve kültürel çalışmalarda da görülebilir.

Morrison'ın ırksal kimliği acımasızca incelemesi sayesinde Amerikan edebiyatı önemli bir dönüşüm geçirdi. Ondan önce Afro-Amerikan deneyimleri genellikle beyaz yazarların gözünden anlatılırdı. Ancak siyahilerin yaşamını ilk elden deneyimlemiş biri olarak Morrison'ın kitapları bu yaşamın dürüst ve özür dilemeden tasvir edilmesini sağladı. Bunu yaparak, sadece yerleşik edebi gelenekleri yıkmakla kalmadı, aynı zamanda edebiyatta siyahi seslere de yer açtı. Morrison'ın yazılarında kadın kimliklerini ve deneyimlerini incelemesi de aynı derecede önemlidir. Kitapları sıklıkla kadınların hem toplumsal hem de bireysel engellerle dolu hayatlarının inceliklerini müzakere etmelerine odaklanır. Morrison, bu öyküler aracılığıyla toplumsal cinsiyet ve ırkın birbiriyle bağlantısına dair derin kavrayışlar sunarak kendisini güçlü bir feminist ses olarak kabul

ettirmiştir. Morrison ayrıca, özellikle Afrikalı-Amerikalılar'ın tarihsel anlatılarıyla ilgilenerek Amerikan edebiyatında yeni bir standart oluşturdu. Siyahilerin tarihsel olarak yeterince temsil edilmeyen gerçekliklerine ses vermek için çalıştı ve eserlerine güçlü bir tarihsel farkındalık duygusu getirdi (aiinscreentrade:2025).

Sonuç olarak Toni Morrison, sosyal yorum, kültürel hikâye anlatımı ve anlatı buluşunu birleştiren karmaşık edebi kimliği nedeniyle Amerikan edebiyatının en önemli seslerinden biridir. Yazdıkları, Afro-Amerikan kültürünün çeşitliliğini ve azmini kutlarken, okuyucuları ırk, kimlik ve tarihle ilgili zor gerçeklerle yüzleşmeye zorlar. “Morrison'ın yazıları kırsal Afro-Amerikan topluluklarına ve onların kültürel mirasına odaklanır; bu mirası soğukkanlı ayrıntılar ve canlı bir kelime dağarcığıyla inceler. Karmaşık yazım tarzı okuyucuya Afro-Amerikalıları ilgilendiren meseleleri sadece anlatmakla kalmaz, gösterir de. Ohio'da ve Kentucky'deki bir plantasyonda geçen Sevilen (Beloved)'de Morrison, köleliği geriye dönüşler ve karakterlerin anlattığı hikâyeler aracılığıyla gösterir. Kelime seçimleri okuyucuya köle efendilerinin kölelerini nasıl vahşi hayvanlar olarak gördüklerini hissettirir. Eserleri nefes kesici olarak nitelendirilen Morrison'ın Sevilen (Beloved)'i bir hikâyeden çok bir tarih ve kendi başına bir hayatı betimler. Ohio'da büyümüş olması da Morrison'a yazar olarak bir ayrıcalık kazandırır. Morrison bazı romanlarında mekânı oraya yerleştirir. Morrison, “Ben Ortabatılıyım, bu yüzden oraya karşı özel bir sevgim var. Benim başlangıcım hep orasıdır (Ohio) ... Ne yazarsam yazayım, orada başlarım... Ohio aynı zamanda klişeleşmiş siyah ortamlardan bir kaçış sunuyor. Burası ne plantasyon ne de getto” (Publicwebsites:2025). Yazarın sözlerinden Ohio'nun kendisi için büyük önem taşıdığı ve bu nedenle eserinde o dönemde mücadele ettiği, gördüğü ve deneyimlediği şeyleri ifade etmek için kullandığı açıktır. Ayrıca o dönemde toplumun yaşadıklarına da dikkat çekmiştir.

3. MERHAMET (A MERCY) HAKKINDA GENEL BİLGİ

Toni Morrison'ın 2008 tarihli romanı Merhamet, 1682 yılında Virginia kolonilerinde geçer. Roman, Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk siyahi başkanını seçtiği 2008 yılında yayımlandı. Vanity Fair'in kitapla ilgili eleştirisinde Diane Johnson Merhamet'i şöyle nitelendirmiştir:

Bugünkü sorunlarımızın ve sıkıntılarımızın beşiğinde, o zamanlar Yeni Dünya'ya ayak basmak için rekabet eden Kızılderili kabileleri, Afrikalılar, Hollandalılar, Portekizliler ve İngilizler tarafından düşmanca bir manzaraya ve insan deneyiminin esasen trajik doğasına karşı bize yüklenen doğum lanetini yakalayan şiirsel, vizyoner, büyüleyici bir hikâye(Johnson,1985).

Morrison'a Mayıs 2011'de Rutgers Üniversitesi-New Brunswick tarafından Fahri Edebiyat Doktoru unvanı verildi. Mezuniyet töreninde “yaşamın, özgürlüğün, anlamlılığın, dürüstlüğün ve gerçeğin peşinde koşmak” hakkında konuştu. Oğlunun 2010 yılında vefat etmesinin ardından Morrison yeni romanını beklemeye aldığını söyledi. “Yazmayı bıraktım, ta ki 'eğer yazmayı bırakmama kendisinin neden olduğunu düşünseydi çok üzülürdü' diye düşünmeye başlayana kadar. 'Lütfen anne, ben öldüm, devam edebilir misin...?’” Bitirdikten sonra Yuva (Home)’yı oğlu Slade'e ithaf etti. 2012'de yayımlanan roman, 1950'lerin ayrımcı ABD'sinde Kore Savaşı'na katılan bir askerin, kız kardeşini beyaz bir doktor tarafından yapılan acımasız tıbbi testlerden korumaya çalışmasını konu alıyor. Morrison'un yazılarının bilimsel olarak incelenmesine adanmış uluslararası bir edebiyat organizasyonu olan ve 1993 yılında kurulan Toni Morrison Society, 2012 yılının ağustos ayında Oberlin College'a taşındı. Morrison'ın on birinci kitabı olan Tanrı Çocuğa Yardım Etsin 2015 yılında yayımlandı. Moda ve güzellik sektörlerinde yönetici olarak çalışan Bride'ın, koyu teni nedeniyle annesinin çocukluğunda maruz kaldığı istismarın yarattığı travmayı konu alır. Morrison, 1865 yılında Kuzeyli kölelik karşıtları tarafından kurulan The Nation'ın yayın danışma kurulunda görev yapmıştır. Özel hayatına gelince, 1957'den 1964'e kadar Howard Üniversitesi'nde profesör olarak çalışırken Jamaikalı bir mimar olan Harold Morrison ile tanıştı. İkili 1958 yılında evlendi. Onun soyadını benimsedi ve Toni Morrison adını kullandı. İlk çocukları Harold Ford 1961 yılında doğdu. 1964'te Harold ile hamileyken boşandılar. 1965'te ikinci oğlu Slade Kevin dünyaya geldi. Morrison, Yuva (Home) adlı romanını yazarken 22 Aralık 2010'da oğlu Slade Morrison'ı pankreas kanserinden kaybetti. Kitabı bitirmeden önce yazmaya bir ya da iki yıl ara verdi ve kitap 2012'de yayımlandı. Morrison 5 Ağustos 2019'da New York, Bronx'taki Montefiore Tıp Merkezi'nde zatürreye bağlı komplikasyonlar sonucu vefat etti. Merhamet romanı aynı zamanda ırkçılığı ve kilise ile devlet arasındaki ilişkiyi de anlamaktadır. Toni Morrison bir röportajında bu konudan bahsetmektedir.

Siyahi olduğu için değil, ama renginin sorun olduğunu keşfettiğinde, bunun nedeni ırksal şeyler değil, dini şeylerdi. Örneğin, şeytana bakın ve bu kıızı gördüklerinde rengi nedeniyle şeytanın kölesi olduğunu düşünüyorlar ve kilise ile devlet arasında bir ayrım olması gerektiğini söylemek zorunda kaldılar (Toni Morrison'un ‘A Mercy’ (2008) üzerine röportajı:2025).

Roman, baskı ve adaletsizliğe karşı bir isyandan ziyade, tüm bunların kadınların ruhlarında açtığı yaralara dikkat çeker. Kendilerini bulma, var olma, yollarına devam etme çabaları vardır. Bu çabaların arka planında dönemin siyasi, sosyal ve dini özellikleri anlaşılabilir. Yasaların ve dinin beyazların tekelinde olduğuna, beyaz ırkın insanı bile ticaret nesnesi haline getirerek insanlık onurunu nasıl köleleştirdiğine dikkat çekilmektedir. Morrison'ın Merhamet'i Amerikan tarihinin alaycı bir incelemesini sunarak Amerika'daki “seçilmiş halk” kavramının seçilmişler ve Ötekiler arasındaki zararlı ikiliklere nasıl dayandığını gösterir. Morrison, Florens Amerikan istisnacılığının

sonuçlarına katlanırken, Ötekilerin ayrılması hakkındaki düşüncelerini iletirmek için yapısal bir ilke ve perspektif olarak ayrımı ustaca kullanan bir anlatı yapısı kullanır. Morrison'ın daha önceki romanlarının neredeyse tamamında kullandığı Amerikalılar arası ortamdan Merhamet'in daha küresel ortamına geçiş örneğini takip eder. Romanın odağı ulusal bağlamdaki ırkçılıktan daha ziyade küresel bir kapsama kaydırarak etnik Amerikan edebiyatı çalışmalarını daha küresel bir perspektifi içerecek şekilde genişler. Lina'nın kendinden emin, hükmedici anlatımı, Florens'in duygusal, şiirsel anlatımı ve Sorrow'un gizliden gizliye kendisinin ve dünyanın farkında olmayışı, okurken kadınları birbirinden ayırmaya yardımcı olmaktadır. Roman baskıya ve adaletsizliğe bir isyandan çok, tüm bunların kadın ruhunda açtığı yaraları anlatmaktadır. Kendilerini bulma, var olma, yollarına devam etme çabaları vardır. Bu çabaların arka planında dönemin siyasi, sosyal ve dini özelliklerini görmek mümkündür. Yasaların ve dinin nasıl beyazların tekeline geçtiğini, beyaz ırkın insanı bile ticaret nesnesi haline getirerek insanlık onurunu nasıl köleleştirdiğini anlamak mümkündür. Pek çok tarihi romanda olduğu gibi, Toni Morrison'ın Merhamet romanının ortaya attığı ilk sorulardan biri, iki tarihsel dönem arasındaki ilişkiyle ilgilidir: romanın geçtiği zaman ve yazıldığı zaman. Merhamet, on yedinci yüzyılın sonlarında köleliğe doğan, annesinden koparılan ve Amerika Birleşik Devletleri'ne dönüşen vahşi doğada bir hayat, bir kimlik ve bir gelecek kurmaya çalışan genç bir kadın olan Florens'in hikâyesini anlatmaktadır.

Romanın (ve genel olarak Morrison'ın eserinin) pek çok okuması ulusal bağlamda tarihin bağlayıcı dokusuna odaklanır (özellikle Amerika'nın kölelik ve ırkçılık tarihinin travmasının kendi çağımızda nasıl sürdüğü ve devam ettiği). Ben Morrison'ın küreselleşmenin arkeolojisi anlamına gelen vizyonunun önemini tam olarak takdir etmek için kapsamımızı ulus devletin ötesine genişletmemiz gerektiğini savunuyorum. Erken modern dönem ve yirmi birinci yüzyılın başları, dünya genelinde toprakların dağılımını yöneten kuralların nispeten istikrarlı görüldüğü Vestfalya devlet egemenliği sistemi döneminin iki yanına düşmektedir. Buna karşılık, kaotik erken sömürge Amerika'sında veya hiper-bağlantılı çağdaş küreselleşmede, ulusal egemenliğin gücü daha zayıftır ve sonuç olarak mekânın siyasi kavranışı daha kaotik ve dalgalı hale gelir(Hansen,2018:210).

Kısacası, Afro-Amerikan edebiyatının gelişimine ve görünürlüğüne büyük katkı sağlayan Nobel ve Pulitzer ödüllü yazar Toni Morrison, bakışlarını bu kez Amerika'da köle ticaretinin geliştiği 1600'lü yılların sonuna çevirir; insan hayatının hiçe sayıldığı, özgürlüğün bir kavram olarak bile düşünülmediği bir dönemde, sefil yolculukların ve pazarlıkların öznesi olan insan bedeninin hayatla, doğayla ve kendisiyle olan ilişkisine odaklanmaktadır. Her şeye rağmen kendini gerçekleştirmek için tutunacak bir dal bulan kadınların dünyası ile efendi ile köle, ticaret ile tarım, özgürlük ile kâr arasında bölünmüş erkeklerin dünyası bir çiftlikte kesişir. Dinsel, kültürel, bölgesel ve mezhepsel farklılıklar ile insanlığın kölelikle ilişkisi panoramik bir şekilde sunularak resim tamamlanır. Morrison, çiftlik kadını, hizmetçi ya da köle olarak hep ikincil rollere itilen kadınların iç çelişkileri ve insanı bile ticari bir unsur olarak gören sınırlı beyaz bir dünyada arzu ve aşkla mücadeleleri etrafında masalsı ama gerçek bir hikâye anlatmaktadır.

4. MERHAMET ROMANINDAKİ GOTİK UNSURLAR

Toni Morrison'ın *Merhamet* adlı romanı, Gotik edebiyatın birçok önemli öğesini barındıran, karanlık ve yoğun bir anlatı sergilemektedir. Roman, Amerikan tarihinin erken dönemlerine, özellikle 17. yüzyılın sonlarına odaklanarak kölelik, sömürgecilik, dinî fanatizm ve bireysel travmalar gibi derin temaları işlerken, Gotik edebiyatın belirgin unsurlarını ustaca kullanmaktadır. *Merhamet*'te öne çıkan Gotik unsurlar ve açıklamaları şunlardır:

4.1. Gotik Mekânlar: Tecrit edilmiş ve Tekinsiz Yerler

Romanın büyük bir bölümü, Anglo-Hollandalı tüccar Jacob Vaark'ın sahip olduğu mülk üzerinde geçmektedir. Bu mülk, ormanın derinliklerinde yer alarak vahşi doğa ile çevrili tecrit edilmiş bir alan oluşturur. Bu mülk, Amerikan Gotik edebiyatında sıkça rastlanan 'harabe malikâne' motifinin bir yansımasıdır. Vaark, büyük ve ihtişamlı bir malikâne inşa etme hayali kurarken, bu süreçte hem kendi hem de ailesinin hayatı sarsılır. Orman, doğaüstü güçlerin, yabani hayvanlar, kızılderililer, tehditlerin ve korkuların örneği olarak tasvir edilir; içinde kaybolmanın yalnızca fiziksel bir tehlike değil, aynı zamanda ruhsal bir tehdit de oluşturduğunu gösterir.

Jacob Vaark merhametli ve iyi huylu bir öncüdür(pioneer).Eşine her zaman iyi davranmış ve destek olmuştur ayrıca ticaret hayatında da hep dürüst davranmıştır. Irkçı bir kişiliğe sahip değildir. Jacob Vaark, D'Ortega'nın plantasyonunu ilk gördüğünde onu büyüleyen bir estetikle karşılaşır. "Bal rengi taşlarla inşa edilmiş malikâne, şehirlerdeki mahkeme binaları kadar görkemliydi" (Morrison,2008:20). Klasik gotik metinlerdeki gösterişli dış cepheye sahiptir. Bu ihtişam, kısa sürede iç mekânın boğuculuğu, içindeki adaletsizlik ve sessizlikle uyumludur. Gotik yapıların dışıyla içi arasındaki bu uyum, Morrison'da da yer bulur. Kapalı ve boğucu alanlarda aynı zamanda burada örnek verilebilir. Malikâneye adım atıldığında okuru başka bir atmosfer bekler. "Pencereler cehennem sıcaklarını dışarıda tutmak için sıkı sıkı kapatılmıştı"(21). Pencerelerin sıkıca kapatılması, içerideki havasızlığı ve içe kapanıklığı, dış dünyaya kapalılığı, gizliliği ve sırları temsil eder. Gotik mekânlarda sıkça rastladığımız bu ayrıntı, hem fiziksel hem ruhsal bir sıkışmışlığa işaret eder. Malikâne artık bir barınak değil, ruhsal karanlığın mahzeni, siyahiler için bir hapishanedir.

Malikâne sadece fiziksel değil, psikolojik olarak da baskılayıcıdır. "Adamın oğulları mezarlık kadar sessiz, eşiyse papağanlar kadar gevezeydi"(24). Ailenin üyeleri arasındaki iletişimsizlik, mekânın boğuculuğu ile bütünleşir. Bu sessizlik, gotik gelenekte sıkça karşımıza çıkan "anlatılmayan geçmiş", "konuşulmayan acılar" atmosferini oluşturur. Morrison, malikâneyle toplumsal bir eleştiri de gündeme getirir. Malikâne bir emek sömürüsü üzerine kurulmuştur. "Köleleri koyacak bir yerinin olmamasının yanı sıra onlara verecek işi de yoktu" (27). Bu yapı, bir huzur alanı değil, sessizce işleyen bir adaletsizlik sisteminin simgesidir. Malikânenin görkemi, köle emeğiyle inşa edilen bir yalandır. "Barakalar bomboş, sessizdi. Orada yaşayanların tarlalarda olduklarını tahmin edebiliyordu" (20). Sessizlik burada doğrudan 'uğursuzluk'la ilişkilidir. Sanki malikâne, yaşayanlardan çok ölülerin fısıltısını taşıyor gibidir. Gotik anlatıların tipik unsuru olan 'tekinsizlik' burada da devreye girer. Sonuç olarak Morrison'un malikânesi, gotik mekânların tüm işlevlerini taşır. Örneğin, dışarıdan ihtişamlı, içeriden çürük olması, sessiz ama geçmişin çılgınlıklarıyla dolu olması ve barınak değil, bastırma ve sömürünün sembolü olması gibi şeyler örnek olarak verilebilir. Bu yönleriyle *Merhamet*, malikâneyi klasik gotik yapıların ötesine taşıyarak

tarihsel travmaların mekâna sinmiş halini sunar. Malikâne artık sadece taş ve harçtan ibaret değil; kolektif bir hafıza, bastırılmış adalet ve yankılanan suçluluğun fiziksel tezahürüdür.

Jacob Vaark'ın inşa ettiği malikâne ise, Gotik edebiyatın klasik unsurlarından biri olan ürkütücü ve gizemli mekân kavramını yansıtır. “İnşa ettiği malikâne gerçekten de görkemliydi ama ıssızdı, harap bir saray gibi görünüyordu” (132). Malikânenin ıssızlığını ve Gotik atmosferini etkileyici bir biçimde vurguluyor. Jacob Vaark'ın inşa ettiği malikâne, Gotik edebiyatın klasik unsurlarından biri olan ürkütücü ve gizemli mekân kavramını yansıtır. Büyüklüğü ve تنها atmosferi, karakterler üzerinde bir baskı kurarak Gotik atmosferi güçlendirir. Romanın büyük bir bölümü, Amerikalı bu toprak sahibinin çiftliğinde geçer. Bu çiftlik, geleneksel gotik anlatılardaki ‘perili ev’ ya da ‘tekinsiz yapı’ işlevini üstlenir. Gotik eserlerde bu tür mekânlar, geçmişin hayaletlerini/ suçlarını barındırır ve karakterlerin kaçamayacağı bir kaderin simgesi haline gelir. Morrison'ın *Merhamet*'ndeki çiftlik ise, bu bağlamda hem fiziksel hem de mecazi bir hapishane niteliğini taşır. Çiftliğin efendisi Jacob Vaark, köleliği ahlaki olarak yanlış bulsa da ekonomik sistemin bir parçası olarak köle çalıştırmaktan kaçınmaz ve servetinin büyük bir kısmını bu düzenden elde eder. Jacob, sömürge dünyasının temsilcilerinden biri olarak hastalık ve ölümün bir simgesi haline gelir. Onun çiçek hastalığına yakalanıp hayatını kaybetmesi, sadece bireysel bir felaket değil, aynı zamanda sömürgeci düzenin çöküşünün de bir işaretidir. “Jacob'ın ölümüyle çiftlik karmaşaya sürüklenir ve geride kalan kadınlar için bir hayatta kalma mücadelesi başlar ” (60). Morrison, Jacob Vaark'ın çiçek hastalığına yakalanıp ölmesini hem bireysel hem de sistemik bir çöküş olarak betimler. Jacob'ın eşi Rebekka'nın da hastalanması ve ölümle burun buruna gelmesi, çiftliğin tamamen bir ölüm mekânına dönüşmesine yol açar. Çiçek hastalığının yol açtığı fiziksel çürüme, yalnızca bireylerin bedenlerinde değil, aynı zamanda toplumsal yapının da çürüyüşünde gözlemlenir. “Gotik anlatılarda hastalık genellikle yozlaşma ve ahlaki çöküşün bir göstergesi olarak öne çıkar” (Schmudde,2005:36-37). Schmudde, Morrison'ın gotik öğeleri tarihsel travmalarla nasıl ilişkilendirdiğini açıklar. Morrison, Rebekka'nın hastalığı üzerinden sömürgeci dünyanın nasıl bir ölüm kültürüne dayandığını gözler önüne serer.

Diğer bir tekinsiz mekân olarak orman örnek verilebilir. Florens, yola çıktığında geçmek zorunda olduğu ormanı tarif ederken, yalnızca coğrafi bir mekâna değil, içsel bir karanlığa da girer. “Çiftlikten sana ulaşana kadar geçmek zorunda olduğum vahşi topraklarda kimler yaşıyor? Bana yardım mı edecekler, yoksa canımı mı yakacaklar?” (9). Gotik orman, burada hem fiziksel bir tehdit hem de bilinmeyene duyulan korkunun sembolüdür. Bu korku, sadece dışsal tehlikelerden değil, içsel belirsizliklerden de kaynaklanır. Florens'in hafızasında yer etmiş orman yaratıkları, gotik edebiyatın doğaüstü varlıklarına benzer bir tekinsizlik taşır. “Vadideki kemiksiz aylar... Derileri, altında tek bir kemik dahi yokmuş gibi dalgalanır... Gözlerine bakmamalısın, ölümcül bir hatadır”(9). Kemiksiz aylar post ve kürk ticareti yapan tüccarların gelir kaynağıdır.

Burada doğa, büyüleyici olmaktan çıkarak tehditkâr bir hale gelir. Gotik gelenekte olduğu gibi Morrison'un ormanında da sınır kaybı, form bozulması ve doğayla iç içe geçmiş korku vardır. Florens, ormana girme fikriyle özgürlüğe yaklaşırken, aynı zamanda bir yalnızlığa ve bilinçaltı hesaplaşmaya sürüklenir. “Karanlıkta seni nasıl bulacağım? O yüzden gelemiyorum sana”(10). Orman burada bir geçit mekânı olmaktan çıkıp, karakterin yönünü kaybettiği, içsel karanlığıyla baş başa kaldığı bir bilinç alanına dönüşür. Bu da gotik anlatılardaki ormanın psikolojik/tehdit işlevine denk düşer. Jacob Vaark için orman, hem geçmişin hem de hafızanın taşıyıcısıdır. “Geçmişte de Şirket'in herkesi kolay paranın beklediğiyle ilgili sözlerinin yalan olduğunu keşfetmek onu ne şaşırtmış ne de cesaretini kırmıştı ” (17). Jacob'ın ormanlarla olan ilişkisi, kolonileşmenin fiziksel

şiddetiyle de bağlantılıdır. Gotik orman, burada yalnızca bireysel değil, tarihsel bir travmanın tanığı hâline gelir. Ormanın içinde yaşayan diğer halklar, karakterlerin inanç sistemlerini ve kimliklerini de tehdit eder. “Yerlilerin hepsi Lina gibi değilmiş... Geceleri dans ediyormuş, mavi boncuklu etek giyip hilalin ışığıyla” (10). Burada ise orman, kültürel farklılıkların ve mistik uygulamaların merkezi olarak sunulur. Gotik metinlerdeki ‘öteki’ mekânlara benzer şekilde, Morrison’ın ormanı da hem fiziksel hem kültürel bir sınır alanıdır.

Orman, roman boyunca hem bir sığınak hem de bir tehdit unsuru olarak tasvir ediliyor. Florens için orman, özgürlüğün ve tehlikenin iç içe geçtiği bir mekândır. Roman boyunca orman hem bir sığınak hem de tehdit unsuru olarak betimlenir. Gotik edebiyatta ormanlar, bilinmezlik ve doğaüstü olayların merkezi olarak kullanılır ve karakterlerin içsel yolculuklarını ve korkularını yansıtır. “Orman çoktan kapanmıştı, ağaçlar geri dönüş yolunu tıkamak için kalınlaşıyordu” (85). Bu ifade, ormanın insana olan kayıtsızlığını ve karakterlerin içsel mücadelelerini göz önüne serer. Bu cümle, ormanın hem fiziksel hem de mecazi olarak hapsediciliğini ve belirsizliğini vurgular. Roman boyunca okuyucuya sürekli bir belirsizlik ve tehdit hissi aşılanır. Doğa, karakterler için hem bir sığınak hem de bir korku kaynağı işlevi görmektedir. Sürekli bir korku ve endişe hâkimdir; karakterler kölelik, hastalık, ölüm ve ihanetle dolu bir dünyada hayatta kalmaya çalışır. İklim ve doğa betimlemeleri, sıklıkla Gotik bir atmosfer yaratır: kasvetli hava, gizemli bataklıklar, puslu ormanlar ve sert kışlar.

Sonuç olarak Toni Morrison’un *Merhamet*’indeki orman tehlikeli bir geçiş alanı, bilinçdışının bir temsili, sömürgeciliğin ve köleliğin bastırılmış tarihsel hafızası ve doğa ile uygarlık arasındaki çatışmanın mekânıdır. Bu yönleriyle roman, gotik edebiyattaki orman temasını yalnızca korku ve gerilimle değil, tarihsel hesaplaşma ve kimlik sorgusuyla da derinleştirir.

4.2. Terk edilmiş ve Travmatize Kadın Karakterler

Gotik edebiyatın önemli özelliklerinden biri, toplumdan dışlanmış, acı çekmiş kadın karakterlerdir; *Merhamet*’te bu tema etrafında şekillenir. Florens annesi tarafından Jacob Vaark’a verilen genç bir kızdır. Annesinin onu ‘merhamet’ duygusuyla terk ettiğini düşünürken, aslında onu köle sahibinin zulmünden korumaya çalıştığının farkına sonradan varır. Florens’in travmaları, Gotik bir kahraman gibi derinlik kazanır. Jacob Vaark’ın eşi olan Rebekka, Avrupa’dan Amerika’ya getirilmiş bir kadın olarak tecrit edilmiş, korkutucu ve düşmanca bir doğal ortamda var olmanın zorluklarıyla yüzleşir. Başlangıçta mutlu bir evlilik yaşarlar ama zamanla içindeki sertlik ve hayatta kalma içgüdüğü su yüzüne çıkar. Çünkü Jacob sık sık iş seyahatlerine gitmektedir. Kızılderili kökenli bir karakter olan Lina, kabilesinin salgın hastalıklar ve dehşetli bir yangın nedeniyle yok olması sonucu travmatize olmuş bir biçimde Vaark ailesinin mülkünde çocuk yaşında çalışmaya başlar.

Toni Morrison, eserlerinde Afrikalı-Amerikalı kadınların tarihsel ve bireysel travmalarını ustalıkla ele alır. *Merhamet* (*A Mercy*) romanı da bu bağlamda önemli bir yere sahiptir; zira gotik unsurların belirgin olduğu bir anlatı sergilemektedir. 17. yüzyılda Amerika’da, köleliğin henüz yasallaşmadığı, ancak ekonomik sistemin ayrımcılıkla şekillendiği bir dönemde geçen roman, toplumsal yapının dışına itilmiş, tecrit edilmiş ve çeşitli travmalar yaşamış kadın karakterlerin hikâyelerini derinlemesine inceler. Bu bölümde, *Merhamet*’in gotik bir anlatı olarak nasıl şekillendiğini, özellikle gotik edebiyatın temel motiflerinden olan tecrit, travma ve kadın bedeni üzerindeki tahakküm ekseninde ele alınacaktır.

“Gotik edebiyat, genellikle korku, tecrit, travma, bilinmezlik ve tekinsizlik gibi unsurlarla şekillenir” (Botting,1996: 3). Fred Botting, gotik edebiyatın temel unsurlarını inceleyerek bu türün karamsar atmosferini, korku ve tecrit temalarının etrafında nasıl biçimlendiğini ortaya koyar. Morrison’ın eserlerinde beliren tekinsizlik ve travma da bu tanımlarla paralellik göstermektedir. 18. ve 19. yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkan gotik roman türü, zamanla farklı edebi akımlarla birleşip evrim geçirmiştir. Geleneksel gotik metinlerde kasvetli kaleler, perili evler ve doğaüstü unsurlar ön planda yer alır. “Modern gotik anlatılar, özellikle Morrison gibi yazarların elinde, toplumsal travmaların ve dışlanmış bireylerin hikâyelerini anlatmak için bir araç haline gelmiştir” (Hogle,2002:5). Hogle, gotik edebiyatın yalnızca doğaüstü unsurlar ve korku öğeleriyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda toplumsal travmaları anlatan bir tür haline geldiğini vurgular. Bu bağlamda, Morrison’ın romanlarıda özellikle Afrikalı-Amerikalıların tarihsel travmalarını gotik unsurlar aracılığıyla işler. Morrison, Afrikalı-Amerikalı kimliğin tarihsel süreçte nasıl bir ‘lanet’ gibi taşındığını ve bu mirasın nesiller boyunca nasıl aktarıldığını işleyen bir yazar olarak, gotik unsurları sıklıkla kullanır.

Yıllar öncesinden hatırladığı yola vardığında artık temkinli davranması gerektiğini bildiğinden Regina’yı yavaşlattı. O topraklarda kimin dost kimin düşman olduğunu bilemezsiniz. Altı yıl kadar önce zencilerden, yerlilerden, beyazlardan ve melezlerden oluşan bir ordu (özgürlüğünü kazanmış olanlar, köleler ve borçlarını ödemek için hala çalışmak zorunda olanlar), üst tabakalara savaş açmıştı. ‘Halkın Savaşı’na katılanlar, cellatlar karşısında son ümitlerini de kaybettiğinde, o güne kadar yaşananlar bahane edilerek (ki buna düşman kabilelerin katledilmesi ve Carolinalılar’ın topraklarından sürülmesi de dâhildi), düzeni sağlamak için kargaşaya ve zulme geçit veren yeni kanunlar konuldu. Zencilerin silah taşımalarını, seyahat etmesini ve toplanmasını yasaklayarak, serbest bırakılmalarını neredeyse imkânsızlaşarak, köle sahibinin zararları karşılandığı sürece hangi nedenle olursa olsun zencileri öldürme yetkisi vererek beyazları geri kalanlardan ayırdılar ve böylece sonsuza dek onları ötekilerden koruyacaklarına inandılar (15).

Burada da bahsedildiği gibi öncesinde güvenli bir şekilde geçilen ve tehlike arz etmeyen bu alan bile artık güvenli değildir. Bu da demek olur ki toplumun düzenin bozulmuş olduğunu göstermekte ve ayrıca bunlara ek olarak yeni kanunların oluşmaması da toplumun yozlaştığını gösterir, dahası yeni kanunlar da tamamen ırkçı bir politika izlemiştir. Kölelik kurumu siyahileri beyaz ırktan ayırarak, beyaz ırkı üstün göstererek toplumun değerlerini bozmuştur bu da o dönemin gotik türünde Amerikalıların ‘lanetli’ damgası yediğini açıkça ortaya koymaktadır. *Merhamet*, gotik atmosferi yoğun bir biçimde barındıran bir eserdir; çünkü karakterler hem fiziksel olarak yalnızlığa mahkûm edilir, hem de ruhsal olarak derin travmaların içinde kaybolmuşlardır. Morrison’un gotik anlayışı, bireysel korkular ve içsel çöküşlerin yanı sıra, toplumsal şiddetin ve tarihsel baskının yol açtığı korkular üzerine de kuruludur.

Diğer bir önemli konu ise tecrit ve tekinsiz mekânlardır. “*Merhamet*’in gotik doğasını anlamak için mekânsal tasvirleri incelemek önemlidir. Romanın büyük bir kısmı, New England’ın 17. yüzyıldaki vahşi doğasında, medeniyetten uzak bir çiftlikte geçer” (Warwick,1999:43). Warwick, gotik romanlarda mekânın korku ve tekinsizlik kaynağı olarak nasıl bir rol oynadığını açıklar. Angelus gemisi de tekinsiz bir yer olarak adlandırılabilir; çünkü çoğunluğu tekinsiz insanlardan oluşan ve hatta kaptanın da normal biri olmadığı bir yolcu gemisidir.

Angelus gemisinde onun haricinde yedi kadın daha vardı. Gemiye binme sıralan gelinceye dek sırtlarını denizden esen rüzgâra vermiş, kutuların, çuvalların, üst güvertede seyahat eden yolcuların, arabaların, nöbetçilerin, valizlerin ve zırlayan çocukların arasında titreyerek

beklemişlerdi. Sonunda alt güvertede seyahat edecek yolcular gemiye çağırıldı. Adları, doğdukları ülkeler ve meslekleri kaydedildi, kadınlardan dördü veya beşi hizmetçi olduklarını söyledi. Rebekka kısa sürede gerçeklerin farklı olduğunu öğrendi; onları erkeklerden ve daha üst seviyedeki kadınlardan ayırıp hayvanların tutulduğu ahırların altındaki karanlık bir yere götürüldüler. Tepede, ışığın ve temiz havanın geldiği ufak bir kapak, tuvaletlerini yapmaları için elma şarabı fıçısının yanına konulmuş. bir varil, yemek vakti geldiğinde de yiyeceklerin aşağı indirilmesi için ipin ucuna bağlı bir sepet (87).

Kadın ve erkek eşitsizliği burada göze çarparken geminin kadınlar için güvenilir bir ortam olmadığını da ortaya çıkmaktadır. Kadınların hayvanların tutulduğu bir ortama götürülmesi kadınlara değer verilmediğini, küçük görüldüğü de açıkça bellidir. Morrison'ın çiftlik mekânı da bu bağlamda incelendiğinde, klasik gotik yapıların (şatolar, perili evler) bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bu mekân, klasik gotik romanlarda sıkça rastlanan 'perili ev' veya 'tekinsiz yapı' işlevini görür. Çiftlik, karakterleri bir araya getiren, aynı zamanda onları dünyadan tecrit eden bir hapishaneye dönüşmektedir. Perili ev olarak adlandırılması da Jacob öldükten sonra mezarından çıkarak evini ziyaret etmeye gitmesidir.

Jacob Vaark güzel evini ziyaret etmek için mezarından çıktı. Öyle de yapmalıydı," dedi Willard. "Ben kesin öyle yapardım," diye cevapladı Scully. Hala bölgedeki en ihtişamlı evdi ve sonsuza kadar oyalanmak için daha uygun neresi olabilirdi? Gölgeyi ilk fark ettiklerinde Scully onun gerçekten Vaark olduğuna emin değildi, kontrol etmek için eve yakından bakmaları gerektiğini düşünüyordu. Diğer taraftan ruhlar konusunda bilgili olan Willard arkadaşını mezardan çıkan ölüleri rahatsız etmenin muhtemel neticeleri konusunda uyardı. Geceler boyunca odalarda dolaşan gölgenin Jacob Vaark'tan başkası olmayacağına ikna olana dek evi gözetlediler (150).

Çiftliğin fiziksel bir mekândan fazlası hâline geldiğini görülmektedir. Başlangıçta sığınak ya da yaşam alanı olarak görülen bu yer, zamanla karakterler için adeta bir hapishaneye dönüşmekte, onları dış dünyadan koparıp, tecrit edildikleri bir mekân haline gelmesine sebep olmaktadır. Bu atmosfer, mekânın uğursuzluğunu ve karamsarlığını güçlendirmektedir. Jacob Vaark'ın ölümünden sonra, 'mezarından kalkıp evini ziyarete gelmesi' çiftliğin artık bir perili eve dönüştüğünü simgeler. Vaark'ın gölgesinin mekânda dolaşması, ortamda neredeyse gotik bir korku unsuru oluşturur. Willard'ın ruhlar hakkında bilgisinin olması ve arkadaşını uyarması, hikâyenin doğaüstü boyutunu derinleştirir. Ayrıca, Scully ile Willard'ın gölgeyi gözlemlemeleri, belirsizlikle yüzleşme teması aracılığıyla karakterlerin içsel korkularıyla mücadele ettiklerini göstermektedir. Vaark'ın hayaletinin hâlâ 'en ihtişamlı evde' kalmak istemesi, onun dünyevi sahiplik arzusunun ve belki de tamamlanmamış işlerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Toni Morrison romanındaki mekân ile kimlik arasındaki ilişkiyi ve toplumsal tecriti etkileyici bir biçimde yansıtır.

Baş karakter olan Florens, kölelikten kurtulmuş olsa da gerçek bir bağımsız birey olma yolunda zorluklarla karşılaşan genç bir kızdır. Sahibi Rebekka, kocasının ölümünün ardından toplumsal ve fiziksel yalnızlığa mahkûm olur. Lina ise, hayatta kalmak adına Hristiyanlaştırılmış bir yerli kadın olarak sürekli bir kimlik kaybı yaşamaktadır. "Lina, yerli kimliğini kaybetmiş, Hristiyanlaştırılmış ve aidiyet duygusunu yitirmiştir" (Tally,1999:25). Burada Lina'nın bir aidiyet sorunu yaşadı ve kendi benliğini kaybettiğini açıkça görünmektedir. Sorrow adeta bir hayalet gibi ortada dolaşır; geçmişi belirsiz, zihinsel durumu kırılgan ve bir tür 'öteki' olarak algılanmaktadır. Bu kadınların hepsi, toplumsal normlara uyum sağlayamayan ve sistemin dışına itilmiş figürlerdir. "Gotik edebiyatın temelinde yer alan 'yabancılaşma' ve 'dışlanmış birey' temaları, Morrison'ın romanında oldukça belirgindir" (Schmudde,2005:36). Schmudde ise Morrison'ın romanlarındaki

gotik unsurları incelerken, özellikle karakterlerin toplumdan dışlanmışlık hissine odaklanmaktadır. Eserdeki kadın karakterler de bu bağlamda birer ‘yabancı’ olarak tasvir edilmektedir.

Diğer bir gotik unsur ise travma ve zihinsel bölünmelerdir. Morrison’ın gotik estetiği, yalnızca mekân unsurlarıyla değil, aynı zamanda karakterlerin içsel dünyalarındaki çöküşlerle de vurgulanmaktadır. Özellikle Florens’in hikâyesi, onun ne denli bir korku ve travma içinde yaşadığını gözler önüne serer. “Florens, annesi tarafından terk edildiğini düşündüğü için sürekli bir sevgi ve aidiyet arayışı içindedir” (Rigney,1991:88). Rigney, Morrison’ın kadın karakterlerinin içsel çatışmalarını incelerken, anneler ve kızları arasındaki ilişkinin nasıl bir travma kaynağı oluşturabileceğini açıklar. Florens’in annesinden ayrılması, onun kimliğinin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Gotik edebiyatın temel temalarından biri olan ‘anne figürünün kaybı’ ve bunun doğurduğu korkular, Florens’in karakter gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. “Florens’in demirciye duyduğu saplantılı aşk, onu kendi kimliğini neredeyse kaybetmesine neden olur” (154). Bu olay, doğrudan romandan alınmış bir kesittir. Morrison, Florens’in bağımlı hale gelişini gotik saplantı motifleri üzerinden ustaca işler. Bu bağlamda, Morrison’ın gotik anlayışı, klasik gotik romanlardaki akıl hastalığı veya histeri ile temsil edilen kadın karakterleri hatırlatmaktadır. Florens’in içsel dünyasındaki çöküş, zamanla dış dünyasına da yansır ve bu durum onu kendisini bir ‘canavar’ olarak görmeye iter. Morrison bu noktada, toplumun ötekileştirdiği bireylerin nasıl kendilerini bir ‘öteki’ olarak algılamaya başladığını ustalıkla ortaya koyar. Diğer bir travma ise Sorrow’dan verilebilir çünkü ismi acı ve hüznün anlamlarına gelmektedir, bu sebeple Lina ona hiçbir zaman yaklaşmaz ve iyi davranmaz.

Efendi(Jacob), Sorrow’u çiftliğe getirdiğinde, çiftlikte yaşayan kadınlar çoktan umutsuzluğa karşı birleşmiştir ve onu aralarına almazlar. Hanım’a(Rebekka) göre kız işe yaramazın tekiydi, Lina’ya göre kötü şansın vücut bulmuş hali: Kızıl saç, kara diş, boynunda belirip kaybolan yaralar ve Lina’nın tüylerini diken diken eden uzun kirpikli gri gözler ...(60).

Sorrow çiftliğe ilk geldiğinde bir tepkiyle karşılaşır. Kimse onu istemez çünkü en başından beri şanssızlık olarak adlandırılır. Rebeka’nın bebeklerinin ölüm sebebi olarak hep Sorrow’un geliş gösterilir, onun ilk geliş Lina için umutsuzluğun başlangıcı olarak gösterilebilir ve Sorrow açısından bu travmatik ve zihinsel bölünmeye yol açar. “Sorrow da onun gibiydi, kız ortalıktayken civcivler yumurtadan çıkmıyor, tereyağı yemeğe lezzet katmıyordu. Lina, Hanım’ın oğullarının beklenmedik ölümünün Sorrow’un beraberinde getirdiği lanetle bağlantılı olduğuna emindi”(62). Sorrow’un gelişinin çiftlik üzerindeki etkisi de Lina üzerinden incelenebilir, Lina Sorrow’un lanetli olduğuna o kadar inanmış ve çevresini inandırmaya çalışmıştır ki o olduğu zaman hiçbir yemeğinin lezzetli olmadığını, civcivlerin dahi yumurtadan çıkmadığını dile getirmiştir. Bu örneklerde Lina’nın batıl inançlara ne denli bağlı olduğunu gösterir.

Yine bu konuyla bağlantılı olarak eserde:

"Oğlunuz, John Jacob. Sorrow geldikten sonra öldü."

"Sus Lina. Eski acıları körükleme. Bebeğim ateşli hastalıktan öldü." "Ama Patrician da hastalandı ve ... "

"Sus dedim. Bu ilkel saçmalıkları duymak istemiyorum, kollarımda ölmesi yeterince büyük bir acı " (62).

Rebekka böyle bir ilkelliğe inanmasa da Lina yaşanan çoğu acının sebebini Sorrow’un gelişine bağlamış, onun çiftliğe acıdan başka bir şey getirmedigine inanmıştır.

Diğer önemli bir konu ise kadın bedeni ve güç ilişkileridir. “Gotik romanların bir diğer önemli teması, kadın bedeninin tahakküm altına alınmasıdır” (Wisker,2017:102). Wisker,

Morrison'ın gotik edebiyatta kadın bedenine yönelik tahakküm ve şiddeti nasıl ele aldığını detaylı bir şekilde incelemektedir. 'Merhamet' adlı eserinde Florens'in annesi, Rebekka ve Sorrow'un bedenleri aracılığıyla kontrol mekanizmalarının nasıl işlendiğini gözler önüne sermektedir. *Merhamet*'te de kadın karakterler, bedenleri ve kimlikleri üzerinden bu tür şiddete maruz kalmaktadırlar. Florens'in annesi, kızını 'daha kötü bir efendiye' gitmemesi için kendi iradesiyle sahibine vermek zorunda kalır. Kucağında oğlunu taşıyan zenci kadın ona hitap ettiğinde hala gülmeye devam ediyordu. Kadının sesi fısıltıdan ibaretti başlangıçta. Ancak oradaki yalvarışı görmemek için kör olmak gerekirdi. "Lütfen, Senhor. Ben değil. Kızı al. Kızımı al" (32). Gotik anlatının temel gerilimlerini içinde barındırmaktadır: çaresizlik, dehşet, sessizlik, bedenin mülkleştirilmesi ve insaniliğin silinmesi. İlk olarak, kadın bedeninin değiş tokuş nesnesi haline gelmesi dikkat çekicidir. Florens'in annesi, burada yalnızca kendisini değil, kızını da bir meta gibi sunmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, sadece fiziksel bedenin değil, aynı zamanda annelik hakkının ve duygusal bağın da tahakküm altına alınması anlamına gelir. Kadının bu tercihleri, özgür iradeye değil, korkuya, sezgiye ve sistemin acımasızlığına bağlıdır. Gotik anlatılarda sıkça rastladığımız 'kurban edilme' teması, burada çocuğu koruma arzusuyla çelişkili bir biçimde tezahür etmektedir. "Ben değil, kızımı al." Bu cümle, hem anne bedeninin bir tür ölüme teslim oluşunu hem de kız çocuğunun 'daha az kötü bir kader' için feda edilmesini ifade eder. Morrison'ın gotik evreninde, sevginin bile beden üzerinden ifadesinin ancak acı yoluyla mümkün olduğunu gözler önüne serer.

Diğer bir önemli konu ise sessizlik ve fısıldayışlardır. Kadın sesinin bastırılması da önemli bir yer tutar. Kadının sesi başlangıçta bir fısıltıdan ibaretti. Gotik edebiyatın kadın karakterleri, korkunun, yasakların ve baskının en belirgin sembollerini taşırlar. Bu bağlamda, Florens'in annesi yalvarmaktadır, ancak sesi duyulmaz hale gelir. Burada erkek figür olan Senhor, karar verici konumdadır; kadın ise yalnızca bedenler arası bir tercih hakkında konuşma hakkına sahiptir. Kadın karakterin fısıltı şeklindeki sesi, toplumun kadınlara dayattığı sessizlik, görünmezlik ve çaresizlik hissinin bir yansımasıdır. Aynı zamanda gotik mekân ile toplumsal dehşet de bu bağlamda değerlendirilebilir. Herhangi bir şato ya da hayaletli malikânede geçmiyor olabilir; fakat gotik korkunun kaynağı doğaüstü öğeler değil, toplumsal yapı ve ilişkiler doğrultusundadır. Korkunun merkezi, kölelik sistemi ile oluşan insanlık dışı mülkiyet ilişkisidir. Florens'in annesi, hayatta kalmak için çocuğunun bedeniyle değiş tokuş yapmak zorundadır. Bu durum, anne ve çocuk arasındaki bağın gotik bir biçimde parçalanmasını simgeler. Morrison, klasik gotik temaların mekânsal korkularını, bedensel ve toplumsal travmalara dönüştürmeyi başarır. Korku, mezarlardan değil, mülkiyet belgelerinden, erkeklerin satın alma gücünden ve kölelik düzeninin gündelik gerçeğinden doğar. Sonuç olarak, Morrison'ın gotik edebiyatı nasıl dönüştürdüğünü ve kadın bedeni üzerindeki tahakkümü derinlemesine nasıl ele aldığını gösteren en çarpıcı örneklerden biridir. Florens'in annesi, sevgisinden dolayı kızını vermektedir; ancak bu sevgi, kadının kendi bedeni üzerindeki denetim eksikliğinin en trajik sonucunu ortaya koyar. Bedenler metalaşır, sesler bastırılır ve ilişkiler parçalanır. Morrison'ın gotik anlatımı, kadın bedeninin yalnızca cinsel değil, aynı zamanda politik, ekonomik ve annelik bağlamında nasıl denetlendiğini gözler önüne serer. Gerçek dehşet, aşkın ya da doğaüstü unsurların ötesinde, insan eliyle inşa edilmiş bu adaletsiz düzendedir. Rebekka, evliliğinin bir ticari anlaşma olduğunu ve kadınların ancak bir erkeğin mülkiyeti altında bir statü kazanabileceğini fark eder. Jacob için Rebekka iyi bir tercih olduğu için seçer.

Rebekka, uzun arayışının her gününe değmişti; çünkü patron olmak eş sahibi olmayı gerektiriyordu ve adamın belirli özelliklere sahip bir kadına ihtiyacı vardı: Çocuk doğurabilecek yaşta, söz dinleyen ama boynu bükük olmayan, okuma yazma bilen ama kibirli olmayan hem bağımsız hem anaç, kiliseye gitmeyen bir kadın. Huysuz bir kadınla yapamazdı Jacob Vaark. Ama denizcinin mektubunda yazdığı gibi Rebekka idealdi. Vücudunda tek bir zayıf kemik bile yoktu. Tek bir kez bile öfkelenip sesini yükselttiği olmamıştı. Adamın ihtiyaçlarını gidermiş, iyi yemekler yapmış, tamamen yabancı olduğu topraklarda bile büyük bir hevesle ve yaratıcılıkla görevlerini yerine getirmeyi sürdürmüştü, mavi kuşlar kadar neşeliydi üstelik(26).

Gotik edebiyat bağlamında kadın bedeni ve güç ilişkileri açısından derinlemesine incelenebilir. Morrison'ın *Merhamet (A Mercy)* romanında, gotik unsurlar sadece mekânlarla sınırlı kalmayıp, bedensel ve toplumsal boyutlarda da kendini gösterir. Gina Wisker'in belirttiği gibi, gotik edebiyatın temel temalarından biri kadın bedeninin tahakküm altına alınması, denetlenmesi ve metalaştırılmasıdır. Morrison, bu geleneği tersine çevirerek hem bu durumu görünür kılar hem de eleştirilerle sorgular. İlk olarak, kadın bedeninin mülkiyet olarak algılanması dikkat çekmektedir. Rebekka'nın evliliği, bir aşk veya duygusal bağın ötesinde, ticari bir anlaşma olarak sunulmaktadır. Jacob Vaark'ın onu seçme nedeni ise, bir kadının fiziksel ve karakteristik özelliklerini bir mülk ya da hizmet aracı gibi değerlendirilmesiyle ilgilidir. "Çocuk doğurabilecek yaşta, söz dinleyen ama boynu bükük olmayan, okuma yazma bilen ama kibirli olmayan. . . " ifadeleri, Rebekka'nın bir insan olarak değil, bir kullanım nesnesi olarak görüldüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Bu tema, gotik romanlarda sıkça karşımıza çıkan bir olgudur; kadın bedeni, erkek otoritesinin kontrolü altındadır ve kendi arzuları, kararları ya da sesi bastırılmıştır. İkinci olarak, dışarıdan güçlü görünen ancak içsel olarak mahkûm olan kadın figürleri de ele alınabilir. Rebekka, dışarıdan bakıldığında 'huysuz olmayan', 'neşeli', 'yaratıcı' ve 'görevlerini yerine getiren' bir kadın olarak resmedilmektedir. Ancak bu idealize edilmiş imaj, onun toplumsal normlara uyması ve kendi arzularını, kimliğini bastırması sayesinde ortaya çıkmaktadır. "Adamın ihtiyaçlarını gidermiş, iyi yemekler yapmış. . . " şeklindeki ifadeler, bu durumu daha da pekiştirmektedir. Rebekka'nın 'mavi kuşlar kadar neşeli' görünmesi, aslında onun içsel dünyasını değil, erkek egemen toplumsal düzen içinde kendisine biçilen rolü ne kadar ustalıkla üstlendiğini gösterir. Gotik anlatılarda, kadının yüzeydeki uyumu genellikle içindeki bastırılmış travmalar, korkular veya kimlik çatışmalarıyla örtülü bir maskedir. Bu bağlamda, kadınlar arasındaki dayanışmanın yerine tecrit teması ele alınabilir. Gotik edebiyatta kadınlar çoğunlukla birbirlerinden koparılmış veya rekabet içinde gösterilmişlerdir.

Morrison'ın *Merhamet* romanındaki kadın karakterler — Florens'in annesi, Rebekka ve Sorrow — her biri farklı şekillerde bedenleri ve kaderleri üzerinde söz sahibi olamazlar. Florens'in annesi, kızını korumak adına onu feda etmek zorunda kalırken; Rebekka, evlilik yoluyla satın alınmış bir figürdür; Sorrow ise travmatik geçmişiyle dışlanmış bir karakterdir. Ayrıca, gotik mekân ile kadın bedeni arasındaki ilişkiye de değinilebilir. Jacob'ın evi(çiftlik) kadınlar için hem bir sığınak hem de özgürlüklerini kaybettikleri bir alan haline gelir. Tıpkı gotik romanlardaki şatoların ve malikânelerin, kadınların bastırılmış arzularını ve acılarını yansıttığı gibi, bu çiftlik de onların bedenlerinin kontrol altında tutulduğu, tecrite maruz kaldığı ve susturulduğu bir mekân olur. Rebekka'nın bu mekândaki rolü ise 'uyumlu hanım' olma biçimindedir. Sonuç olarak, Morrison *Merhamet*'te, gotik edebiyatın kadın bedeni üzerindeki tahakküm temasını derinleştirerek, kolonyalizm, ataerki ve kölelik bağlamında çok katmanlı bir eleştiri sunmaktadır. Kadınlar yalnızca erkek egemen düzenin nesnesi haline gelmekle kalmaz; aynı zamanda ekonomik

sistemlerin, toplumsal normların ve dini inançların da kurbanı olurlar. Bu anlatı hem gotik geleneğe bağlı kalmakta hem de bu geleneği dönüştürerek sömürgecilik sonrası bir eleştiri geliştirmektedir. Sorrow ise hem zihinsel hem de fiziksel olarak toplum tarafından 'kusurlu' görülen bir figür olarak öne çıkar. Morrison, kadın bedenini tarihsel şiddetin bir aracı olarak ele alırken, bu bedenlerin hafızasını da ön plana çıkarır. Gotik edebiyatın önemli unsurlarından biri olan 'travmatik beden'(the haunted body) Morrison'ın eserinde kendini belirgin bir şekilde gösterir" (Schmudde,2005:38). Schmudde, Morrison'ın karakterlerinin bedenlerinin hem fiziksel hem de ruhsal travmanın taşıyıcısı olduğunu vurgular. Florens'in bedeni, bu travmanın izlerini barındırmaktadır. Karakterlerin fiziksel yaraları, ruhsal yaralarının bir yansıması olarak işlenir. Özellikle Florens'in demirciyle olan ilişkisi ve sonunda onun tarafından reddedilişi, onu hem duygusal hem de fiziksel olarak kırılan bir duruma sokar.

Toni Morrison'ın *Merhamet (A Mercy)* adlı eserinde Florens ve Sorrow karakterleri üzerinden kadın bedeni ve güç ilişkileri teması derinlemesine incelenebilir. Bu inceleme, kitaptan alınan alıntılarla desteklenerek geliştirilebilir. İlk olarak, Florens'in hikâyesi, annesinin onu Jacob Vaark'a vermesiyle başlamaktadır. Bu karar, bir annenin evladını 'kurtarma' arzusu gibi görünse de esasen kadınların kendi bedenleri ve çocukları üzerindeki kontrolsüzlüklerini gözler önüne serer. Annesinin şu çarpıcı sözleri, durumu net şekilde ortaya koyar: "Bir gün anlayacaksın," dedi annesi. "Ben seni sevdiğim için verdim"(158) Sevginin bile özgür bir tercih değil, bir tahakküm altında verilen bir karar olduğunu gösterir. Florens'in bedeni, annesinin bedeni gibi, bir değişim nesnesi haline gelir. Florens'in demirciye duyduğu tutkulu bağlılık da onun aidiyet ve arzulanma arayışını yansıtır; bu ihtiyaç, bedenini teslim etmesine yol açar. Florens şöyle der: "Seninle olmak, gökyüzüne ait olmak gibi" (135). Ancak bu ait olma hissi, özneleşmekten çok yeni bir bağımlılık ilişkisine işaret eder. Gotik edebiyatta sıkça görülen bir tema olan kadınların duygusal ya da romantik ilişkiler içinde özgürleşememesi, Florens'in de sevgi içinde kendi benliğini yitirmesine neden olur. Sorrow karakteri ise gotik anlatının en trajik ve silik figürlerinden biridir. Cinsel istismara uğramış, geçmişi belirsiz ve 'yarım akıllı' olarak tanımlanan bu karakterin bedeni, ismi gibi 'keder' ile örülmüştür. Üstelik kendisine verilen isim bile, onun kimliğine yönelik dışsal bir müdahaledir. Bu isimle geçmişi ve bedeni, başkalarının anlamlandırmasıyla yeniden inşa edilmektedir. Sorrow'un yaşadığı içsel mücadele, şu sözlerle özetlenir: "Adını Sorrow koydular. O da unuttu kim olduğunu" (67). Kadınların sadece bedenlerinin değil, isimlerinin ve kimliklerinin de erkek ve sistem otoriteleri tarafından belirlendiğini gösterir. Ayrıca Sorrow'un içindeki 'Twin' (ikiz) karakteri, yaşadığı travmanın ve bölünmüş kimliğinin gotik bir yansımasıdır. Twin, Sorrow'un bastırılmış sesi gibidir. Çocuk doğurduktan sonra iç dünyasında yaşadığı kırılma, onun kimliğini ve iradesini ilk kez bu sözlerle ifade ettiği andır: "Adı Complete. Çünkü sonunda tamamlandım" (141). Gotik anlatıda baskı altındaki bir kadın karakterin özneleştiği nadir anlardan biridir. Ancak bu 'tamamlanma', büyük acılar ve duygusal travmalarla gelmiştir.

Sonuç olarak, Florens ve Sorrow, kadın bedeninin nasıl metalaştırıldığını, kontrol edildiğini ve çoğu zaman sesinin bastırıldığı bir araç haline getirildiğini gösteren iki güçlü örnektir. Toni Morrison, gotik edebiyatın 'kadın bedeni ve güç' temalarını ele alır, ancak bu temaları ırk, kölelik, sınıf ve sömürgecilik bağlamlarında yeniden kurgular. Morrison'ın gotiği, sadece hayaletlerle veya mezardan çıkan ölümlerle değil, sessiz kadınlarla, bastırılmış bedenlerle ve unutturulmuş isimlerle şekillenir. Ayrıca, romanda Florens'in annesiyle olan ilişkisi ve demirciyle olan bağı, kadın bedeni ve güç ilişkileri bağlamında doğrudan alıntılarla analiz edilebilir. Florens'in annesinin, kızını Jacob Vaark'a verme kararı, yüzeyde bir anne şefkati gibi görünse de, aslında kölelik koşullarında

bedenler üzerindeki hak ve mülkiyet ilişkilerinin ne denli sınırlayıcı olduğunu gözler önüne serer. Annesi, kızının geleceğini seçemez; sadece daha az zarar göreceğinden umduğu bir efendiye teslim eder. Annesinin iç sesiyle yazılan bölümde şöyle bir ifade yer alır: “Bir gün anlayacaksın. Şimdi değil. Bir gün. Ben seni sevdiğim için verdim” (158). Bir annenin sevgisinin bile kölelik koşullarında bedensel bir fedakârlıkla dile getirilmek zorunda kaldığını gözler önüne sermektedir. Kendi bedenine sahip olamayan bir kadın, çocuğu üzerinde bile karar verme hakkına sahip değildir; bu nedenle sevgi burada bir güçsüzlük biçimine dönüşmektedir. Florens, bu durumu bir ‘terk edilme’ olarak algılar ve annesinin sevgisini bir türlü anlamakta zorluk çeker. Bu travma, tüm hayatını şekillendirir. “Ben, demirci beni sevsin diye uygun bir biçimde nasıl yalan söyleyeceğimi öğrendim” (112). Annesinden alamadığı sevgiyi bir erkekten kazanabilmek için kendi varlığını ve gerçekliğini inkâr etmeye razı olduğunu gösterir. Köleliğin kadın bedeninde ve ruhunda bıraktığı derin bir izdir. Florens’in demirciyle olan ilişkisi yüzeyde romantik bir tablo çizerken, Morrison burada bedensel arzusun sevgiye dönüşme umudunu kırar. Florens’in tutkusu, karşılıklı bir aşktan çok, bir bağımlılık haline gelir: “Ben senin sahibin değilim, diye bağırdın bana. Ama ben senin kölen olmak istiyorum, dedim içimden”(134). Florens’in içsel çatışmasını dramatik bir şekilde yansıtır. Artık özgürlük, onun için bir kavram olmaktan çıkmış; sevgi ve aidiyet haline dönüşmüştür.

Annesi tarafından terk edilmiş olmanın yarattığı boşluk, onu yeniden bir erkeğin egemenliği altına girmeye razı hale getirir. Demirci, bu bağımlılığa karşı koysa da onun bu reddedişi Florens için yeni bir yıkım getirir. Bir sahnede, demirciyle gerçekleşen bir yüzleşmede şöyle der: “Sen bana bakınca benim yüzüm yok. Yüzümü senin gözlerinde buluyorum ” (136). Florens’in kendi kimliğini bir erkek üzerinden inşa etme çabasını ortaya koyar. Kendi yüzünü, yani benliğini, yalnızca karşısındaki kişinin onayında görebilmektedir. Bu da, ataerkil sistemin kadınlara dayattığı görünmezliğin bir tezahürüdür.

Kısacası, Florens’in hem annesiyle hem de demirciyle olan ilişkileri, *Merhamet*’te kadın bedeninin bir nesne olarak el değiştirdiği, duygusal bağların bile mülkiyet ve güç ilişkileriyle örüldüğü bir dünyayı sergiler. Morrison, bu bağlamda gotik geleneği derinleştirerek aşk, annelik, özgürlük gibi kavramların bile kölelik düzeninde kadına ait olmadığını; aksine kadına yöneltilen şeyler olduğunu ifade eder. Sonuç olarak Morrison’ın *Merhamet* romanı, gotik edebiyatın temel temalarını 17. yüzyıl Amerikan tarihine bütünleştirerek yeniden yorumlar. Gotik edebiyatın bireysel korkulara ve doğaüstü unsurlara odaklanan yapısını, tarihsel travmalar ve sömürgeciliğin korkunç gerçekleriyle birleştirir. Tecrit edilmiş, travmatize edilmiş ve bedenleri üzerinden tanımlanan kadın karakterler, klasik gotik romanlardaki kadın kahramanlar gibi hem kurban hem de hayatta kalma mücadelesi veren varlıklar olarak karşımıza çıkar. *Merhamet* yalnızca bir kölelik romanı değil, aynı zamanda gotik edebiyatın hem tarihsel hem de psikolojik boyutlarını yeniden şekillendiren etkileyici bir anlatıdır. “Morrison, klasik gotik öğeleri kullanarak Afrikalı- Amerikalı kadınların tarihte nasıl bir ‘öteki’ olarak konumlandırıldığını ve onların hem bireysel hem de kolektif hafızalarında nasıl izler bıraktığını gösterir” (Goddu,1997:133). Goddu, Amerikan gotiğinin tarihsel travmalar ve kölelik sistemi gibi unsurları barındırdığını öne sürer. Bu bağlamda Morrison’ın anlatısı da benzer bir yaklaşım sergilemektedir. Gotik edebiyatın tekinsiz atmosferi, Morrison’ın karakterleri için hem bir hapisane hem de bir kaçış yolu işlevi görür.

Sorrow’un en dikkat çekici Gotik karakterlerden biri olan Sorrow, doğaüstü şekilde lanetlenmiş gibi görünen, geçmişi karanlık ve gizemle dolu bir kızdır. Onun deliliğe yakın durumu, Gotik edebiyatın ‘akıl hastası kadın’ figürünü akıllara getirir. Ayrıca Florens’in demirciye duyduğu

aşk, başlangıçta bir kurtuluş gibi görünse de zamanla bir takıntıya dönüşür. Ona olan sevgisi saplantılı bir hâl alır ve giderek karanlık ve tehlikeli bir boyut kazanır. Nihayetinde, bu aşk Florens için yıkıcı bir deneyime dönüşür ve kendi kaderini kabul etmesine neden olur.

4.3. Doğaüstü -Gizemli Unsurlar ve Batıl İnançlar

Romanın bu karanlık ve gizemli yapısı, okuyucuyu derin düşüncelere ve duygusal bir yolculuğa sürüklemektedir. Morrison, Gotik unsurlar aracılığıyla insan ruhunun derinliklerine ışık tutarak, tarihsel bağlamda acı ve merhamet temalarını anlamamıza olanak tanır. Romanın gotik unsurları roman boyunca doğaüstü unsurların belirsiz bir şekilde işlendiği görülebilir. Edebiyatın klasik bir ögesi olan ‘belirsizlik’ ve ‘şüphe’ hissi, Morrison’ın anlatımında da kendini hissettirir. Florens’in demirciye karşı duyduğu takıntılı aşk, onun akıl sağlığını kaybetmesine yol açar. Kendini lanetlenmiş ya da bir şekilde ele geçirilmiş gibi hisseder. Sorrow’un ‘ikinci kişiliği’ veya kendi iç dünyasında konuştuğu gizemli varlık, Gotik romanlardaki ‘hayalet’ ya da ‘içsel iblis’ motifleriyle benzerlik gösterir. Şamanik ritüeller ve doğayla bağlantılı inançlar, özellikle Lina’nın bakış açısından aktarılırken, romanın Gotik atmosferini derinleştirir.

Toni Morrison’un *Merhamet* adlı romanı, 17. yüzyıl sömürge Amerika’sını merkezine alarak batıl inançlar ve ötekileştirme temalarını gotik edebiyatın karanlık atmosferinde işler. Morrison, kadın karakterlerin bedenleri ve zihinlerinde şekillenen korkuları; dinsel baskılar, ırksal önyargılar ve toplumsal dışlanma ile birlikte inceler. Gotik anlatıların temel özelliklerinden biri, doğaüstü ya da mantıkla açıklanamayan olayların etrafında oluşturulan korku atmosferidir. Romanın başında, Florens’in zihinsel iç konuşmasında batıl işaretlerin günlük yaşam üzerindeki etkilerini gösterir: “Şu kahrolası dünyada, hiç kimsenin anlam veremediği bir sürü şey olup bitiyor... Kimin eseri bunlar? Diğer bir soru: İşaretleri okuyabiliyor musun?” (7). Florens, doğa olaylarını ve günlük detayları işaret olarak yorumlayarak başına gelen kötü olayları mistik bir düzende anlamlandırmaya çalışır. Bu durum, gotik edebiyatta ‘akıl dışı sezgi’nin bastırılmış korkularla birleştiği bir noktayı temsil eder. Romanın dikkat çekici karakterlerinden biri olan Lina, hem Hristiyanlık öncesi yerli kültüre ait olması hem de doğa temelli inançlara bağlılığı dolayısıyla dışlanır. “Lina... bir zamanlar kiliseye gittiği için komşuları ona ‘dua eden vahşi’ diyor” (9). Gotik anlatılarda sıkça rastlanan ‘cadı’, ‘büyücü’ ya da ‘doğaya tapan kadın’ figürleri arasında yer alır. Lina, bu geleneğin bir parçası olarak komşuları tarafından duaları, giysileri ve davranışları nedeniyle bir tehdit olarak algılanır; böylece hem etnik hem de dinsel bir öteki haline gelir. Lina’nın gündelik pratikleri bile dinsel normlarla çatıştığı için tehdit oluşturur: “Ama Lina her gün yıkanıyor. Oysa Hristiyanlar asla yıkanmaz”(9). Basit bir hijyen uygulamasının bile dini dışlama mekanizmasının bir parçasına dönüştüğünü gösterir. Gotik edebiyatın temel dinamiklerinden biri olan ‘tekinsizlik’, burada bedenin temiz olmadığı düşüncesiyle ortaya çıkar. Morrison, bu çatışmayı temizliğin ve günahın ikiliği üzerinden işler. Florens’in büyüme süreci boyunca kadınlara biçilen roller, ötekileştirmenin merkezinde yer alır. Kadınlar ya ‘fedakâr anne’ ya da ‘günahkâr kadın’ figürleriyle sınırlanır. Florens’in annesi, kızı için kendini feda ederken bile dinsel korkular ve toplumsal baskıların etkisi altındadır. “Lütfen, Senhor. Ben değil. Kızı al. Kızımı al” (32). Bu talep, yalnızca ekonomik ya da annelikle ilgili değil, aynı zamanda toplumun cezasının kadın bedeni üzerinden örgütlendiğini gözler önüne serer.

Gotik yapıda kadın bedeni genellikle lanetli, izlenen ya da kurban edilen bir alan olarak betimlenir. Romanın geçtiği dönemde Protestan-Katolik çatışması belirgin bir şekilde kendini gösterir. Jacob Vaark, Katolikleri tehlikeli bir şekilde tanımlayarak, “Roma fahişesinden sakın! ...

Onun lanetli kadehinden içmeyeceksin” (18). Dini farklılıkların nasıl ‘ahlaki ve cinsel bir bozulma’ olarak algılandığını gözler önüne serer. Katolik kadınlar, toplumda tehlikeli, baştan çıkarıcı ve lanetli olarak damgalanır. Gotik edebiyatta sıkça karşılaşılan ‘şeytani kadın’ veya ‘günahkâr dinsel figür’ kalıbıyla örtüşür.

Sonuç olarak, Toni Morrison, *Merhamet* romanında batıl inançları, geleneksel gotik edebiyat kalıplarından bağımsız olarak, tarihsel ve kültürel bir bağlamda ele alır. Karanlık ormanlar, sessiz malikâneler, ötekileştirilen kadınlar ve dinsel sapmalar, hepsi bireysel ve toplumsal bir korku sisteminin parçası olarak karşımıza çıkar. Bu anlamda *Merhamet*, klasik gotik anlatının temalarını postkolonyal ve feminist bir bakış açısıyla yeniden yorumlayan çağdaş bir gotik roman örneğidir. Florens ve Jane gibi karakterler, toplumun batıl inançları yüzünden şeytanlaştırılır ve dışlanırlar. “Bana şeytan diyorlar. Bir cadının yaşamasına izin verme” (82). Dönemin batıl inançlarının bireyler üzerindeki yıkıcı etkisi dile getirilmiştir. Roman, batıl inançların ve ötekileştirmenin etkisini de irdelemektedir. Bu öğeler, karakterler arası ilişkilerde ve toplumsal dinamiklerde derin izler bırakır.

4.4. Toplumsal Çöküş, Şiddet ve Ahlaki Bozulma

Gotik edebiyat, sıklıkla toplumun çöküşünü ve ahlaki çürümeyi, insan doğasının karanlık yönlerini ele alır. *Merhamet*, kölelik, sömürgecilik ve kadınların baskı altında kalmasının korkutucu sonuçlarını gözler önüne serer. Romanın başlangıcında Jacob Vaark, kölelik sistemine katılmak istemeyen bir karakter olarak tanıtılır. Ancak zamanla, güç, şiddet ve açgözlülüğün etkisi altına girer. İnsanların birbirine olan güvensizliği, kasvetli bir gelecek tasavvuru yaratır.

Toni Morrison'un *Merhamet* adlı romanında şiddet, yalnızca bireyler arası bir olgu değil; aynı zamanda sistematik, sömürgeci ve dini temellere dayanan bir baskı aracı olarak karşımıza çıkıyor. Gotik anlatıların taşıdığı ‘karanlık geçmiş’ Morrison'un kalemiyle köleliğin fiziki ve psikolojik izleriyle somut hale gelir. Florens, Jacob Vaark, Lina ve Sorrow gibi karakterlerin yaşadığı mekânlar - malikânenin, ormanın ve kilisenin her biri, birer ‘şiddet mekânı’ olarak derin bir anlam kazanır. Morrison, 17. yüzyıl Amerika’ında kölelere karşı uygulanan yasaların gerçekte meşru bir şiddet aracı olduğunu vurguluyor: “Zencilerin silah taşımalarını, seyahat etmesini ve toplanmasını yasakladılar... Köle sahibinin zararları karşılandığı sürece, hangi nedenle olursa olsun zencileri öldürme yetkisi verildi” (15). Bu yasa, ölüme izin verirken, şiddeti yalnızca bir ‘hak’ olarak değil, aynı zamanda bir ‘sorumluluk’ olarak sunar. Gotik edebiyattaki ‘kurumsal dehşet’ burada, gerçek tarihi şiddete dayanıyor. Kölelerin bedenlerinde taşıdığı şiddet izleri, geçmişte yaşanan travmaların sessiz tanıklarıdır. “Vücutlarındaki yaralardan ve derilerinden fırlamış damarları andıran kırbaç izlerinden bahsetmemeyi tercih etti” (27). Gotik edebiyatın gözde unsurlarından biri olan beden, travmanın haritasını çizer. Morrison'un betimlediği bedenler, geçmişin dizginsiz çılgınlıklarını taşıırken, bu izler yalnızca fiziksel acıyı değil, aynı zamanda ruhun da kırıldığını açığa çıkarır. Jacob Vaark’ın, kölelerin sessizliğinde duyduğu hayali sesler, bastırılmış şiddetin gotik etkisini yansıtır. “Kimseden çıt çıkmıyordu ama kükremelerin ve bağırışların, çılgınlıkların ve haykırışların orada büyüdüğünü biliyordu”(28). Bu sessizlik, sadece korkudan kaynaklanan bir duraksama değil, aynı zamanda anlatılamayanın ve unutulması beklenenin yankısıdır. Gotik romanlarda sıkça rastlanan ‘hayalet sesler’ burada gerçek şiddetin bir mecazi yapısı olarak ortaya çıkmaktadır.

Florens, kadınlara yönelik annelik temelli şiddetin farkındadır. “Seçim yapmaları gerektiğinde yüzlerinde nasıl bir ifade belirdiğini iyi bilirim ben... Küçük yavrularının elini

tuttuklarını” (13). Kadınların ‘seçim yapmak zorunda kalmaları’ onları sadece bir annelik rolüne hapseder. Gotik edebiyatın kadın kurbanları gibi, Morrison’un karakterleri de hem kendi bedenlerine hem de çocuklarına karşı birer nesne haline getirilir. Florens’in annesinin kızını teslim ettiği an, en çarpıcı şiddet anlarından biridir. Bu, bir bağırma ya da vurma anı değildir; ancak içeriği son derece sarsıcıdır. “Lütfen, Senhor. Ben değil. Kızı al. Kızımı al” (32). Sadece bir annenin çaresizliğini değil, aynı zamanda sistemin kadınlara uyguladığı derin şiddeti de gözler önüne serer. Bu bağlamda, terk edilme en ağır şiddet biçimlerinden biri olarak karşımıza çıkar. Florens’in Blacksmith’i maşayla yaralaması, aşkın nasıl şiddete dönüşebileceğini gösterir. “Tahta parçasını tüm gücümle ona doğru savuruyorum” (145). Florens’in içsel çatışmalarının ve duygusal patlamasının bir sonucudur. Florens’in Blacksmith’i maşayla yaralaması, aşkın nasıl şiddete dönüşebileceğini gözler önüne serer. Gotik edebiyatın tutkuların kontrolden çıkışını ve bunun yol açtığı trajedileri işleme biçimini yansıtır.

Toni Morrison’ın *Merhamet (A Mercy)* adlı eserinde, şiddet teması, karakterlerin bulunduğu tarihsel, sosyal ve psikolojik bağlamlarla derin bir ilişki içerisindedir. Florence’in şiddet eylemleri, yaşadığı travmalar, terk edilme duygusu ve kendini koruma içgüdüğü ile bağlantılıdır. Florence, sevgiye ve dikkat çekmeye muhtaç bir genç kızdır. Annesinin onu bir ‘merhamet’ işareti olarak bırakması, Florence’in ruhsal durumunda derin yaralar oluşturur. Bu hassasiyet, onun başkalarıyla sağlıklı ilişkiler geliştirmesini engeller. Çocuğun kolunu kırması, kontrol edemediği öfkenin ve biriken acısının ortaya çıkışıdır. “Florens, içindeki karmaşayı bastırmayı başaramadığında, istemeden çocuğun kolunu büküp kırdı; bu ani öfke, yıllarca süren yalnızlık ve dışlanmışlığının bir patlamasıydı” (95). Demirci, Florence’in yaşamında sevgi ve güven duygusu sağlayan bir figür olmuştur. Ancak onun tarafından dışlanması, Florence’ta terk edilme korkusunu yeniden canlandırır. Bu duygusal yıkım, onu şiddete yöneltir. Florence, sevgi ve aidiyetin elinden alınmasına karşı koyamayarak saldırganlaşır. “Demirci onu kovduğunda, Florence’in gözünde yeniden terk edilmiş bir çocuk belirdi; bu nedenle demirciye saldırdı, çünkü onun sessizliği, annesinin veda etmesiyle aynıydı” (75). Morrison, Florence’in şiddetini yalnızca bireysel bir sapma değil, köleliğin ve sevgisizlikle dolu bir dünyanın sonucu olarak ele alır. Şiddet, Florence’in çaresizliğini ve sevilme arzusunun nasıl yıkıcı bir hale geldiğini gösteren etkili bir unsur olarak kullanılır.

Kısacası, Toni Morrison, *Merhamet* romanında şiddeti yalnızca bir olaylar silsilesi olarak değil, toplumsal yapıya derinlemesine işlemiş bir hafıza biçimi olarak ele alır. Sessizlik içinde büyüyen çığlıklar, bedenlerdeki izler ve dini ile hukuki şiddet biçimleri, romanın gotik atmosferinde yankılanır. Burada şiddet, korkunun kaynağı değil, doğrudan deneyimlenen bir varoluşun koşulu haline gelir.

4.5. Ölüm, Hastalık ve Çürümüşlük

Ölüm ve hastalık, romanın her aşamasında sıkça vurgulanır. Vaark ailesi, ölüm, salgın hastalık ve çeşitli kayıplarla şekillenir. Jacob Vaark, büyük malikânesini inşa etmeye çalışırken yaşamını yitirir ve onun ölümünden sonra ev, kasvetli bir anıt gibi hüznle kalır. Tamamlanmamış bu malikâne, Gotik edebiyatın ‘lanetli konak’ motifine benzer bir nitelik taşır. Rebekka’nın yalnız kalışı, hastalığı ve topladığı sıkıntılar, ölümün her zaman bir tehdit olarak var olduğunu gösterir. Toni Morrison, Gotik edebiyatın geleneksel unsurlarını ustalıkla kullanarak *Merhamet*’te Amerikan tarihinin karanlık taraflarını gün yüzüne çıkarır. Kölelik, kadınların maruz kaldığı baskılar, tecrit, doğanın tehditkâr varlığı ve bireyin içsel şeytanları, Morrison’ın eserinde etkileyici bir Gotik

atmosfer oluşturur. Ancak Morrison, klasik Gotik anlatılardan farklı olarak, bu unsurları yalnızca korku yaratmak amacıyla değil, aynı zamanda tarihsel ve sosyolojik eleştirilerde bulunmak için kullanır. *Merhamet* sadece tüyler ürpertici ve kasvetli bir hikâye değil; aynı zamanda kölelik döneminde kadınların yaşadığı dehşet, tecrit ve hayatta kalma mücadelesinin derin bir yansımasını sunar.

Gotik edebiyat, bireyin içsel çatışmalarını, bastırılmış korkularını ve toplumsal travmaları karanlık, çoğu zaman doğaüstü ya da tekinsiz atmosferler içinde ustalıkla işler. Bu bağlamda zihinsel ve bedensel hastalık, gotik anlatıların temel bileşenlerinden biri haline gelir. Toni Morrison'un *Merhamet* adlı romanı, bu unsurları tarihsel bir bağlamda harmanlayarak etkileyici bir şekilde sunar. Özellikle kölelik kurumunun birey üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkileri, Morrison'un gotik gerçekçilikle zenginleştirdiği diliyle derinlemesine aktarılır. Romanın merkezindeki karakter Florens, hem ruhsal çöküntü hem de bedensel travmaların bir sembolüdür. Annesi tarafından terk edilmesi, kölelik koşullarında büyümesi ve sevdiği adama olan bağımlılığı, onun benliğinde derin bir kimlik bölünmesine yol açar. Florens'in anlatımı, sıkça tekrarlanan imgeler (ayakkabılar, yırtılmış ten, sessiz geceler ve karanlıkta fısıldayan sesler) bireysel hafızanın bir 'gotik haritası' olarak yorumlanabilir. Özellikle dikkat çeken bir noktada, "Sana olan açlığım kaybolma korkumla birleştiğinde bayılacak gibi oluyorum" (8) ifadesidir. Bir aşk değil, varoluşsal bir hayatta kalma krizi bağlamında değerlendirilebilir. Aşk, hastalıklı bir bağa dönüşürken, terk edilme travması zihinsel çöküşün zeminini hazırlar. Romanın gotik doğası yalnızca bireysel travmaları değil, aynı zamanda toplumsal bir cinneti de gözler önüne serer. Sömürge dönemi Amerika'sında köleliğin kurumsal hale gelmesi, bedenlerin mal gibi alınıp satılması ve özellikle kadın bedeninin 'nesneleştirilmesi', Morrison'un oluşturduğu gotik atmosferin bir parçası olarak karşımıza çıkar. Bedensel hastalık ve deformasyon, Morrison'un anlatısında derin anlamlar taşıyan mecazlar olarak kullanılır. Kadın karakterlerin yaşadığı adet dışı davranışlar, halüsinasyonlar, korkular ve inanç sistemlerine bağlı mistik deneyimler, psikolojik sarsıntının hem tarihsel hem de bireysel yansımalarıdır. Özetle, *Merhamet* romanı, gotik edebiyatın belirgin özellikleri olan karanlık atmosfer, travmatik geçmiş, bastırılmış arzular ve ruhsal çözülme temalarını, kölelik ve kadın bedeni etrafında kurguladığı özgün bir anlatımla yeniden üretir. Bu, romanı yalnızca edebi bir eser olmaktan öte, psikanalitik ve sosyolojik açıdan da derin bir okuma imkânı sunan bir metin haline getirir. Sorrow karakteri, zihinsel çöküntü ve kimlik bölünmesi yaşayan bir figür olarak ön plana çıkar. İçinde yarattığı ikinci benlik, onun travmayla başa çıkma mekanizmasıdır. Sorrow karakteri, zihinsel bölünme ve kimlik karmaşası yaşayan bir bireydir. İçsel çatışmalarını aşmak amacıyla yarattığı hayali arkadaşı 'Twin', onun yalnızlık ve travmayla başa çıkma mekanizmasıdır. Bu durum, Gotik edebiyatın sıkça işlediği akıl hastalığı temasına bir örnektir. "Sorrow yalnızdı. Kendi yarattığı ikinci kişiliği Twin'den başka yoldaşı yoktu"(125). Sorrow'un yalnızlığını ve zihinsel bölünmesini hassas bir şekilde işlemesini sağlar. Böylece Gotik edebiyatın karakteristik unsurlarından biri olan akıl hastalığı teması belirginleşir.

Toni Morrison, eserlerinde Afrikalı-Amerikalı tarihinin acıverici yanlarını ve bireysel kimlik arayışlarını gözler önüne sererken, gotik edebiyatın pek çok ögesinden yararlanır. *Merhamet* (*A Mercy*) romanı, 17. yüzyıl Amerika'sında, kölelik sisteminin henüz tam olarak oturmadığı, ancak ayrımcılığın ve sömürünün yaygın olduğu bir zemin üzerinde şekillenir. Romanın anlatımı, toplumsal normların dışına itilmiş kadınlar, hastalığın ve ölümün kol gezdiği tekinsiz mekânlar ve çürümenin hem fiziksel hem de mecazi boyutlarıyla iç içe yer almaktadır. Morrison, gotik

edebiyatın temel unsurlarından ölüm, hastalık ve çürüme imgelerini, karakterlerin bireysel ve tarihsel travmalarını görünür kılmak için ustaca kullanır.

“Gotik edebiyat, genellikle ölüm ve çürüme temaları etrafında şekillenen tekinsiz bir atmosfer yaratır” (Botting,1996:22). Botting, burada gotik edebiyatın korku, huzursuzluk, tekinsizlik ve yozlaşma temaları etrafında şekillendiğini vurgular. Avrupa’daki gotik eserlerde çürüyen kaleler, lanetlenmiş aileler ve mezarlıklar sıkça karşımıza çıkarken, “Amerikan gotiği bağlamında çürüme genellikle kölelik ve sömürgecilik bağlamında yorumlanır” (Hogle,2002:6). Hogle, gotik anlatının sömürgecilik ve toplumsal çöküş ilişkisini açıklar. Morrison, bu Amerikan gotiğinin unsurlarını ustaca işleyerek, bireysel karakterlerin ve toplumun çürüyen yapısını gözler önüne serer. Ölüm ve hastalık, gotik anlatılarda yalnızca fiziksel bir çöküşü temsil etmez; aynı zamanda ahlaki ve toplumsal bir yozlaşmanın da işaretidir. *Merhamet*’teki hastalık ve ölüm sahneleri, sadece bireysel trajedileri değil, aynı zamanda sömürgeci düzenin ve ırk temelli ayrımcılığın bir sonucu olarak ortaya çıkan derin yaraları da yansıtır. Çiftlikte yaşayan kadın karakterler, bu çürüyen dünyada hayatta kalmaya çalışırken hem bedensel hem de ruhsal olarak derin izler taşır. Morrison’ın gotik anlatılarında beden, yalnızca fiziksel bir nesne değil, aynı zamanda tarihsel hafızanın ve travmanın taşıyıcısıdır. *Merhamet* romanında hastalık ve ölüm, bireysel bir çöküşten öte, kolektif bir yıkımı simgeler. Çiçek hastalığı, Jacob ve Rebekka’nın hayatlarını etkilediği gibi, tüm çiftlik sakinleri üzerinde de bir korku atmosferi yaratır. Özellikle Florens’in anlatısında, hastalık ve ölüm imgeleri sıkça tekrarlanır. Florens, annesi tarafından terk edildiğini düşündüğünden kaynaklanan psikolojik acısı zamanla bedenine yansıtır. “Florens kendini ‘canavar’ olarak görmeye başlaması, onun yalnızca toplumsal olarak dışlanmış bir birey değil, aynı zamanda kendi kimliğine yabancılaşmış biri olduğunu gösterir” (Rigney,1991:89).

Rigney, Morrison’ın karakterlerinin genellikle içsel bölünmeler yaşadığını ve gotik anlatının bu psikolojik çöküşleri yansıtmak için kullanıldığını vurgular. Gotik anlatılarda, karakterlerin ruhsal çöküşleri genellikle fiziksel dünyalarına da yansır. Florens’in kendine zarar vermesi ve bedeniyle ilgili yaşadığı korkular, onun sadece duygusal bir çöküş değil, aynı zamanda fiziksel bir çürüme sürecinden geçtiğini ortaya koyar. “Sorrow karakteri ise çürüme ve hastalığın en belirgin örneklerinden biridir” (Wisker,2017:103). Wisker, özellikle bu eserdeki karakterlerin fiziksel ve zihinsel çöküş süreçlerini gotik anlatı bağlamında ele alır.

Geçmişi bilinmez, sürekli hastalıklı ve ölümün eşiğinde dolaşan bir varlık olarak Sorrow, çiftliğin giderek daha huzursuz bir yer haline gelmesine neden olur. Geleneksel gotik romanlardaki hayalet figürlerine benzer bir şekilde, kimliksizliği ve hastalık nedeniyle toplumun dışına itilmiş bir varlık olarak görülür. Morrison, Sorrow karakteri üzerinden, kadın bedeninin tarih boyunca nasıl sömürüldüğünü ve değersizleştirildiğini vurgular. Ayrıca ölüm ve çürümeyle mecaz olarak kölelik de ön plana çıkar. Morrison’ın gotik anlatısında en önemli unsurlardan biri, kölelik sisteminin mecazi bir ölüm biçimi olarak sunulmasıdır. Gotik edebiyatın geleneksel olarak ölüm ve çürüme imgeleriyle şekillendiği düşünülürse, Morrison bu imgeleri sömürgecilik ve köleliğin yarattığı tarihsel travmalarla ilişkilendirir. Florens’in hikâyesi, köleliğin insan ruhu üzerindeki yıkıcı etkilerini gözler önüne serer. Florens’in annesinin, onu ‘korumak’ adına başka bir efendiye vermesi, gotik anlatılardaki ‘yaşayan ölü’ temasını akla getirir. Annesi, kızını fiziksel olarak hayatta tutmaya çalışırken, onun ruhsal olarak ölü bir bireye dönüşmesine neden olur. “Morrison, burada köleliğin insanları nasıl bir tür yaşayan ölümlere çevirdiğini ve onların ruhlarını nasıl çürüttüğünü gösterir” (Goddu,1997:132). Goddu, Amerikan gotik edebiyatında kölelik temasının hem fiziksel hem de ruhsal çürüme ile nasıl eşleştirildiğini anlatır.

Romanın sonunda, Florens'in ayaklarına kazınan kelimeler, onun artık bir birey olmaktan çok, bir nesneye, bir kayda ve bir mülke dönüştüğünü simgeler. Bu durum, gotik anlatılardaki lanetli karakterleri hatırlatır; Florens'in varlığı, bir lanetin devamı olarak görülmektedir. Toni Morrison'un *Merhamet* adlı romanı, 17. yüzyıl Amerika'sındaki kölelik öncesi dönemin tarihsel arka planını sunmanın ötesine geçerek, bireysel ve toplumsal yapının parçalandığı, bozulduğu ve çürüdüğü bir atmosferi işler. Bu atmosferin temel bileşenleri arasında hastalık, ölüm ve çürüme hem fiziksel hem de mecazi düzeyde belirgin bir şekilde kendini gösterir. Morrison, bu unsurları gotik edebiyatın en etkili araçları olarak kullanarak, içsel ve toplumsal dehşetlerin beden ve mekân üzerinden somutlaştığı bir anlatı kurgular.

Romanın başında Jacob Vaark'ın çiçek hastalığına yakalanması, sıradan bir ölüm olayı değildir; bu hastalık, Morrison'un oluşturduğu dünyada sömürgeci düzenin kaçınılmaz çürüyüşünü simgeler. "Yanaklarındaki döküntüler kabuk bağladı, sonra yüzü karardı. Bir gün öylece, gözleri açık ama görmeden, yattığı yerde öldü" (67). Klasik gotik anlatılardaki bedenin grotesk bozulması temasına işaret eder. Jacob'ın gözlerinin açık olsa da görmemesi, yalnızca fiziksel bir çürümenin değil, moral olarak da körleşmiş bir sistemin temsilcisi olduğunu gösterir. Köleliğe karşı olan duruşu, onu kölelikten maddi kazanç elde etmekten alıkoymaz. Çiçek hastalığı, burada sadece bir mikrobik salgın olarak değil, ahlaki bir hastalığın sembolü haline gelir. Çiftlik, aynı zamanda bir çöküşün mekânı olarak değerlendirilir. Gotik anlatılarda mekân, ruh hâlini ve çürüme sürecini yansıtır. Jacob tarafından inşa ettirilen büyük ev hem görkemi hem de zamanla içine sızan ölüm ile klasik gotik şatoları anımsatır. Ölüm, bu evde bir lanetin, yalnızlaşmanın ve yıkımın merkezi haline gelir. Rebekka'nın hastalığı, bu çürümüş yapının diğer bireylere de sirayet ettiğini gösterir. "Yatağa düştüğünde ateşi yükseldi. Neredeyse hiç konuşmuyor, gökyüzüne bakar gibi tavana dikilmiş gözlerle bir noktaya kilitleniyordu" (74). Rebekka'nın çöküşü, yalnızca bedensel bir zayıflığın değil; aynı zamanda sistemin içinde eriyen varlığının da bir yansımasıdır. Kadın karakterlerin bu yapının ayakta kalması için çırpınırken hastalanmaları, Morrison'un beden ve sistem arasındaki ilişkiyi gotik bir dille eserine yansıttığını gösterir. Florens karakteri, hastalık ve çürümenin içsel bir süreç olduğunu açıkça ortaya koyar. Annesi tarafından 'korunmak' amacıyla başka bir efendiye verilmesi, ruhsal bir yarılmaya neden olur. Bu kopuş, zamanla kendinden nefret ve kimliksizlik hissine dönüşür. Demirciyle yaşadığı ilişki, onun benliğini kaybetmesiyle sonuçlanır. "Senin gözlerinde ben yokum. Yüzümü orada görmek istiyorum ama bulamıyorum" (136). Florens'in bu sözleri, gotik anlatılardaki 'kendine yabancılaşma' ve 'gölge-benlik' temalarını yansıtır. Zihinsel bozulma, bedensel çürümeyle birlikte ilerler. "Bana böyle dediğini duydum: 'Canavarsın sen.' Ben de öyleyim. Bunu kabul ediyorum" (161). Florens kendini bir 'canavar' olarak tanımlar; bu, onu toplumdan dışlayan sömürgeci ve ataerkil düzenin ona biçtiği roldür. Bedenini bir tehdit, bir yük ve bir hata olarak görmesi, onun çürümeye başlamış ruh hâlini sembolize eder. Gotik edebiyatta yaygın olan 'canavara dönüşen kadın' motifi, burada içselleştirilmiş bir ezilme biçimiyle yeniden şekillenir. Sorrow karakteri, çürümenin en somut biçimlerinden biridir. Geçmişi belirsiz, zihinsel olarak dağınık, sürekli hasta ve ölümün pençesinde gezen bir figürdür. Onun bedeni ve aklı, ölü ile diri arasındaki geçiş alanı gibidir. "Adını Sorrow koydular. O da unuttu kim olduğunu" (67). Adının bile ona ait olmaması, kimliğin yokluğunu ifade eder.

Gotik romanlarda hayaletler, bastırılmış geçmiş acılarını ve kayıpları temsil eder; Sorrow'un varlığı da böyledir: Ne geçmişi ne de geleceği bellidir. 'Twin' adını verdiği içsel sesi, parçalanmış ruhunun bir yansımasıdır. Ancak doğum yaptıktan sonra bir tür dönüşüm yaşar. "Adı Complete. Çünkü sonunda tamamlandım" (147). Bu tamamlanma, çürümüş kimliğin yeniden inşasını ifade

eder ama bu 'iyileşme', yine ölüm, acı ve yalnızlıkla şekillenmiş bir süreçtir. Morrison için kölelik, yalnızca bedenlerin satılması değil, ruhların çürütülmesidir. Florens'in annesinin onu vermesi, bir yaşam-kalım tercihidir fakat bu karar, kızın ruhsal bir ölüme itilmesine yol açar. "Bir gün anlayacaksın. Şimdi değil. Bir gün. Ben seni sevdiğim için verdim"(158). Sevgiyle verilen ama travmayla sonuçlanan bu seçim, Florens'in yaşamına gölge düşürür. Morrison, burada yaşayan ölümler anlatısını işler.

Florens, toplum içinde var olan ama kendini tanımlanamayan, aidiyet hissini kaybetmiş bir birey haline gelir. Romanın sonunda Florens'in ayaklarına yazdığı kelimeler, onun bedeninin bir kayda, bir mülkiyete dönüşmesini simgeler: "Bu kelimeler benim ayaklarımda, senin adımlarına ulaşmasam da senin nereye bastığını hatırlayayım diye" (165). Gotik anlatılarda sıkça karşılaşılan 'lanetli beden' temasını hatırlatır. Artık Florens'in bedeni bile kendi iradesinden çıkmış; bir mülkiyet belgesi haline gelmiştir. Yani kısacası, Toni Morrison *Merhamet* romanında hastalık, ölüm ve çürüme imgelerini yalnızca atmosfer yaratmak için değil, aynı zamanda tarihsel travmaları bedenler ve mekânlar aracılığıyla anlatmak için kullanır. Jacob'ın hastalığı, sömürgeci sistemin bozulmasını simgelerken, Florens'in ruhsal çöküşü, köleliğin içselleştirilmiş etkilerini gözler önüne serer.

Köle ticareti sırasında yaşanan ölüm, sayı ve mal kaybı olarak tarif edilir. Cesetler gömülmez, suya atılır. "Kargonun üçte biri ateşli hastalıktan ölmüştü... Cesetleri denize attıkları için üç bin kilo tütün ceza kesmişler" (22). Gotik edebiyatta sıkça rastlanan 'gömülmemiş ölümler' temasını çağırıştırır. Suya atılan cesetler, toplumun yüzleşemediği ya da yok saydığı geçmişin ve suçun sembolüdür. Jacob Vaark'ın eşi Rebekka'nın doğurduğu çocukların ölümü, evin üzerine çöken görünmez bir gölge gibidir. "Çayırdaki ufak mezarların sonsuza dek mühürlediği görünmez bir kül kaplamıştı kadının üzerini" (26). Gotik edebiyatta evin çevresindeki mezarlar, yalnızca ölümü değil, o evin geçmişini, yasını ve çözülmemiş acılarını temsil eder. Rebekka'nın üstüne çöken 'görünmez kül', yasın bedenleşmiş hâlidir. Florens'in yola çıktığı anlarda doğa, ölümün habercisi gibidir. "Gözümü yakan beyaz rüzgârı hissettiğimde sırada cehennem ateşinin olduğuna eminim" (11). Doğa artık koruyucu değil, cezalandırıcıdır. Ölüm, bu karanlık atmosferin içinde adeta 'yaklaşan felaket' olarak hissedilir. Malikânedeki kölelerin sessizliği, bastırılmış acının ve ölüm korkusunun yankısıdır. "Kimseden çıt çıkmıyordu ama kükremelerin ve bağırışların, çığlıkların ve haykırışların orada büyüdüğünü biliyordu Jacob Vaark" (28). Gotik anlatıdaki 'duyulmayan çığlık' temasını yansıtır. Görünmeyen ama hissedilen şiddet, geçmişte kalmış bir ölümün hâlâ mekânda varlığını sürdürmesidir. Jacob, bir köle çocuğu alırken yaşadığı ahlaki çöküş ve onun getirdiği psikolojik ölüm de örnek olarak verilebilir. "Bu bugüne kadar yaptığım en lanet olası pazarlık" (33). Sadece bir ticari işlem değil, insan ruhunun bir parçasının öldüğünü göstermektedir. Gotik edebiyatta sıkça rastlanan 'ruhunu kaybetme' doğrudan etik bir karar üzerinden işlenir. Rebekka'nın çocuklarının ölümü, annelik ve kayıp temalarını işlerken, gotik edebiyatın ölümle olan takıntısını da yansıtır. Rebekka'nın çocuklarının ölümü, annelik ve kayıp temalarını işlerken, Gotik edebiyatın ölümle olan saplantısını da yansıtır. Bu kayıplar, karakterlerin psikolojik derinliklerini ve yas süreçlerini açığa çıkarır. "Artık tüm bebekleri gitmişti, geride yaşlı bir kalp bırakmıştı" (102). Rebekka'nın derin üzüntüsü, gotik edebiyatın melankolik tonunu pekiştirir.

Sonuç olarak Morrison'un ölümü göze görünmeyen ama hissedilen, yas tutulamayan ama mekâna sinmiş, bireysel travmayı tarihsel suçla birleştiren, insanlık dışı sistemlerin içindeki ruhsal çöküşün habercisi olarak konumlanır. Bu anlamda *Merhamet*, gotik geleneği yalnızca tekrar

etmekle kalmaz, onu Afrika kökenli Amerikalıların tarihsel belleğiyle harmanlayarak yeni bir katman yaratır. Toni Morrison, *Merhamet* romanında gotik edebiyatın ölüm, hastalık ve çürüme temalarını, Amerikan tarihinin en karanlık gerçeği olan kölelikle birleştirir. “Çiftlik, yalnızca karakterlerin yaşadığı bir yer değil, aynı zamanda bir ölüm ve çöküş mekânıdır” (Warwick, 1999:8). Warwick, mekânın bir gotik anlatıda nasıl bir karakter hâline geldiğini açıklar. Hastalık, sadece fiziksel bir unsur değil; toplumsal yozlaşmanın ve sömürge düzeninin de bir mecazi örneğidir. Morrison, gotik anlatıyı bireysel korkuların yanısıra tarihsel travmanın bir anlatı aracı olarak kullanır. *Merhamet*, böylelikle yalnızca bir kölelik hikâyesi değil, aynı zamanda çürüme ve ölüm temalarını izleyen bir gotik romandır.

4.6. Kölelik

Roman, köleliğin bireyler üzerindeki yıkıcı etkilerini derinlemesine irdelemektedir. Florens karakterinin annesi tarafından ‘merhamet’ olarak satılması, köleliğin karmaşıklığını ve annelik içgüdüsünün trajik boyutunu gözler önüne seriyor. Roman, 17. yüzyıl Amerika’ında köleliğin bireyler üzerindeki dehşet verici etkilerini derinlemesine irdelemektedir. Florens’in annesi tarafından Jacob Vaark’a verilmesi, köleliğin karmaşıklığını ve annelik içgüdüsünün trajik boyutunu gözler önüne serer. Bu olay, Gotik edebiyatın insanın insan üzerindeki tahakkümünü ve bunun getirdiği korkunç sonuçları yansıtır. Florens’in annesinin, kızını koruma amaçlı olarak onu Jacob Vaark’a vermesinin acısını ve fedakârlığını derin bir şekilde yansıtır. Toni Morrison’un *Merhamet* adlı romanı, erken dönem Amerikan tarihinin sert kölelik koşullarını gotik edebiyatın karanlık atmosferi içinde ele alır. Morrison, tarihsel gerçeklikleri kişisel trajediler ve psikolojik çözümler aracılığıyla aktarırken, klasik gotik anlatı tekniklerini kullanarak karanlık, bastırılmış ve travmatik unsurları gün yüzüne çıkarır. Romanın en güçlü gotik yönlerinden biri, bireyin kölelik sistemi içindeki parçalanmış kimliği ve bastırılmış korkularıdır. Bu durum, en iyi Florens karakterinde somutlaşır. Annesi tarafından ‘korunmak’ amacıyla terk edilen Florens, bu durumu bir sevgi kaybı olarak değil, varlığının inkârı olarak deneyimler. Romanın başlangıcında Florens’in anlatımı, rüyayı andıran imgeler ve zihinsel belirsizlikle bezeli bir üslupla sunulur. “Bundan sonra karanlıkta ses çıkarmadan yatacağıma söz veriyorum” (7). Zihinsel bir çözüme ve bastırılmış travmanın izlerini taşır. Gotik romanlarda karşımıza çıkan ‘delilik sınırında dolaşan kadın’ arketipi, burada Florens’in öznel deneyimiyle yeniden yorumlanır.

Romanın en çarpıcı sahnelerinden birinde, Florens’in annesi, köle tüccarına şöyle der: “Lütfen, Senhor. Ben değil. Kızı al. Kızımı al” (32). Gotik edebiyatın temel özelliklerinden biri olan ahlaki karmaşayı açığa çıkarır. Anne, kızını vermeyi sevgiyle değil, çaresizlikle yapar. Morrison, hem bir annenin içsel çılgınlığını hem de köleliğin bireyleri nasıl nesneleştirdiğini gözler önüne serer. Karakterlerin duyguları, kasvetli atmosferle birleşerek karanlık bir ahlaki dolambaç haline gelir. Jacob Vaark karakteri ise sistemin içindeki ‘vicdanlı beyaz adam’ mitine eleştirel bir bakış sunar. Onun çelişkileri, gotik bir ironiyle yansıtılır. “Bu bugüne kadar yaptığım en lanet olası pazarlık” (33). Buradaki ‘pazarlık’ bir insan hayatı üzerinedir; ruhu kararmış bir dünyada ‘vicdan’ artık pazar ekonomisinin bir parçası haline gelir. Toni Morrison, *Merhamet*’te sömürgeciliği yerli halkların tahliyesi, köleleştirme ve toprak edinme de dâhil olmak üzere çeşitli açılardan inceler. Bunların birkaç örneğini şu başlıklar altında ele alınabilir.

Romanın geçtiği 17. yüzyılın sonlarında, Jacob Vaark gibi Avrupalı yerleşimciler Amerika’da mülkiyet iddialarını ortaya koymaya çalışmaktadır. İngiliz tüccar Vaark, köle ticaretine katılma konusundaki erken dönem isteksizliğine rağmen, yine de sömürgeci kalkınma ve sömürüye

bağlı ekonomik sistemlerden kazanç elde eder. Mülk sahipliği örneği olarak Jacob Vaark'ın ihtişamlı bir ev yaptırma arzusu örnek olarak verilebilir. Jacob'un görkemli bir ev yapma isteği de D'Ortega ile tanışmasından sonra gerçekleşti, görkemli eve hayran kalan Jacob kendisi içinde inşa etmeye karar vermişti. Jacob evi ilk gördüğünde hissettiği şeyler de onun büyüldüğünü açıkça ortaya koymaktadır. "Çiftliğin ne kadar haşmetli olduğunu duymuştu ama kulağına gelen hiçbir şey onu gördüğü bu manzaraya hazırlayamazdı. Bal rengi taşlarla inşa edilmiş malikâne, şehirlerdeki mahkeme binaları kadar görkemliydi" (20). Daha içeriye girmeden ev onu büyülemişti ve mülk sahipliği ve evin ihtişamı Jacob için başta gereksiz görünse de daha sonraları bir adamı yücelten bir durum olduğunu dile getirir ve bu şekilde bir ev inşa etme fikri ona daha sıcak gelmeye başlar. "Çok da uzak olmayan bir gelecekte, o da kendi arazisinde bu büyüklükte bir ev inşa ettiremez miydi? Örneğin şimdiki evinin arkasında kalan yamaçta, diğer tepeleri ve arala- rındaki vadiyi görebileceği bir yerde?" (34).Yeni bir ev düşüncesine daha sıcak baktığını açık bir şekilde ifade etmektedir. Fakat eşi Rebekka farklı düşünüyordu. Bu derecede büyük bir evin onlar için gereksiz olduğunu dile getirmişti ama Jacob bir erkeğin kim olduğunun mal varlığına bakarak ispat edileceğini dile getirmişti. Jacob için bu ev büyük bir önem taşıyordu.

Yeni bir eve ihtiyacımız yok," dedi adama. "Hele bu büyüklükte bir eve." Adamı tıraş ediyordu. İşini bitirdiğinde onu cevapladı adam

"İhtiyacımız olduğu için değil, sevgili eşim."

"O zaman neden?" Rebekka deriye sürterek bıçağı temizledi. "Bir adamın kim olduğunun ispatı, ondan geriye kalanlardır." "Jacob, bir erkek şerefinden ibarettir."

"Beni anlamalısın." Bezi kadının elinden alıp çenesini sildi. "O evi istiyorum "(95)

Avrupalı yerleşimciler hak İddialarını artırdıkça, yerli topluluklar topraklarından zorla çıkarılmaktadır. Vaark'ın evinde hizmetçi olarak çalışan, hastalık ve sömürgeci şiddetin bir sonucu olarak köyünün yok olmasına katlanan, ancak yine de yerinden edilen ve sömürgeci baskıya maruz kalan Kızılderili Lina tarafından kişileştirilmiştir. Lina, Jacob Vaark'ın sahibi olduğu yerli bir kadındır ayrıca sadık, batıl inançları olan ve çalışkan bir kadındır. Metresi Rebekka Vaark'ın arkadaşı ve Florens'in vekil annesidir. Lina hayatına yerli bir köyde (isimsiz bir kabilenin) başlamıştır. Ancak ergenlik döneminde köy halkı bir çiçek hastalığı salgınına yakalanmış ve neredeyse halkın çoğu ölmüştür. Salgının ardından Avrupalı askerler köyü yakar ve Lina'yı Presbiteryenlerin yaşadığı bir köye verirler. Onların yanında kaldığı süre boyunca Lina, Avrupalı bir adamla oldukça istismarcı bir ilişkiye dönüşen bir aşk yaşadı. Presbiteryenler daha sonra Lina'yı Jacob Vaark'a sattılar. Presbiteryenlerle birlikte kiliseye gitmesine rağmen Lina yerel ritüelleri ve şifalı ilaçları uygulamaktadır. Avrupa kültürüne, sistemlerine ve insanlarına karşı şüphecidir. "Bir kere daha barınağını kaybetmekten, ailesi dahi olmaksızın dünyada yapayalnız kalmaktan korkan Lina, kâfir statüsünü kabul edip bu kıymetli insanların kendisini arındırmalarına izin verdi" (54). Lina artık her şeye boyun eğmek zorunda bırakılmıştır çünkü tekrar evsiz kalmak ve kocaman dünyada yalnız kalmaktan çok korkuyordu.

Aniden alçalan bir kırlangıç sürüsü ağaçların dallarına konuyor. Sayıları o kadar fazla ki, ağaçlar kuş açmış zannedersiniz, yapraklar görünmüyor. Lina ormanı işaret ediyor. Dünyayı biz şekillendirmeyiz. Dünya bizi şekillendirir. Kırlangıçlar geldikleri gibi çabucak ve sessizce uçup gidiyor. Lina'yı anlamıyorum. Beni ve dünyayı şekillendiren sensin. Oldu ve bitti. Seçim yapmama gerek kalmadı(77).

Kısaca Lina, isteklerin bir önemi olmadığını zaten dünyanın insanları yönettiğini dile getiriyor bu yüzden boyun eğmekten başka çarelerinin olmadığını ifade eder.

Ekonomiyi ayakta tutan zorla çalıştırma sistemi 'Merhamet' romanında sömürgeciliği öne çıkarır. Siyahi köle kız Florens, Yeni Dünya'nın Afrikalıları sömürmesini sembolize ederken, melez kadın Sorrow sömürge sistemi içinde zulme ve ötekileştirmeye maruz kalır. Kitapta kölelik kavramı ilk defa D'Ortega tarafından dile getirilmişti. "D'Ortega'nın bir tüccarın üçüncü oğlu olduğunu öğrendi. Ailesinden kendisine bir şey kalmayacağını kav-rayan adam, Portekiz'in köle ambarı olan Angola'ya gidip Brezilya'yla köle ticareti işine girmişti" (24). D'Ortega'nın bu işe girme sebebi tamamen para kazanmak ve gelirini artırmaktı, bu işten çok kazanacağına emindi. Kitabın ilk bölümlerinde Jacob D'Ortega'yı ziyaret eder ve borcunu almaya çalışır ve ona bir köle teklifi ile başlar. "D'Ortega'nın sunabilecek tek bir şeyinin kaldığı açıklık kazanıyordu: Köleler" (27). Bu teklifi Jacob reddeder başta ama daha sonra başka seçeneği kalmayınca kabul eder. Fakat romanın ilerleyen kısımların Jacob köleliğinin kazanç getirdiğini anlayacaktır. Romanda dikkat çeken diğer bir köle ticaretini ifade eden karakter ise Florens'dır. Florens, demirci'nin sevgilisi, Vaark'ların çiftliğinde bir köle ve Lina'nın vekil kızıdır. Florens çalışkan, yanlıtıcı olmayan, sevgiye muhtaç ve memnun etmeye istekli bir genç kızdır. Florens, D'Ortega'nın Maryland'deki malikânesinde büyümüştür. Florens ve ailesi okuma yazmayı çiftlikte yerel bir rahipten öğrenmiştir. Florens'in annesi, Jacob malikâneye geldiğinde onu kendisiyle birlikte götürmesi için yalvarır. Her ne kadar durumun böyle olmadığı ortaya çıksa da Florens bunun sebebinin annesinin kardeşini kendisinden daha çok sevmesi olduğuna inanır. Daha sonra Florens, Rebekka'yı ve Vaark çiftliğindeki diğer hizmetkârları ziyaret eder. Florens, Lina tarafından taşıyıcı bir çocuk olarak benimsenir ve ona hikâyeler anlatıp yumuşak deriden ayakkabılarını diker. Florens, Jacob'a çit yapmak için kasabaya gelen Demirci'ye derinden âşık olur. Demirci ve Florens arasında romantik bir ilişki gelişir, ancak Demirci işini tamamladıktan sonra kasabadan ayrılınca bu ilişki sona erer. Florens, Demirci'nin kendisiyle yaşamasına izin vereceği umuduyla, hastalandıktan sonra Rebekka'yı iyileştirmek için Demirci'yi bulmak üzere yola çıkar. Florens Demirci'yi bulduğunda, baktığı yetim Malaik'le birlikte Rebekka'yı iyileştirmek için yola çıkar. Malaik'i kıskanan Florens istemeden çocuğun kolunu kırar. Demirci geri döndüğünde Florens'i Malaik'e zarar verdiği için döver. Terk edilmiş hissedenen Florens, Demirci'ye bir çift maşa ile vurduktan sonra kaçır. Vaark çiftliğine döndüğünde, Florens her geceyi evdeki bir odanın ahşap duvarlarına hikâyesini yazarak geçirir. Florens "Özgür olmanın veya özgür olmamanın nasıl bir his olduğunu, ne anlama geldiğini bilmiyorum. Derken bir anı belirliyor zihnimde" (76) ve bir ilerleyen cümlelerde tekrardan "Özgürlük de böyle bir şey mi? Hiç hoşlanmıyorum bundan. Senden özgür kalmak istemiyorum, sadece seninleyken hissediyorum yaşadığımı. Bir seçim yapıp günaydın dediğimde aygır kaçıp gidiyor" (76-77). Florens özgürlüğün ne olduğunu bile tanımlayamadığını dile getirir çünkü küçük yaşta annesi tarafından terk edilen ve satılan bir kızın özgürlüğü tanımlası zor olacaktır.

Sömürge sistemine maruz kalan karakter ise Sorrow'dur. Sorrow adında yetim ve genç bir kadın Vaark'ların çiftliğinde çalışmaktadır. Sorrow'un bir tür zihinsel bozukluğu olduğunu ya da şeytani ruhlar tarafından ele geçirildiğini güçlü bir şekilde ima etmenin yanı sıra, kitaptaki karakterler Sorrow'un karışık etnik kökenine birçok kez atıfta bulunur çünkü romanda yer alan herkes Sorrow'un kökenini tam olarak bilmez. Bir oduncu Sorrow'u genç bir kızken sahilde yarı boğulmuş halde bulmuş ve karısına geri getirmiş. Oduncunun karısı, geçmiş yaşamı hakkında hiçbir şey söylemediği için ona 'Hüzün' adını vermiş. Sorrow basit işleri bile yapamaz hale gelince oduncu onu Jacob'a satmış. Sorrow, kıyıda keşfedilmeden önce tüm hayatını bir gemide geçirmiş

bir kaptanın kızı olduğunu açıklar. Uzak gemisi yok edildikten sonra Sorrow, hayali arkadaşı İkiz'le ilgili halüsinasyonlar görmeye başlamıştır. Sorrow gemiden sağ olarak kurtulduktan sonra oduncunun evinde bir köle olarak yaşamaya başlar, iş göremez hale gelince Jacob tarafından satın alınır. "Oduncu, Efendi'den kızı almasını istediğinde, karısının onu evde tutmak istemediğini söylediğinde de acı oradaydı" (127). Sorrow ismini tam yansıtıyordu, acılarla dolu bir hayata sahipti ve Jacob'a satılmıştı.

Ayrıca romanda Avrupalı sömürgecilerin dini, yönetimleri için bir bahane olarak kullanma biçimlerini de eleştirmektedir. Vaark, köleliğe ilk başlarda karşı çıkmasına rağmen sonunda sisteme katılır ve ahlaki açıdan dürüst görünen ancak sömürmeye devam eden Avrupalı sömürgecilerin etik tutarsızlıklarını ortaya koyar. Jacob ilk başta D'Ortega'nın köle teklifini reddetmişti ama daha sonradan kabullenip bu işe ortak olmuştu. "Jacob Vaark bütün ve kölenin eş anlama geldiği ve birbiri- ne göbekten bağlı olduğu bu topraklarda onlarla sık sık dışarıdan iş yapmıştı"(19). Jacob'un köle ticareti ile uğraştığı ve köle ticareti ile uğraşanlarla iş yaptığını çok açıkça belirtilmiştir. Jacob adamın borçları karşılığında köle kızı kabul edip bu işe ortak olmuştu.

"Kullanamayacağım bir köle benim bir işime yaramaz." "Kullanmak mı? Satsanıza!"

"Ben mal ve altınla iş yaparım beyefendi," dedi Jacob Vaark. Ama eklemekten de kendini alamadı: "Ama bir Katoliğin bazı dürtülere karşı koymakta ne kadar güçlük çekebileceğini bilirim" (31). Aslında Jacob Vaark'ın başta köle ile işinin olmayacağını belirtmesine rağmen direnişinin uzun sürmediğini açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca D'Ortega bu işin geleceğin en büyük yatırımlardan biri olduğuna ve kanunların tamamen gereksiz ve yetersiz olduğunu açıkça ifade etmiştir.

İngiliz çiftçiler köle satın almakla ne kadar ilgileniyorsa Afrikalılar da Hollandalılara köle satmakla o kadar ilgileniyorlar. Ticaretin kimin elinde olduğu hiçbir şeyi değiştirmez, rom romdur. Kanun mu? Ne kanunu? Beni iyi dinle," diye devam etti adam. Massachusetts rom satışını engelleyen kanunlar çıkarmayı çoktan denedi ve bir damlasının satışını dahi engellemeyi başaramadılar. Kuzey sömürgelerine yapılan şeker özü satışları da her zamankinden fazla. Kar, hayvan postları, bütün, kereste veya aklına gelen diğer bütün malların ticaretinde olduğundan daha sağlam. Tek istisna altındır. Ateşe atılacak yeni odunlar geldikçe üretim devam edecek ve para yığınları büyüyecek. Bizim oralarda 'şeytan öldüren' de denilen roma ve şeker olan talebin sonu yok. Geleceğin ticareti bu (37) .

Kanunun önemsiz ve yetersiz olduğunun, bu satışları kimsenin engelleyemeyeceğini ve ilerleyen dönemlerde daha hâkim olacağını açıkça dile getirmiştir. Romanın kadınlara yönelik muamelesi, sömürgeciliğin, ataerkilliğin ve sömürgeci iktidar yapılarının cinsiyetçi özelliklerinin altını çizmektedir. İster Avrupalı, ister Afrikalı ya da Yerli olsun, kadınlar sıklıkla meta muamelesi görür ve erkek egemen sömürge toplumunda eylemlilikten yoksundur; bu da bedenler ve topraklar üzerindeki sömürgeci kontrolü güçlendirir. Kadınlar romanda erkeklere bağımlı bir şekilde yaşarlar. Efendi öldükten sonra artık hanımın hiçbir iş yapmaması ve tamamen değişmesi ve Florens'in demirciye karşı duyduğu hisler, Demirci gönderdikten sonra Florens için neredeyse hayatı bitmiş gibi oluşu örnek olarak verilebilir. Bu örneklerden de yola çıkarak kadınların erkek egemenliği dışında hayatlarını pek fazla ve eskisi gibi sürdüremeyeceğinin de göstergesidir. Şimdiden Florens'i bozmuştu, genç kız kendisine veda etmeye dahi zahmet etmeyen bir adamı arzulamanın ne kadar aptalca olduğunu kabullenmeyi reddeder. Una, "Sen adamın ağacındaki yapraklardan birisin," diyerek onu aydınlatmayı denediğinde Florens başını iki yana sallamış, gözlerini kapamış ve "Hayır, ben onun ağacıyım" (68). Lina Florens'a mantıklı hareket etmesi için

akıl vermesine rağmen Florens'in bir erkeğin egemenliği altına girdiğini gösterir. Romanda erkeğin her zaman güçlü karakter olduğu üzerinde de durulmuştur.

Adamın tek arzusu Tanrı'nın dikkatini çekebilmektir. Değerli veya değersiz olduğunun söylenmesi değil, Tanrı tarafından yaratılan ve yok edilen yaşam formlarından biri olarak fark edilmek. Kıyıda köşede kalmış bir kının olmaması, mucu-zenin bir parçası olduğunu bilmek. Ne de olsa Job, erkekti. Erkekler görmezden gelinmeye katlanamaz. Dişi olsa Job şikâyet etmeye cüret edebilir miydi? Etse bile Tanrı ona ne kadar güçsüz ve cahil olduğunu hatırladığında, buna umulmadık bir yanıt vermeyi deneyebilir miydi? (S7-98)

Kadınlar o kadar çok bastırılmış ki şikâyet etmeye cüret bile edemedikleri açıkça söylenmiştir ama bir erkek her zaman bir şikâyeti kolayca dile getirebilir. Bu da toplumda erkeğin baskın olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca diğer bir alıntıda kadınların erkekler üzerinde bir haklarının olmadığını ve erkeklerin her şeyi kolayca yapabildiğini gösterir. Ama bir şart vardır o da eğer yasal eşleri isedir. "Erkeklerin karılarını dövmesinin yaygın olduğunu biliyordu ve kurallar -gece do-kuzdan sonra dayak atılmaz, dayak ancak geçerli bir sebeple atılır, öfkeden atılmaz- sadece ve sadece yasal eşleri korurdu" (101). Yasal eşi olmadığı sürece her şey açıkça yapılabilir hatta yasal eş olsa dahi erkeklerin dövmesinin yaygın olması da ataerkil bir toplumun varlığını belirtir.

Morrison bu temaları, erken Amerikan sömürgeciliğinin sert gerçekliğini ve ezilen birçok karakterin şiddet, güç ve hayatta kalma ile şekillenen bir toplumla başa çıkma yollarını göstermek için kullanır. Morrison'un dili, yalnızca olayları anlatmanın ötesine geçer; aynı zamanda gotik atmosferi ustaca kurar. Kıyametvari imgeler, ölüm sessizlikleri, bastırılmış arzular ve tarihsel şiddetin yankıları her sayfada kendini gösterir. Roman boyunca karakterlerin yaşadığı ormanlar, ıssız çiftlikler, sisler ve gölgeler hepsi geleneksel gotik mekânların Amerikan topraklarına uyarlanmış halleridir. Sonuç olarak, *Merhamet*, köleliğin fiziksel baskısının yanı sıra ruhsal yıkımını da gotik bir üslupla ortaya koyar. Morrison, bu romanında yalnızca tarihsel bir gerçeği ele almakla kalmaz, aynı zamanda bu gerçekliğin bıraktığı travmatik mirası gotik edebiyatın karanlık gücüyle işler.

4.7. Felaket

Gotik edebiyat, yalnızca bireylerin ruhsal çöküşleriyle değil, doğa olayları, salgınlar, savaşlar ve sosyal çöküşler gibi toplumsal felaketlerle de derinlemesine ilgilenir. Toni Morrison'un *Merhamet* adlı romanı, bu felaket temasını bireysel trajedilerle ve yapısal adaletsizliklerle ustalıkla harmanlar. Morrison, köle ticaretinin bir parçası olarak transatlantik yolculukları ölüm ve hastalık aracılığıyla tasvir eder. Köle gemisindeki salgının neden olduğu yıkıma dair şöyle bir betimleme yer alır. "Kargonun üçte biri ateşli hastalıktan ölmüştü... Cesetleri denize atıldıkları için üç bin kilo tütün ceza kesmişler" (22). Gotik edebiyatın kitlesel ölüm ve çürüme temalarını güçlü bir şekilde ortaya koyar. Cesetlerin suya atılması, geçmişin unutulması, bastırılması ve beden in değersizleştirilmesi anlamına gelen hem fiziksel hem de mecazi bir 'gömme' eylemidir.

Florens'in köle olarak gönderildiği anlarda geçen doğa betimlemeleri, kıyametvari bir atmosferin varlığını hissettirir. "Buzdan bıçaklar, yüzümü yakan beyaz rüzgâr... sırada cehennem ateşinin olduğuna emindim" (11). Gotik edebiyatta doğanın tehditkâr ve yok edici gücünü simgeler. Florens'in soğuk ve ardından gelen cezalandırıcı sıcakla ilgili düşünceleri, onun psikolojik durumu ile birleşerek içsel bir felaketin belirtisini ortaya koyar. Romanın merkezi trajedisi, bir annenin çocuğunu bilinçli olarak terk etmesiyle ilgilidir. "Lütfen, Senhor. Ben değil. Kızı al. Kızımı

al”(32). Bu sözler, yalnızca Florens için değil, okuyucu için de ahlaki bir çöküşün zirve noktasını temsil eder. Gotik anlatılarda sık sık karşılaşılan ‘masumun kurban edilmesi’ olgusu, burada çaresizlikle birleşir. Anne karakteri için bu olay, çaresizliğin doğurduğu zorunlu bir trajedi iken; Florens için bu durum, bir yıkım ve varlığı inkâr etme durumu haline gelir. Romanda işlenen kölelik yasaları, insanın nesneleşmesini yasal bir çerçeveye oturtarak toplumu bir felaket ortamına dönüştürür. “Zencilerin silah taşınması, seyahat etmesi ve toplanması yasaklandı... köle sahibinin zararları karşılandığı sürece, hangi nedenle olursa olsun zencileri öldürme yetkisi verildi” (15-16). Bu tür bir sistematik felaket, gotik edebiyatın en karanlık yanlarından birini temsil eder. Korku, bireyi hedef alan bir felaket olmaktan çıkarak, kolektif ve kalıcı bir gerçeklik haline gelir. Jacob Vaark, ticari bir zorunlulukla bir çocuğu ‘satın almak’ durumuyla karşılaşır ve bunu şöyle açıklar: “Bu bugüne kadar yaptığım en lanet olası pazarlık” (33). Tüm bu unsurlar, Morrison'un eserinde gotik edebiyatın derin ve karanlık evrenini gözler önüne serecek şekilde ustaca işlenmiştir. Felaketin boyutu, yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda ahlaki bir derinlik taşımaktadır. Jacob'un yaşadığı suçluluk ve utanç duygusu, gotik edebiyatta sıkça işlenen ‘içsel karanlık’ temasını yansıtır. Sonuç olarak, Toni Morrison, *Merhamet* adlı eserinde felaketi sadece bir olay olarak değil, aynı zamanda bir sistem, bir duygu ve bir hafıza biçimi olarak ele alır.

Gotik edebiyatın karanlık estetiği içinde, köleliğin hem bireyler hem de toplum üzerindeki etkileri travma, ölüm, soğuk, yalnızlık ve ahlaki çöküş temalarıyla örülü unutulmaz bir felaket manzarası ortaya koyar. Jacob Vaark'ın malikânesinde çıkan yangın hem fiziksel hem de sembolik bir yıkımı ifade eder. Yangın, malikânenin gotik doğasını ve karakterlerin içsel çatışmalarını gözler önüne serer. Jacob Vaark'ın malikânesinde meydana gelen ve onun ölümüne yol açan çiçek hastalığı salgını hem fiziksel hem de sembolik bir yıkımın temsilidir. “Ateş. Ne kadar çabuk. Ne kadar da amaçlı bir şekilde inşa edilmiş olan her şeyi, hayat olan her şeyi yedi” (138). Yangının her şeyi hızla yok etmesi, Gotik edebiyatın felaket temasını güçlü bir biçimde işler. Bu felaket, Gotik edebiyatın kargaşa ve yıkım temalarını işlerken, doğanın insan üzerindeki üstünlüğünü de vurgular.

4.8. Travma

Gotik edebiyatın özünde, karanlık ve gizem barındıran bir atmosfer vardır. Bu atmosfer genellikle bastırılmış duygular, unutulmuş geçmişler ve iyileşmeyen yaralardan beslenir. Toni Morrison, *Merhamet* adlı eserinde travmayı, bireysel ve kolektif boyutlarda işlerken gotik edebiyatın temel unsurlarını tarihsel bağlamla harmanlar. Florens'in anlatımında, bedeninde taşıdığı yokluk hissi ile annesi tarafından ‘verilme’ anının ruhundaki yarası bir araya gelir. “Her şey ayakkabılarla başlıyor. Çocuğum daha, çıplak ayakla dolaşmaya katlanamıyorum” (7). Florens'in ayakkabılara duyduğu saplantılı bağlılık, travmanın fiziksel bir simgesi haline gelir. Bu, yersizlik ve korunmasızlığın kalıcı hatırasını sunar. Gotik anlatılarda sıkça rastlanan nesne ile bütünleşen karakter motifi burada belirgin bir şekilde ortaya çıkar. Florens'in annesi tarafından terk edilmesi, onun zihninde çözülmesi zor bir bilinçdışı yaraya dönüşür: “Sana olan açlığım kaybolma korkumla birleştiğinde bayılacak gibi oluyorum” (8). Aşk veya bağlılık arzusundan çok varoluşsal bir tutunma ihtiyacını dile getirir. Gotik anlatının ‘saplantı’ temasının, travmanın ruhsal yankılarıyla nasıl iç içe geçtiğini gözler önüne serer. Morrison, travmayı sadece mağduriyet bakış açısından değil, fail olma durumu üzerinden de sergiler. Annesi, kızını verirken şöyle der: “Lütfen, Senhor. Ben değil. Kızı al. Kızımı al” (32). Okuyucu üzerinde bir şok etkisi yaratırken, karakterin kurban olma ve fail olma arasındaki belirsiz çizgiyi gösterir. Gotik travma, burada ahlaki ikilemlerle birleşerek daha karmaşık bir boyut kazanır. Romanda, köle ticareti sırasında ölenlerin

cesetlerinin denize atılması ve bu durumun bir ceza meselesine indirgenmesi, kolektif travmanın bastırılmasını simgeler: “Kargonun üçte biri ateşli hastalıktan ölmüştü... Cesetleri denize attıkları için üç bin kilo tütün ceza kesmişler” (22). Bu bağlamda travma, sistematik bir unutmaya politikası haline gelir. Gotik anlatıdaki ‘mezarı olmayan ölümler’ motifi ile doğrudan ilişkilidir.

Florens, geçmişi hatırlamaya çalışırken dili de parçalanır ve anlatı kesik kesik ilerler: “Konuşmayı seviyorum... Ama en çok senin konuşmanı seviyorum. Buraya ilk getirildiğimde tek kelime konuşamıyordum” (10). Travmanın en belirgin sonuçlarından biri olan dil kaybı ya da parçalanması, burada gotik edebiyatta sıkça rastlanan ‘dilsizlik’ temasına bağlanır. Travma, karakterin anlatısını kesintiye uğratar; çünkü bazı şeyleri ifade etmek mümkün değildir. Lina karakteri, kabilesinin yok edilmesi ve ardından yaşadığı yangın ile derin bir travma yaşar. Bu travma, onun dünya görüşünü ve diğer karakterlerle olan ilişkilerini şekillendirir. Lina karakteri, kabilesinin yok edilmesi ve ardından yaşadığı yangınla büyük bir travma yaşamaktadır. Bu travma, onun dünya görüşünü ve diğer karakterlerle olan ilişkilerini şekillendirir. “Anne açlığı -bir olmak ya da birine sahip olmak- ikisi de Lina’nın bildiği gibi, canlı kalan, kemiklere kadar uzanan o özlemden sarsılıyordu”(68) Lina’nın annelik özlemini ve geçmiş travmalarının kalıcı etkisini gösteriyor. Gotik edebiyatla özdeşleşen geçmişin hayaletleri, bu tür travmaların karakterlerin bugünkü davranışlarını nasıl etkilediğini ve onları sürekli bir huzursuzluk içinde nasıl tuttuğunu ortaya koyar.

Gotik edebiyatın en çarpıcı temalarından biri olan ‘terk edilme korkusu’, bireyin hem dış dünyadan hem de sevdiklerinden koparılmaya duyusunu dile getirir. Bu korku, yalnızlıktan çok daha fazlasını ifade eder; varoluşun, aidiyetin ve sevginin reddedilmesini simgeler. Toni Morrison’un *Merhamet* adlı romanı, terk edilme korkusunu yalnızca bireysel bir hissiyat olarak değil, aynı zamanda tarihsel bir travma olarak ele alır. Özellikle köleliğin yarattığı yapısal kopuşlar, anne-çocuk bağlarını, sevgi ilişkilerini ve kimlik oluşumunu derinden etkiler. Florens karakteri, bu korkunun bedensel, ruhsal ve dilsel yansımalarını taşır. Romanın en yürek parçalayan anlarından biri, Florens’in annesinin onu sahibine vermesidir. Bu olay, Florens’in zihninde bir ‘sevgiden feragat’ değil, tam anlamıyla bir reddedilme olarak yer bulur. Gotik edebiyatın köklerinde bulunan ‘yetim çocuk’ ve ‘anne figüründen koparılmış kahraman’ motifleri burada somut bir tarihsel trajediyle birleşir. Bu terk ediliş, Florens’in kimliğini şekillendiren bir kırılma noktası haline gelir. Florens’in sevdiği adama duyduğu bağlılık, annesi tarafından terk edilmenin yarattığı boşluğu doldurmak istercesine yoğun ve saplantılıdır. “Sana olan açlığım kaybolma korkumla birleştiğinde bayılacak gibi oluyorum” (8). Bu ifade, terk edilme korkusunun sevgiyle nasıl iç içe geçtiğini ve romantik bir ilişkinin yerini travmatik bir bağımlılığa nasıl bıraktığını gözler önüne serer. Gotik karakterler çoğu zaman tutkularının esiri haline gelir; burada Florens’in tutkusu, aslında annesinin yokluğuna duyduğu tepkiyi temsil eder. Florens’in yeni geldiği yerde dil bilmiyor olması, terk edilmenin başka bir boyutuna işaret eder. “Buraya ilk getirildiğimde tek kelime konuşamıyordum”(10). Bu sessizlik, Florens’in hem fiziksel hem de duygusal olarak yalnız bırakıldığını gösterir. Gotik edebiyatın sessiz, konuşamayan ya da sesi duyulmayan kadın karakterlerine benzer şekilde, Florens de bastırılmış bir ses olarak karşımıza çıkmaktadır. Florens, sevdiği adama ulaşmak için ormanın derinliklerine doğru yola çıkarken yalnız kalma korkusunu şu şekilde dile getirir. “Karanlıkta seni nasıl bulacağım? O yüzden gelemiyorum sana” (9). Bu ifade, yalnızca fiziksel bir yolculuğun değil, terk edilme korkusuyla iç içe geçmiş bir “içsel karanlığa yürüyüş” sürecinin de göstergesidir. Gotik bir mekân olan orman, burada sadece doğanın değil, aynı zamanda iç dünyadaki bilinmeyene açılan bir kapıdır. Florens, terk edilme ihtimali karşısında

işsel direncini kaybetmektedir. “Tutkum ağır basıyor. . . Şimdiye dek hiç bu kadar baştan çıkarıcı bir yükümlülükle karşılaşmamıştım” (9). Gotik karakterlerde sıkça görülen aşırı duygulanım ve kontrolsüz tutku durumunu yansıtır. Morrison, bu duygusal yoğunluğu tarihsel bir bağlama yerleştirerek daha da derinleştirir. Florens, annesinin onu bırakmasından kaynaklanan derin bir terk edilme korkusu taşır; bu durum, ilişkilerinde bağımlılığa yol açar. “Sen benim şekillendiricim ve aynı zamanda dünyamsın. Tamamdır. Seçmene gerek yok” (109). Florens’in bu sözleri, Blacksmith’e olan saplantılı bağlılığını ve terk edilme korkusunu yansıtır. Florens, annesinin onu terk etmesinden kaynaklanan derin bir terk edilme korkusu taşır; bu durum, onun ilişkilerinde bağımlılığa yol açar. Bu psikolojik derinlik, Gotik edebiyatın karakterlerin işsel çatışmalarını ve korkularını detaylı bir şekilde ele almasının güzel bir örneğidir.

Sonuç olarak, Toni Morrison’un *Merhamet* romanı, terk edilme korkusunu sadece bireysel bir kaygı değil, kölelik sisteminin bir sonucu olarak ortaya çıkan kolektif bir yara olarak ele alır. Gotik edebiyatın mekân, yalnızlık, sessizlik, saplantı ve işsel karanlık temalarıyla şekillenen bu korku, Florens’in ruhuna işlemiş bir travma olarak roman boyunca yankılanır. Toni Morrison, *Merhamet* romanında travmayı yalnızca bireysel bir deneyim olarak değil, aynı zamanda tarihsel ve kültürel bir miras olarak ele alır. Gotik edebiyatın karanlık imgelerini (gölge, sessizlik, unutulmuş cesetler, terkedilmiş çocuklar ve kırık zihinler) travmanın yapısal gerçekliğine dönüştürür. Bu yönüyle roman, hem bir travma anlatısı hem de modern gotiğin en öne çıkan örneklerinden biri olarak dikkat çeker.

4.9. Cinsel İstismar

Toni Morrison’un *Merhamet* adlı romanı, köleliğin tarihsel bağlamı içerisinde cinsel istismar temasını hem bireysel travmalar hem de yapısal şiddet üzerinden işler. Bu çalışma, Morrison’un anlatısındaki cinsel istismar sahnelerini gotik edebiyatın tekinsiz mekânları, bastırılmış korkuları ve kadın bedeni üzerindeki iktidar diliyle ilişkilendirerek analiz eder. Gotik edebiyatın karanlık mirası, Morrison’un diliyle yalnızca bir tür estetik araç değil; aynı zamanda tarihsel bir tanıklıktır.

Gotik edebiyat; karanlık, bastırılmış ve sömürülmüş olanın açığa çıktığı bir tür olarak, özellikle kadın karakterlerin uğradığı şiddet ve istismar vakalarıyla örülüdür. Cinsel istismar, bu bağlamda hem kadın bedeninin mülkleştirilmesini hem de patriyarkal yapıların korku üretimini temsil eder. Morrison’un *Merhamet*’i bu türdeki geleneksel motifleri yeniden anlamlandırarak, siyahi kadınların tarihsel maruziyetlerini edebi bir bellek aracına dönüştürür. Gotik romanlarda malikâne gibi kapalı yapılar genellikle kadın karakterler için hapis ve tehdit mekânlarıdır. *Merhamet*’te de cinsel istismar bu yapılarla doğrudan ilişkilendirilir. D’Ortega malikânesinde yaşayan kadınlar hem fiziksel hem de cinsel şiddetin tehdidi altındadır. “Kadının sesi fısıltıdan ibaretti başlangıçta... Ancak oradaki yalvarışı görmemek için kör olmak gerekirdi. ‘Lütfen, Senhor. Ben değil. Kızı al. Kızımı al’” (32). Çocuğunu korumak isteyen annenin, kendi bedeni üzerindeki kullanım hakkını teslim ettiği sessiz bir çaresizliği yansıtır. Sadece bir teslimiyet değil, aynı zamanda sistematik bir cinsel istismar tehdidinin içselleştirilmiş sonucudur.

Jacob Vaark’ın plantasyondan bir kadını ‘seçmesi’ sırasında geçen diyaloglar, kadının cinselliğinin meta haline gelmesini gösterir. “Onu alırım.” “Ah, hayır. İmkânsız. Karım asla izin vermez. Onsuz yaşayamaz. Bu dişi bizim baş aşçımız” (32). Kadının yetenekleri üzerinden değerlendirilmesi, cinsel nesneleşme ile örtüşür. Üstelik ‘baş aşçı’ tanımı, kadının evdeki konumunu meşrulaştırırsa da, bu durumun ardında muhtemel bir cinsel sömürü olduğu sezdirilir. Morrison, bu sömürüye dair doğrudan ifadelerden kaçınsa da, dilin boşluklarında istismarın izleri

belirgindir. Morrison'un en güçlü edebi araçlarından biri, anlatılmayanı anlatmaktır. Cinsel istismar, romanda açıkça ifade edilmez ancak, ima, sessizlik ve utanç üzerinden aktarılır. Bu strateji, hem okuyucunun sezgisine güvenmekte hem de travmanın dile dökülemez doğasını göstermektedir. “Kucağında oğlunu taşıyan zenci kadın ona hitap ettiğinde hâlâ gülmeye devam ediyordu... ‘Lütfen, Senhor. Ben değil. Kızı al. Kızımı al’” (32). Hem annenin istismara uğradığına dair güçlü bir sezgi yaratır, hem de bu döngünün kuşaktan kuşağa aktarıldığını ima eder. Gotik edebiyatın sık başvurduğu ‘aile içi lanet’ ve ‘tekerrür eden trajedi’ motifleri burada tarihsel bir bağlama yerleşir.

Merhamet'te cinsel istismar sadece bireysel bir travma değil, sistematik bir şiddetin parçasıdır. Köle kadınların cinselliği, hem üretkenlik (üreme) hem de eğlence (istismar) amaçlı kullanılmıştır. “Efendi'nin hiçbir şey vermeden bir sürü şey alacak kadar zeki olduğunu söylüyor. Bunun doğru olduğunu biliyorum; çünkü ben bildim bileli böyle bu” (13). Yalnızca ekonomik sömürüye değil, aynı zamanda cinsel sömürüye de gönderme yapar. Kadınlar, bu dünyada hem üretim aracı hem de istenildiğinde kullanılabilen birer nesne hâline getirilmiştir. Florens'in annesi, geçmişte yaşadığı cinsel istismar deneyimi nedeniyle, kızını koruma içgüdüsüyle hareket eder. Sorrow da benzer bir şekilde cinsel şiddetin mağduru olmuştur. “Orada ülkemden veya ailemden bir insan olmadığımı öğrendim. Ben negritaydım” (120). Kimlik ve istismar temalarını bir araya getirir. Florens'in annesi, geçmişte maruz kaldığı cinsel istismarın etkisiyle kızını koruma içgüdüsü güder. Benzer bir durum Sorrow için de geçerlidir; o da cinsel şiddetin mağduru olmuştur. Bu temalar, Gotik edebiyatın masumiyetin kaybı ve cinsel tehlikeler üzerine yoğunlaşan yönlerini yansıtır.

Sonuç olarak, Morrison'un *Merhamet*'i, gotik edebiyatın kadın bedeni üzerindeki baskı, kontrol ve istismar temalarını tarihsel kölelik bağlamında yeniden üretir. Romanın dili doğrudan değil ama dokunaklıdır; anlatı, korkuyu ses yükselterek değil, sessizliği yankılayarak inşa eder. Cinsel istismar burada sadece bir olay değil, bir hafızadır, toplumsal ve bedensel bir hatırlayış biçimidir.

5. SONUÇ

Bu tez, Amerikan Gotiğini *Merhamet* romanı üzerinde incelemektedir. Üslup unsurlarını, tematik kaygılarını ve tarihsel gelişimlerini takip eder. Genel özet olarak, Gotik türün edebiyat ve kültürdeki süregelen önemini ve etkisini vurgulamaktadır. Gotik edebiyatın varoluşsal kaygıları, ahlaki ikilemleri ve aydınlık ile karanlık arasındaki bitmek bilmeyen çatışmayı incelemesinin okuyucuları nasıl büyülemekten asla vazgeçmediğini vurgular.

Gotik edebiyat, 18. yüzyıldan 20. yüzyıla uzanan klasik eserler ve daha yakın tarihli uyarlamalar şeklinde, insan psikolojisini incelemek, tarihsel travmalara meydan okumak ve toplum geleneklerine meydan okumak için kullanılan güçlü bir araçtır. Bir bütün olarak ele alındığında, Gotik türün tüm tezahürleriyle edebi söylemin temel ve dinamik bir bileşeni olmaya devam ettiği ve okuyuculara insanlık durumunun inceliklerini düşünebilecekleri bir forum sağladığı fikrini desteklemektedir. Roman, Gotik alt türünün edebiyat, mimari ve popüler kültür gibi çeşitli mecralarda kapsamlı bir incelemesini sunar. ‘Gotik’ teriminin Orta Çağ’daki mimari başlangıcından, ürkütücü mekânlar, paranormal temalar ve yoğun psikolojik gerilimin damgasını vurduğu bir edebi alt tür olarak gelişimine kadar izini sürer. Paranormal, yabancılaşma, saplantı ve çürüme gibi kavramları vurgulayan analize on sekizinci yüzyıldan yirminci yüzyıla kadar önemli Gotik romanlar dâhil edilmiştir. Genel olarak, Gotik türünün edebiyat ve kültürde nasıl güncel ve çok yönlü olmaya devam ettiğini, sosyal normlara meydan okumak, insan psikolojisini araştırmak ve geçmiş travmalarla yüzleşmek için bir forum sağladığını vurgulamaktadır.

Bu çalışmada, Gotik edebiyatın tarihsel kökenleri, gelişim süreci, temel temaları, karakter arketipleri ve alt türleri kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Gotik edebiyat, 18. yüzyıldan günümüze dek süregelen etkisiyle, çok katmanlı yapısıyla yalnızca bir edebi tür olmanın ötesine geçerek; kültürel, sosyolojik ve felsefi boyutlarıyla zengin bir anlatım biçimi sunmaktadır. Gotik edebiyatın tarihsel gelişimi, temel unsurları, karakter arketipleri, mekân kullanımı ve temaları ayrıntılı bir biçimde incelenmiş; ayrıca Kadın Gotiği, Amerikan Gotiği, Postkolonyal Gotik ve Güney Gotiği gibi alt türler üzerinden derinlemesine okumalar gerçekleştirilmiştir. 18. yüzyılın sonlarında Aydınlanma düşüncesine bir tepki olarak ortaya çıkan Gotik edebiyat, yalnızca korku veya gizem türü olmanın ötesine geçerek, bireysel ve toplumsal düzeyde bastırılan duygular, ahlaki ikilemler ve tarihsel travmaların dile getirildiği estetik bir alana dönüşmüştür. Bu bağlamda, Gotik edebiyatın içerik ve biçim açısından çok katmanlı bir yapı sergilediği ortaya konmuştur. Tezin ilk bölümlerinde "Gotik" teriminin tarihsel, kültürel ve mimari anlamları üzerinde durulmuş; mimari Gotik’in, edebi Gotik üzerindeki mekânsal ve atmosferik etkileri ortaya konulmuştur. Gotik mimaride bulunan karanlık, yükseklik, giriftlik ve yabancılaştırıcılık unsurları; Gotik romanlardaki malikâne, şato, mezarlık ve orman gibi mekânlarda yeniden hayat bulmaktadır. Bu yapılar, yalnızca sahne işlevi görmekle ötesinde, karakterlerin psikolojik dünyalarını yansıtan ‘tekinsiz’ mekânlar olarak da bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda, çalışmanın genel bulgularını birkaç ana başlık altında toplamak mümkündür. İlk olarak gotik edebiyatın evrensel niteliği ve sürekliliğinden bahsedilebilir. Gotik edebiyat, ilk olarak Horace Walpole’un ‘*Otranto Şatosu*’ ile edebiyata adım atmıştır. O günden bu yana, bu tür yalnızca korku ve gizemle değil; bireyin içsel çelişkileri, toplumsal baskılar, iktidar ilişkileri ve tarihsel travmalar gibi derin psikolojik ve sosyolojik temalarla da özdeşleşmiştir. 18. yüzyılda Avrupa’nın sosyal karışıklıklarıyla şekillenen bu tür, her dönemde yeniden yorumlanmaya açık olması sayesinde edebi sürekliliğini korumaktadır. Gotik türün devamlılığında etkili olan faktörlerin başında, insan doğasının karanlık yönlerine duyulan bitmek bilmeyen merak gelmektedir. Bu merak, hem bireysel korkularla hem de kolektif

bilinçaltındaki travmalarla ilişkilidir. Gotik edebiyat bu bağlamda, kişisel ve toplumsal düzeyde bir yüzleşme alanı sunmaktadır. Diğer bir başlık mekânın karakterleşmesi ve tekinsizlik olabilir. Gotik kurgularda mekân, yalnızca olayların geçtiği bir arka plan değil; aslında olayların merkezinde yer alan bir varlık konumundadır. Şatolar, mezarlıklar, terk edilmiş evler, ormanlık alanlar ve sisli kırsallar, tekinsizlik ve tecrit simgeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yapılar, her biri birer 'psikolojik harita' gibi okunabilir. Karanlık koridorlar, kilitli kapılar ve gizli geçitler, bilinçaltının bastırılmış yönlerini simgelemektedir.

Mekânın gotik kurgularda 'karakterleşmesi', okuyucunun yalnızca dışsal bir korku deneyimi yaşamasını sağlamakla kalmaz; aynı zamanda, anlatıdaki karakterlerle özdeşleşmesine de olanak tanır. Bu durum, gotik anlatının etkisini artırarak okuyucuyu derinlemesine bir deneyime davet eder. Diğer bir başlık arketipler ve dönüşüm temaları olarak ele alınabilir. Gotik edebiyat, arketipik karakterlerin tekrar eden şekillerde kullanılmasıyla tanınan bir türdür. Bu bağlamda, Byronik kahramanlar, saf kızlar, femme fatale figürleri, çılgın bilim adamları ve doğaüstü varlıklar, bu türün vazgeçilmez öğeleri arasında yer alır. Ancak günümüzdeki gotik anlatılar, bu alışıldık kalıpları yeniden şekillendirerek daha derin ve karmaşık karakter analizlerine yönelmiştir. Özellikle Kadın Gotiği içinde, kadın karakterlerin 'kurban' konumundan 'özne' konumuna geçişleri dikkat çekmektedir. Ann Radcliffe'den Angela Carter'a uzanan bu yolculukta, kadın karakterlerin güç kazanma süreçleri, ataerkil düzene karşı verdikleri mücadeleyle paralellik gösterir. Böylece gotik edebiyat, feminist okumalar için elverişli bir alan haline gelir.

Gotik edebiyatın en dikkat çekici özelliklerinden biri, zaman içinde farklı alt türler aracılığıyla sürekli olarak metamorfaza uğramasıdır. Postkolonyal Gotik, Kadın Gotiği, Amerikan Gotiği ve Güney Gotiği, yalnızca edebi değişimler değil, aynı zamanda sosyopolitik eleştiri alanları olarak öne çıkar. Postkolonyal Gotik emperyalizmin travmatik mirasını ele alarak, kimlik kaybı, yerinden edilme ve sömürge sonrası kimlik inşası gibi temaları gün yüzüne çıkarır. Kadın Gotiği kadın karakterlerin psikolojik sıkıntılardan kurtulma süreçlerine odaklanarak, ataerkil yapılarla hesaplaşma imkânı sunar. Amerikan Gotiği kölelik, ırkçılık ve dini muhafazakârlık gibi tarihsel sorunları işlemektedir. Güney Gotiği Amerika'nın güney eyaletlerindeki sosyal çürümenin, çöküşün ve bireysel deliliğin etkilerini gözler önüne serer. Her bir alt tür, gotik edebiyatın zamanla yalnızca bir korku anlatısı olmaktan çıkıp çok katmanlı sosyopolitik bir eleştiri aracı hâline geldiğini göstermektedir. Gotik edebiyat, çağdaş kültürde de kendini güçlü bir şekilde göstermektedir. Geleneksel temaların modern yorumları, günümüzdeki birçok sanat eserinde, filmde ve edebi yapıtta karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda, gotik unsurların evrenselliği ve zamanın ötesine geçme yeteneği gözler önüne serilmektedir. Gotik anlatılar, günümüzde yalnızca edebiyat alanında değil; aynı zamanda sinema, tiyatro, müzik ve moda gibi birçok kültürel alanda da varlığını sürdürmektedir. Alfred Hitchcock'tan Tim Burton'a, 'goth' alt kültüründen Netflix dizilerine kadar gotik estetiğin modern dünyadaki birçok yansıması bulunmaktadır. Bu durum, türün ne kadar esnek ve evrensel bir anlatım aracı olduğunu gözler önüne sermektedir. Modern gotik anlatılar, geleneksel unsurları korurken aynı zamanda yeni korkulara da cevap vermektedir. Teknolojik yabancılaşma, yapay zekâ ve pandemi gibi güncel tehditler, artık gotik anlatının bir parçası haline gelmiştir. Bu durum, türün çağın ruhunu yansıtmadaki başarısını ve kalıcılığını pekiştirmektedir. Gotik edebiyat sadece korku yaratmakla kalmaz; aynı zamanda bu korkunun kökenlerini derinlemesine inceler. Çalışmada yer alan eserlerde ölüm, çürüme, hastalık, delilik, bastırılmış arzular ve ahlaki ikilemler gibi temalar ön plana çıkmıştır. Bu temalar aracılığıyla gotik kurgular, insan ruhunun en karanlık ve gizemli yönlerine ışık tutar. Yazar Toni

Morrison gibi isimler, bu temaları sadece bireysel korkular çerçevesinde değil; aynı zamanda tarihsel ve toplumsal bir bağlamda irdeler. Özellikle *Merhamet*(*A Mercy*) adlı eserde, Amerikan tarihinin sömürgecilik, kölelik ve cinsiyet eşitsizliği gibi karanlık yanları gotik bir anlatım ile açığa çıkartılmaktadır.

Tezde incelenen ana temalar doğaüstü olaylar, tekinsizlik, delilik, tecrit, ölüm, çürüme, günah ve kefare, cinsellik, güç ve kontroldür. Gotik edebiyatın bireysel korkulara ve toplumsal endişelere nasıl yanıt verdiğini gözler önüne sermektedir. Bu temalar aracılığıyla, Gotik metinler sadece eğlence odaklı kurmacalar değil, aynı zamanda sosyopolitik eleştiriler barındıran, derin psikolojik unsurlar taşıyan metinler olarak konumlandırılmıştır. Bu bağlamda, Gotik edebiyat, modernliğin karanlık yüzünü yansıtan bir ayna işlevi görmektedir. Tezin ilerleyen bölümlerinde, Gotik edebiyatın kadın yazarlara ve karakterlere nasıl bir alan açtığı "Kadın Gotik" türü çerçevesinde ele alınmıştır. Kadın Gotik, kadın karakterlerin bastırılmış arzularını, toplumla olan çatışmalarını ve aile içi şiddeti görünür kılmak açısından özgün bir anlatı biçimi olarak değerlendirilmiştir. Benzer şekilde, 'Postkolonyal Gotik' türü, emperyalizm sonrası kimlik karmaşası, ötekileştirme, tarihsel travmalar ve kolektif hafıza gibi kavramlar üzerinden yorumlanarak, Gotik'in yalnızca Batı merkezli değil, evrensel bir anlatı dili sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. 'Güney Gotik' ise Amerikan toplumunun tarihsel geçmişine yönelik bir eleştiri getirerek, özellikle ırkçılık, sınıf ayrımı ve dini muhafazakârlık gibi meseleleri irdelemiştir. Tezimde, klasik ve çağdaş Gotik eserlerin yer aldığı örneklerle, Gotik geleneğin farklı dönemlerde ve coğrafyalarda nasıl yeniden üretildiğini incelemekteyim. Horace Walpole'un *Otranto Şatosu*'ndan Mary Shelley'nin '*Frankenstein*'ına, Edgar Allan Poe'nun öykülerinden Brontë kardeşlerin romanlarına kadar uzanan geniş bir yelpazede; modern Gotik edebiyatın önde gelen yazarları Shirley Jackson, Daphne du Maurier ve Toni Morrison'ın eserleri, bu geleneğin evrimine ışık tutmaktadır. Özellikle çağdaş yazarlar, Toni Morrison gibi, Gotik formu tarihsel adaletsizlikler, travmalar ve ötekileştirme süreçlerini ele almak için kullandıktan sonra türü yalnızca korkunun ötesine taşımakta; hafıza, adalet ve direniş temalarını edebi olarak işlemektedir.

Bu tez boyunca yapılan analizler, gotik edebiyatın yalnızca bir edebi eğilim olmanın ötesinde, bireyin iç dünyasına, toplumsal yapıya ve tarihsel gerçeklere dair derin bir sorgulama aracı olduğunu göstermiştir. On sekizinci yüzyılda doğan bu tür, günümüzde hâlâ geçerliliğini koruyarak, korkular, saplantılar, travmalar ve bastırılmış arzular üzerine kurulu evrensel bir anlatı sunmaktadır. Gotik edebiyat, insan varoluşuna dair en karmaşık soruları estetik, sembolik ve mecazi bir dille ifade eder. Gotik anlatı hem bireysel bir iç yolculuk hem de kolektif bilinçle hesaplaşma açısından önemli bir zemin sunmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, gotik türün tarihsel gelişimini, alt türlerini ve edebi önemini detaylı bir şekilde ortaya koymak üzerine önemli bir katkı sağlamaktadır. Gotik edebiyat, 18. Yüzyıldan günümüze dek süregelen etkisiyle, çok katmanlı yapısıyla yalnızca bir edebi tür olmanın ötesine geçerek; kültürel, sosyolojik ve felsefi boyutlarıyla zengin bir anlatım biçimi sunmaktadır.

Tür incelemesi üzerinden giden bu çalışmada günümüz Amerikasında hala benzer sorunların var olduğunu görülmektedir, Morrison bu romanı yazarak Amerikan toplumunda farklı etnisitelere karşı/ırkçılığın devam ettiğini, kadınlara yönelik şiddetin, toplumsal çöküşün, ahlaki çürüme ve yozlaşmanın hala günümüzde devam ettiğini ima eder. Okuyucu koloni dönemindeki ortamı ele alan romanı bitirdiğinde günümüz Amerika'sında da benzer sorunların ne yazık ki devam ettiğini görmektedir. Postmodern bir yazar olarak Morrison Amerikan toplumunun ve pisikesinin gotik

kökenlere dayandığını açıklarken günümüz Amerikasının bu kökenlerden uzaklaşması ve yeni ve daha sağlıklı kimlikler inşa etmesi gerektiği mesajını verir.

Sonuç olarak, bu tez Gotik edebiyatın yalnızca bir ‘korku edebiyatı’ olmadığını; aksine çok katmanlı, kültürel, psikolojik ve sosyopolitik derinliklere sahip olan etkili bir edebi tür olduğunu ortaya koymaktadır. Gotik, karanlık olanı estetize ederken, aynı zamanda bastırılan unsurları görünür hale getiriyor; okuru hem rahatsız ediyor hem de düşünmeye sevk ediyor. Bu açıdan, Gotik edebiyatın tarihsel olarak güncel temaları yakalama yeteneği, onun zamansız ve evrensel bir tür olmasının temel nedenlerinden biridir. Gelecekte yapılacak olan Gotik edebiyat çalışmalarının, yeni alt türler ve disiplinlerarası yaklaşımlarla bu zengin anlatı evrenini daha derinlemesine keşfetme fırsatları sunacağına inanıyorum.



KAYNAKLAR

- Baldick, C., & Mighall, R. (2012). Gothic criticism. In D. Punter (Ed.), *The new companion to the Gothic* (pp. 267–287). Chichester, UK: Wiley-Blackwell.
- Botting, F. (1996). *Gothic*. London, UK: Routledge.
- Brantlinger, P. (1988). *Rule of darkness: British literature and imperialism, 1830–1914*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Brontë, C. (2008). *Jane Eyre* (M. Smith, Ed.). Oxford University Press.
- Brontë, E. (1983). *Wuthering Heights*. London, UK: Thomas Cautley Newby.
- Carter, A. (1993). *The bloody chamber and other stories*. London, UK & New York, NY: Penguin Books.
- Coad, O. S. (1925). The Gothic Element in American Literature before 1835. *The Journal of English and Germanic Philology*, 24(1), 72–93. <http://www.jstor.org/stable/27702841> Erişim tarihi:22.12.2024
- Corn, W. M., & Wood, G. (1983). The birth of a national icon: Grant Wood's "American Gothic." *Art Institute of Chicago Museum Studies*, 10, 253–275. Chicago, IL: Art Institute of Chicago. <https://doi.org/10.2307/4104340> Erişim tarihi:27.12.2024
- Crow, C. L. (2009). *History of Gothic: American Gothic*. Cardiff, UK: University of Wales Press.
- Davidson, C. M. (2009). The female Gothic. In *History of the Gothic: Gothic literature 1764–1824* (pp. 83–110). Cardiff, UK: University of Wales Press. Erişim tarihi: 08.02.2025
- Du Maurier, D. (2014). *Rebecca*. London, UK: Penguin Books Ltd.
- Faulkner, W. (1930). *A rose for Emily*. Forum. New York, NY.
- Fisher, B. F., & Wilson, C. R. (2008). Southern Gothic. In M. T. Inge (Ed.), *The new encyclopedia of Southern culture: Volume 9: Literature* (pp. 145–151). Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press. http://www.jstor.org/stable/10.5149/9781469616643_inge.33 Erişim tarihi:23.11.2024
- Gleeson-White, S. (2001). Revisiting the Southern grotesque: Mikhail Bakhtin and the case of Carson McCullers. *The Southern Literary Journal*, 33(2), 108–123. Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press.
- Goddu, T. A. (2024). *Gothic America: Narrative, history, and nation*. New York, NY: Columbia University Press.
- Goddu, T. A. (1997). *Gothic America: Narrative, history, and nation*. New York, NY: Columbia University Press.
- Gothic language. (n.d.). Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Gothic-language> (Erişim tarihi: 03.04.2025).
- Hansen, M. (2018). I Am Become Wilderness: Toni Morrison's *A Mercy* and Global American Space. *Lit: Literature Interpretation Theory*, 29(3), 210. <https://doi.org/10.1080/10436928.2018.1490602>. Erişim tarihi:15.12.2024
- Hogle, J. E. (Ed.). (2002). *The Cambridge companion to Gothic fiction*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. Erişim tarihi: 22.02.2025
- <https://aiinscreentrade.com/2023/08/01/the-powerful-pen-of-toni-morrison-celebrating-her-impact-on-americanliterature/#:~:text=Morrison's%20work%2C%20with%20its%20relentless,the%20lens%20of%20white%20writers>. The Powerful Pen of Toni Morrison: Celebrating Her Impact on American Literature. Erişim Tarihi: 10.11.2024.<https://doi.org/10.2307/1208128>
- <https://www.youtube.com/watch?v=p9x-0O1llgE> . Toni Morrison interview on "A Mercy" (2008). Youtube Erişim Tarihi : 10.11.2024.
- https://public-websites-umich-edu.translate.google/~eng217/student_projects/nobel%20prize%20winners/morrison.htm?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=tc. Toni Morrison. Erişim tarihi :09.11.2024
- Ilott, S. (2019). Postcolonial Gothic. In M. Wester & X. A. Reyes (Eds.), *Twenty-first-century Gothic: An Edinburgh companion* (pp. 19–32). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

<http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctvnjbgx9.5> Erişim tarihi:04.03.2025

- Jackson, S. (1948). *The lottery*. The New Yorker. New York, NY.
- Jackson, S. (1967). *The haunting of Hill House*. New York, NY: Pelican.
- Jakubowicz,K.&Perchard,A.(2017), *Toni Morrison’s Playing In The Dark*,London : Routledge
- James, H. (2008). *The turn of the screw*. Oxford University Press. (Original work published 1898)
- Johnson, D. (1985, May). Obsessed. *Vanity Fair*. <https://archive.vanityfair.com/article/1985/5/obsessed>. Erişim tarihi: 22.03.2025
- Kadhim, M. (2023). *Wuthering Heights as a Gothic novel*. IOSR Journal of Humanities and Social Science, 22, 1–5. <https://doi.org/10.9790/0837-2207010105> Erişim tarihi: 24.02.2025
- Le Fanu, J. S. (1971). *Carmilla*. New York, NY: Scholastic Book Services.
- Lewis, M. G. (2003). *The Monk*. (D. L. MacDonald & K. Scherf, Eds.). Broadview Press.
- Lloyd, C. (2016). Southern Gothic. In J. Faflak & J. Haslam (Eds.), *American Gothic culture: An Edinburgh companion* (pp. 79–91). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1bgzd69.7> Erişim tarihi:06.04.2025
- Longueil, A. E. (1923). The word “Gothic” in eighteenth century criticism. *Modern Language Notes*, 38(8), 453–460. <https://doi.org/10.2307/2915232> Erişim tarihi: 12.12.2024
- Martin, R. K., & Savoy, E. (1998). *American Gothic: New interventions in a national narrative*. Iowa City, IA: University of Iowa Press. Erişim tarihi:28.11.2024
- McKeon, M. (2000). Generic transformation and social change: Rethinking the rise of the novel. In M. McKeon (Ed.), *Theory of the novel: A historical approach* (pp. 159–181). Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press. Erişim tarihi: 12.12.2024
- Mez, E. (2023). Avrupa’dan Amerika’ya edebiyatta Gotik akımın başlangıcı. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 6(12), 398–418. <https://doi.org/10.35235/uicd.132344734> Erişim tarihi:22.03.2024
- Michaud, M. (2010). *Republicanism and the American Gothic*. Cardiff, UK: University of Wales Press.
- Miles, R. (2002). *Gothic writing, 1750–1820: A genealogy*. Manchester, UK: Manchester University Press.
- Moers, E. (1974). *Female Gothic: The monster’s mother*. The New York Review of Books. New York, NY.
- Morrison, T. (1987). *Beloved*. New York, NY: Alfred A. Knopf.
- Morrison, T. (2009). *A mercy*. New York, NY: Vintage International.
- Morrison, T., & McKay, N. (1983). An Interview with Toni Morrison. *Contemporary Literature*, 24(4), 413.
- Mulvey Maria &Robert.(1998).*The Handbook to Gothic Literature*. New York University Press, New York.
- O’Connor, F. (1955). *A good man is hard to find and other stories*. New York, NY: Harcourt.
- O’Connor, F. (1988). Some aspects of the grotesque in Southern fiction. In *Collected works*. New York, NY: The Library of America.
- Poe, E. A. (2008). The fall of the house of Usher. In D. Van Leer (Ed.), *Selected tales* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Poe, E. A. (2003). The tell-tale heart. In E. A. Poe, *The tell-tale heart and other writings* (pp. xx–xx). London, UK: Penguin Classics.
- Punter, David. (2009). *A Companion To The Gothic*. Blackwell Publishers, Oxford.
- Radcliffe, A. (1949). *The mysteries of Udolpho*. Paris, France: Theophilus Barrois.
- Reeve, M. M. (2012). Gothic. *Studies in Iconography*, 33, 233–246. <http://www.jstor.org/stable/23.924.286> Erişim tarihi: 15.03.2025
- Rigney, B. H. (1991). *The voices of Toni Morrison*. Columbus, OH: Ohio State University Press.
- Rudd, A. (2019). Postcolonial Gothic in and as theory. In J. E. Hogle & R. Miles (Eds.), *The Gothic and theory: An Edinburgh companion* (pp. 71–88). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctvggx38r.7> Erişim tarihi: 18.03.2025

- Schmudde, C. E. (2005). The haunting past: Gothic themes in Toni Morrison's fiction. *African American Review*, 39(1/2), 36–38. St. Louis, MO: Saint Louis University. Erişim tarihi:25.04.2025
<https://afamreview.org>
- Shelley, M. (2003). *Frankenstein: Or, The modern Prometheus* (M. K. Joseph, Ed.). Penguin Classics.
- Smith, A. (2007). *Gothic literature*. Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.
- Snodgrass, E. M. (2005). *Encyclopedia of Gothic literature* (pp. 132–134). New York, NY: Facts On File.
- Stevenson, R. L. (2003). *The strange case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde*. Penguin Books. (Original work published 1904)
- Stoker, B. (2001). *Dracula* (P. Straub, Ed.). Modern Library.
- Tally, J. (2007). Toni Morrison's historical vision: Re-memory and the recovery of the past. In J. Tally (Ed.), *The Cambridge companion to Toni Morrison* (p. 25). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Walpole, H. (2014). *The Castle of Otranto: A Gothic Story* (N. Groom, Ed.). Oxford University Press.
- Warwick, A. (1999). The scene of the crime: Inventing Gothic space. *Gothic Studies*, 1(1), 8. Manchester, UK: Manchester University Press.
- Weinstock, J. A. (Ed.). (2017). *The Cambridge companion to the American short story*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Wilde, O. (2003). *The picture of Dorian Gray*. Penguin Books.
- Wisker, G. (2017). *Horror and the Gothic in Toni Morrison's fiction*. London, UK: Palgrave Macmillan.
- Wood, G. (1930). *American Gothic [Painting]*. Art Institute of Chicago.
<https://www.artic.edu/artworks/6565/american-gothic> Erişim tarihi:07.02.2025
- Woolf, V. (1980). *Jane Eyre and Wuthering Heights*. In *The literature of terror: A history of Gothic fictions from 1765 to the present day* (Chap. 15). London, UK: Longmans. Erişim tarihi:22.03.2024